

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

**Sytuacja na światowym
rynku wybranych
produktów ogrodnich
i jej wpływ na polski
rynek ogrodnich**

nr 39

Warszawa 2012

**KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEJ GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ W WARUNKACH GLOBALIZACJI
I INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ**

**Sytuacja na światowym
rynku wybranych
produktów ogrodnich
i jej wpływ na polski
rynek ogrodnich**

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Sytuacja na światowym rynku wybranych produktów ogrodnich i jej wpływ na polski rynek ogrodniczy

Autorzy:
dr Bożena Nosecka
mgr Anna Bugała
dr Dariusz Paszko, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
mgr inż. Łukasz Zaremba

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEJ GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ W WARUNKACH GLOBALIZACJI
I INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Warszawa 2012

Pracę zrealizowano w ramach tematu **Monitoring rynków rolno-spożywczych w warunkach zmieniającej się sytuacji ekonomicznej**,
w zadaniu *Monitoring i ocena zmian na światowych rynkach rolnych*

Celem opracowania było przedstawienie sytuacji na światowym rynku wybranych owoców i warzyw świeżych, zagęszczonego soku jabłkowego, mrożonych owoców i warzyw oraz określenie wpływu tych zmian na możliwości wzrostu eksportu objętych analizą produktów ogrodniczych w Polsce.

Recenzent

prof. dr hab. Lilianna Jabłońska, SGGW w Warszawie

Opracowanie komputerowe

Alicja Capiga

Korekta

Krzysztof Kossakowski

Redakcja techniczna

Leszek Ślipski

Projekt okładki

AKME Projekty Sp. z o.o.

ISBN 978-83-7658-236-8

*Institut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
– Państwowy Instytut Badawczy
00-950 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. nr 984
tel.: (22) 50 54 444
faks: (22) 50 54 636
e-mail: dw@ierigz.waw.pl
<http://www.ierigz.waw.pl>*

Spis treści

	Wstęp.....	7
I.	Struktura rzeczowa i podstawowe tendencje w produkcji, eksporcie i spożyciu owoców, warzyw i ich przetworów w Polsce.....	9
1.	Świeże owoce.....	10
2.	Świeże warzywa.....	11
3.	Przetwory owocowe i warzywne.....	13
II.	Geograficzna struktura polskiego eksportu owoców i warzyw oraz zagęszczonego soku jabłkowego i mrożonek owocowych i warzywnych...	15
1.	Świeże owoce i warzywa.....	16
2.	Zagęszczony sok jabłkowy i mrożonki owocowe i warzywne.....	18
III.	Światowy rynek owoców i warzyw świeżych.....	19
1.	Owoce świeże.....	19
1.1.	Produkcja światowa.....	19
1.2.	Główni eksporterzy i importerzy owoców strefy umiarkowanej.....	23
2.	Warzywa świeże.....	36
2.1.	Produkcja światowa.....	36
2.2.	Główni eksporterzy i importerzy warzyw.....	39
IV.	Spożycie owoców i warzyw świeżych w świecie.....	52
V.	Światowy rynek zagęszczonego soku jabłkowego.....	55
1.	Główni producenci.....	55
2.	Główni eksporterzy i importerzy.....	60
3.	Ceny w obrotach zagęszczonym sokiem jabłkowym.....	64
4.	Czołowi dostawcy koncentratu soku jabłkowego na podstawowe rynki zbytu.....	66
VI.	Spożycie soków pitnych i nektarów w świecie.....	69
VII.	Sytuacja na światowym rynku mrożonych owoców i warzyw.....	71
VIII.	Warunki lokowania produktów ogrodniczych na podstawowych światowych rynkach zbytu.....	75
IX.	Organizacja skupu i eksportu produktów ogrodniczych w Polsce i wybranych krajach UE.....	78
	Podsumowanie i wnioski.....	82
	Bibliografia.....	87

Wstęp

Handel zagraniczny (a głównie eksport) to swego rodzaju „silnik” napędzający wzrost gospodarki, a poziom konkurencyjności międzynarodowej jest „paliwem” do owego „silnika” (Misala 2011)¹. Ta istotna rola handlu zagranicznego w rozwoju gospodarczym (i w rozwoju poszczególnych sektorów gospodarki) podkreślana była już przez przedstawicieli merkantyizmu, a następnie „klasyków” ekonomii politycznej, a zarazem teorii handlu międzynarodowego (głównie Smith, Ricardo oraz Mill) i później przedstawicieli teorii neoklasycznych (zwłaszcza Heckcher-Ohlin-Samuelson) i badaczy współczesnych (m.in. Vernon, Krugman, Lindner). Wszyscy teoretycy i badacze zajmujący się problematyką handlu zagranicznego zajmowali się poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie, jakie są przyczyny przewag poszczególnych gospodarek (sektorów, firm) nad innymi.

Najogólniej, co podkreślają niemal wszyscy teoretycy i badacze problemów handlu zagranicznego, a jednocześnie szeroko rozwiniętego nurtu badań „podażowych” nad konkurencyjnością bytów gospodarczych, pozycja na rynkach zagranicznych zależy przede wszystkim od poziomu kosztów i/lub zróżnicowania produktów, czyli oferowania produktów tańszych lub lepszych (m.in. Porter 1980, Adamowicz 1999, Woś 2001, Wziętek-Kubiak 2003). Koszty i jakość produktów zależą od ogromnej liczby czynników, a głównie – technologii stosowanych w celu poprawy produktywności czynników produkcji, skali produkcji i podaży, ale też czynników zewnętrznych (nakłady na działalność badawczo-rozwojową, polityka kredytowa czy dochodowa). Są to tzw. czynniki kontrolowane przez konkurujące podmioty (firmy, sektory, gospodarka) tzn. w dużym stopniu od nich zależne². Czynniki niekontrolowane to przede wszystkim dostępność do zasobów naturalnych. W literaturze przedmiotu wszystkie czynniki kontrolowane określa się też mianem czynników aktywnych czyli instrumentów konkurowania związanych z wykorzystaniem potencjału konkurencyjnego (i rozwojem eksportu) mierzonym na wszystkich poziomach działalności gospodarczej. Aktywnymi (kontrolowanymi) czynnikami wzrostu eksportu i poprawy konkurencyjności na rynku międzynarodowym analizowanymi od strony „popytowej” są przede wszystkim: promocja, reklama, marketing, logistyka sprzedaży, sprawność jednostek handlowych, ale też umiejętność dostosowania rozmiarów i struktury podaży do preferencji konsumentów i zmieniającej się koniunktury na rynkach (m.in. Sulmicki 1997). Czynniki bierno, niekontrolowane ujmowane od strony popytowej to przede wszystkim kształtowanie się popytu i podaży na zagranicznych rynkach zbytu, ale też wpływa-

---

¹ J. Misala, *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*, PWN, Warszawa 2011, s. 20.

² Podział na czynniki kontrolowane i niekontrolowane wprowadzili Reiljan, Hinrikus i Ivanov, za W. Poczta [w:] *Wybrane aspekty konkurencyjności rolnictwa*, IERiGŻ-PIB, 2011, s. 24.

jąca na poziom zapotrzebowania w określonych krajach polityka handlowa innych krajów czy ugrupowań uczestniczących w obrotach światowych.

Czynniki decydujące o rozwoju eksportu można też podzielić na cenowe i pozacenowe (m.in. Bosak 2000). Ceny stanowią skumulowany efekt współdziałania czynników decydujących o poziomie kosztów (czynniki pozacenowe to głównie szeroko pojęte działania jednostek gospodarczych, polityki państwa w zakresie zarządzania i marketingu). Znaczenie czynników pozacenowych (m.in. Abbott i Bredahl 1994) jest szczególnie istotne w odniesieniu do produktów gotowych do spożycia (zużycia), do których należą w branży rolno-spożywczej produkty spożywcze wysoko przetworzone ale też przeznaczone do bezpośredniej konsumpcji produkty rolne (przede wszystkim owoce i warzywa). Przewagi kosztowo-cenowe i działania powodujące zmniejszenie kosztów, mają podstawowe znaczenie w poprawie pozycji konkurencyjnej i wzrostu eksportu surowców rolniczych oraz produktów spożywczych o niższym stopniu przetworzenia.

Celem opracowania było określenie możliwości zwiększenia polskiego eksportu wybranych produktów ogrodnich i ich przetworów przede wszystkim z punktu widzenia kształtowania się relacji popytowo-podażowych w czołowych krajach importerach tych produktów w świecie. Ze względu na brak odpowiednich danych statystycznych dotyczących spożycia produktów ogrodnich, popyt na rynkach zbytu mierzono głównie wielkością importu objętych analizą produktów i tendencjami w ich przywozie. Badano też poziom cen oferowanych przez głównych odbiorców światowych oraz wielkość podaży i ceny czołowych dostawców na wytypowanych głównych rynkach zbytu. Szczególną uwagę poświęcono sytuacji na rynku krajów UE i krajów WNP, tj. głównych odbiorców polskich produktów ogrodnich. Badanie zmian wielkości eksportu i importu, poziomu sald handlu zagranicznego i samowystarczalności produkcji pozwoliło na określenie szans i zagrożeń na rynkach zbytu ze strony czołowych konkurentów Polski, na światowym i europejskim rynku zbytu, wytypowanych do badania produktów ogrodnich.

Analizę sytuacji na rynku światowym poszerzono o regulacje celne na rynkach zbytu i system organizacji sprzedaży eksportowej produktów ogrodnich w Polsce w porównaniu z niektórymi krajami UE.

W pracy nie badano wpływu importu na rozwój krajowej produkcji ogrodnich, bowiem w odniesieniu do niemal wszystkich produktów ogrodnich i ich przetworów udział importu w ich produkcji krajowej nie przekracza 10%. Podstawowym czynnikiem wzrostu produkcji artykułów tego sektora, zwłaszcza w świetle braku tendencji wzrostowej zapotrzebowania na rynku krajowym są możliwości i szanse zwiększenia sprzedaży na zagranicznych rynkach zbytu.

W opracowaniu dokonano analizy sytuacji popytowo-podażowej i cenowej na światowym rynku niemal wszystkich podstawowych owoców i warzyw świeżych ze

szczególным uwzględnieniem produktów dominujących w produkcji i eksporcie polskim (jabłka, pieczarki, kapusta) lub charakteryzujących się dużą dynamiką wzrostu eksportu (kapusta włoska i pekińska, pomidory). Spośród przetworów owocowych i warzywnych analizie poddano jedynie trzy grupy produktów dominujących w produkcji i eksporcie przetworów, tj. zagęszczony sok jabłkowy oraz mrożone owoce i warzywa, przy czym najwięcej uwagi poświęcono koncentratowi soku jabłkowego, którego Polska jest drugim w świecie producentem i eksporterem³.

Sytuację na rynku poszczególnych produktów badano w głównych krajach importerach i eksporterach przy wykorzystaniu metod statystycznej analizy tendencji rozwojowych (średnioroczne tempo wzrostu) analizy zmian salda handlu zagranicznego oraz udziału w rynku światowym, a w odniesieniu do eksporterów także ich pozycją na poszczególnych rynkach zbytu. Analizą objęto lata 1997-2011 z podziałem na trzy okresy pięcioletnie, tj. 1997-2001, 2002-2006 i 2007-2011. Ze względu na dostępność danych statystycznych informacje dotyczące produkcji w świecie obejmują lata 1996-2010, spożycia lata 2002-2009, a importu do krajów UE lata 1999-2011.

Analiza sytuacji na rynku światowym i europejskim dokonana została w oparciu o dane Faostat, Eurostat, USDA, AIJN (European Fruit Juice Association), AMI (Agarmarkt Informations-Gesellschaft mbH), a na rynku polskim w oparciu o dane GUS, Centrum Informatycznego Handlu Zagranicznego (CIHZ) i Centrum Analitycznego Administracji Celnej (CAAC). Ponadto korzystano z taryf celnych wybranych krajów i ich ugrupowań oraz dostępnej literatury dotyczącej organizacji eksportu w Polsce i niektórych krajach UE.

I. Struktura rzeczowa i podstawowe tendencje w produkcji, eksporcie i spożyciu owoców, warzyw i ich przetworów w Polsce

Udział owoców i warzyw w towarowej produkcji roślinnej średnio w latach 2007-2011 wyniósł 28%. Wyższy był jedynie udział zbóż (32%). W łącznej wartości polskiego eksportu rolno-spożywczego produkty sektora ogrodniczego stanowiły w tych latach 16%, a w imporcie 17% (w 90% są to produkty innych stref klimatycznych). W eksporcie wyższy był jedynie udział mięsa i jego przetworów. Saldo handlu zagranicznego wszystkimi owocami i warzywami strefy umiarkowanej oraz ich przetworami jest zdecydowanie dodatnie. W wartości produkcji przemysłu spożywczego, przetwory owocowe i warzywne stanowiły 19% (drugie miejsce po produktach przemysłu mięsnego i mleczarskiego). W spożyciu artykułów rolnych

---

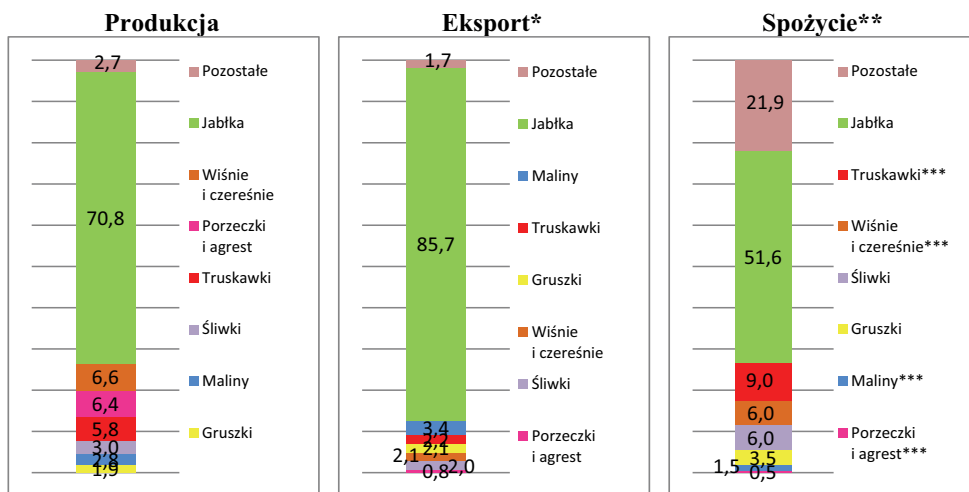
³ Szczegółowa analiza sytuacji na światowym rynku poszczególnych gatunków mrożonych owoców i warzyw, ale też pozostałych przetworów owocowych i warzywnych przedstawiona będzie w kolejnym opracowaniu dotyczącym wpływu sytuacji na rynku światowym na rynek produktów ogrodniczych i jego możliwości rozwojowe w Polsce, które przygotowane będzie w 2014 r.

i spożywczych produkty sektora ogrodniczego zajmują czwarte miejsce po mięsie, przetworach zbożowych i nabiale.

1. Świeże owoce

W strukturze produkcji, eksportu i spożycia owoców świeżych w Polsce dominują jabłka. Średnio w latach 2007-2011 jabłka stanowiły 71% średnich zbiorów owoców i 55% wartości produkcji towarowej tych produktów. W wolumenie eksportu owoców (bez reeksportu owoców południowych) udział jabłek wyniósł 86%, a w wartości eksportu 64%. W spożyciu owoców strefy umiarkowanej jabłka stanowiły 52%, a w spożyciu ogółem tych produktów 36%. Spośród pozostałych owoców, największy w strukturze zbiorów, był średnio w latach 2007-2011 udział porzeczek (6,4%), truskawek (5,8%) i wiśni (5,4%). Śliwki i maliny stanowiły odpowiednio 3,0 i 2,8%. Łączny udział pozostałych owoców (gruszki, agrest, borówka, brzoskwinie, morele, czereśnie, orzechy) wyniósł 6,3%. W wolumenie eksportu owoców (oprócz jabłek) istotne znaczenie miały maliny i truskawki – odpowiednio 3,4 i 2,2%, a w wartości sprzedaży zagranicznej 10,1 i 5,7%. W spożyciu owoców strefy umiarkowanej łączny udział owoców jagodowych wynosił 18,7%, w tym truskawek około 10%.

Rys. 1. Struktura wolumenu produkcji, spożycia i eksportu owoców średnia z lat 2007-2011 w procentach

* bez reeksportu owoców południowych

** bez owoców cytrusowych i bananów

*** szacunek własny

Źródło: Na podstawie danych GUS oraz CAAC.

W latach 1997-2011 najwyższe było tempo wzrostu produkcji malin – 8,1%. Tempo wzrostu zbiorów jabłek wyniosło 2,1%, a porzeczek 1,2%. Ujemne było średnioroczne tempo rozwoju produkcji truskawek i agrestu (-0,1 i -7,1%) oraz gruszek (-1,7%) i śliwek (-1,4%). Najbardziej zwiększał się w tych latach eksport jabłek – średnioroczny rozwoju wolumenu eksportu wyniósł 7,6%, a wartości sprzedaży zagranicznej 15,7%⁴. Ujemne było tempo rozwoju wolumenu eksportu porzeczek, truskawek i malin, choć dodatnie było tempo wzrostu wartości eksportu tych owoców. Ujemne tempo eksportu malin wynikało głównie ze wzrostu zapotrzebowania na te owoce na rynku wewnętrznym, a truskawek (przemysłowych) i porzeczek ze spadku popytu na zagranicznych rynkach zbytu.

W latach 1997-2011 tendencję spadkową wykazywało spożycie niemal wszystkich gatunków owoców, a najbardziej obniżało się spożycie jabłek (3,7% średnioroczne). Spowodowane to było wzrostem konsumpcji owoców południowych i owocowych przetworów, głównie soków i nektarów, ale też generalnie zmianą modelu konsumpcji w kierunku wzrostu spożycia tzw. fast food. Spadek spożycia wywołał presję na zwiększenie zagospodarowania produkcji większości owoców (głównie jabłek) poprzez eksport. Zmniejszenie konsumpcji na rynku wewnętrznym i wynikający stąd w dużym stopniu wzrost eksportu zadecydowało o zwiększeniu udziału sprzedaży zagranicznej w podaży rynkowej jabłek z 10% w latach 1997-2001 do 26% w latach 2007-2011. Udział eksportu w zbiorach wiśni utrzymał się na poziomie ok. 4%, truskawek na poziomie ok. 6%, a malin ok. 20%. Udział eksportu w podaży rynkowej porzeczek spadł z 15 do 5%, a śliwek wzrósł z 5 do 14%. Eksportowane owoce jagodowe, wiśnie ale też śliwki przeznaczone są głównie do przetwórstwa.

2. Świeże warzywa

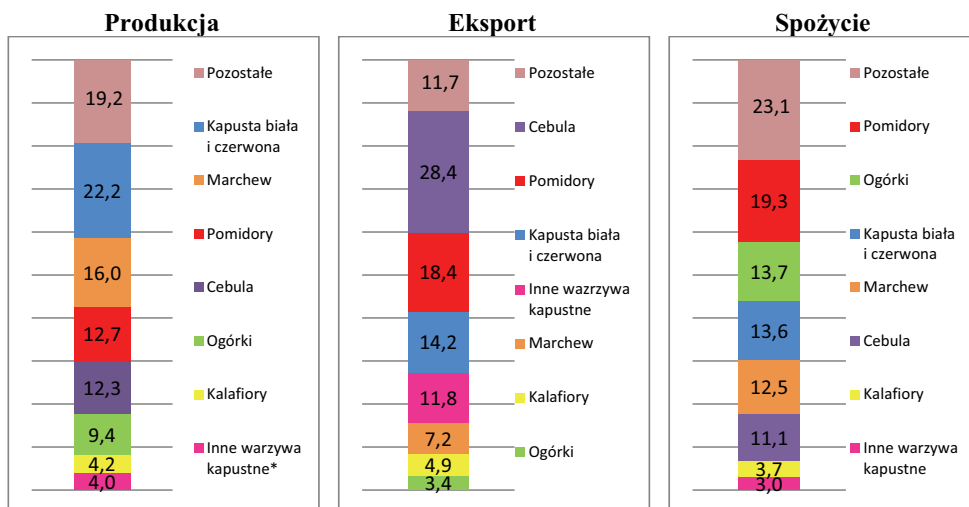
W produkcji warzyw dominuje kapusta i marchew. Średnio w latach 2007-2011 udział tych warzyw w zbiorach wyniósł odpowiednio 22,2% i 16,0%. Udział pomidorów (gruntowych i spod osłon) wyniósł 12,7%, cebuli 12,3%, a ogórków 9,4%. W produkcji liczą się też buraki ćwikłowe (6,3%) i kalafiory (4,2%). W wartości produkcji podstawowe znaczenie mają pomidory (ok. 23%) i ogórki (17%). Udział cebuli wyniósł 10%, kapusty 12%, marchwi ok. 8%, kalafiorów 4%, a brokułów 2%. W eksporcie dominują cebula i pomidory – odpowiednio 28,4 i 18,4% wolumenu eksportu i 22,0 i 31,1% wartości sprzedaży zagranicznej. Udział kapusty białej i czerwonej wyniósł odpowiednio 14,2 i 6,7%, marchwi 7,2% i 3%, ogórków 3,4 i 4,1%, kalafiorów 4,9% i 5,0%, a pozostałych warzyw kapustnych (kapusta włoska, pekińska) 11,8 i 10,1%. W spożyciu dominują pomidory i ogórki

---

⁴ Wysokie było tempo wzrostu eksportu gruszek, ale wynikało to przede wszystkim ze zwiększenia reeksportu tych owoców, sprowadzanych głównie z krajów UE.

(32,9%). Udział kapusty i marchwi wyniósł odpowiednio 13,6 i 12,5%, cebuli 11,1%, buraków 5,9%, a kalafiorów i brokułów 3,7%.

Rys. 2. Struktura wolumenu produkcji, spożycia i eksportu warzyw średnia z lat 2007-2011 w procentach

*szacunek własny

Źródło: Na podstawie GUS oraz CAAC.

W latach 2002-2011, spośród warzyw „podstawowych” wzrastały jedynie zbiory pomidorów i ogórków spod osłon – odpowiednio 5,1 i 6,6% średnioroczne⁵. Zbiory kapusty obniżały się w tempie 3,8% rocznie, buraków 3,3%, cebuli 0,5%, kalafiorów 0,7%, a cebuli 0,5%. W grupie warzyw o mniejszym znaczeniu w strukturze produkcji najszybciej wzrastała produkcja kapusty włoskiej i pekińskiej, brokułów i sałaty. W latach 1997-2011 najbardziej wzrastał eksport pomidorów (44,1% średniorocznie w wyrażeniu ilościowym i 48,2% rocznie w ujęciu wartościowym) oraz kapusty włoskiej i pekińskiej (33,5 i 47,5%). Eksport marchwi zwiększał się w tempie odpowiednio 6,6 i 15,2%, ogórków 5,3 i 12,8%, cebuli 3,3 i 11,7%, kapusty białej i czerwonej 2 i 13,1%, a kalafiorów 9,1 i 15,9%. W latach 1997-2011 największe było średnioroczne tempo spadku konsumpcji kapusty (3,2%), marchwi (2,7%) i buraków (4,2%). Tendencję wzrostową wykazywało jedynie spożycie pomidorów (1,0%) oraz kalafiorów i brokułów (1,7%).

⁵ Dane z lat poprzednich nie są porównywalne z danymi z lat 2002-2011. Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 r. wykazały, że szacunki zbiorów warzyw gruntowych w latach poprzednich były znacznie zawyżone, a warzyw spod osłon były niedoszacowane.

Udział eksportu w podaży rynkowej większości warzyw stale rośnie. Średnio w latach 2007-2011 eksport stanowił 12% podaży pomidorów, 13% podaży kapusty, 8% marchwi i 12% kalafiorów, wobec odpowiednio 5, 9, 7 i 8% w latach 2002-2006. W podaży ogórków wskaźnik ten zwiększył się z 2 do 3%, a cebuli z 17 do 18%. Niewielki wzrost tego wskaźnika na rynku cebuli spowodowany był spadkiem zapotrzebowania na polską cebulę na rynkach zagranicznych. Zmniejszenia spożycia nie zrekompensował wzrost popytu na warzywa sektora przetwórczego.

W Polsce dynamicznie rozwija się produkcja i eksport pieczarek. Średnio w latach 1997-2011 zbiory pieczarek zwiększały się w tempie 5,1% rocznie, a ich eksport w tempie aż 33% rocznie. Udział eksportu w podaży rynkowej średnio w latach 2007-2011 wyniósł aż 62%, wobec zaledwie 7% w latach 1997-2001.

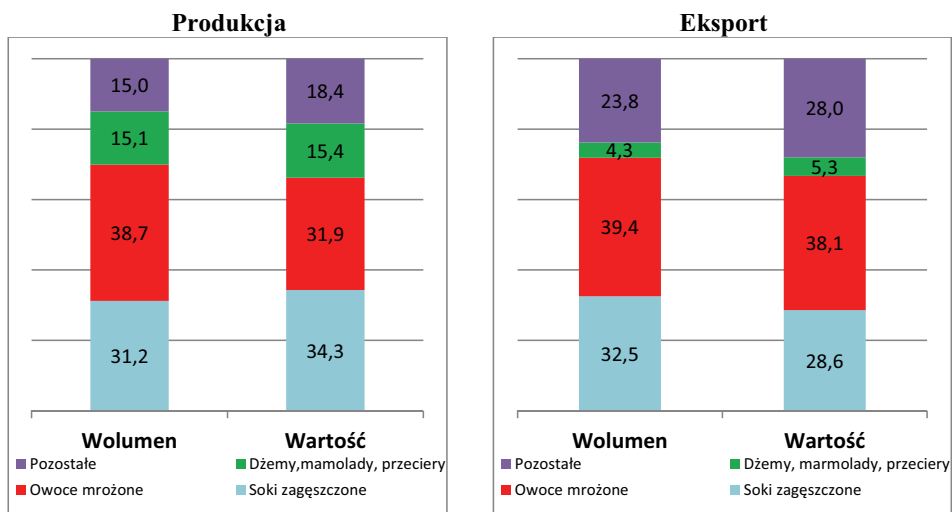
3. Przetwory owocowe i warzywne

W produkcji przetworów owocowych i warzywnych dominują zagęszczone soki owocowe (głównie sok jabłkowy) oraz mrożone owoce i warzywa. Średnio w latach 2007-2011 w wolumenie produkcji przetworów owocowych i warzywnych zagęszczone soki owocowe stanowiły 14,3%, w tym zagęszczony sok jabłkowy 11%. Udział mrożonych owoców wyniósł 17,7%, a mrożonych warzyw 27,5%. W wartości sprzedaży przetworów, soki zagęszczone stanowiły 17%, mrożone owoce 18%, a mrożone warzywa 19%. W produkcji mrożonych owoców dominują mrożone truskawki, maliny i wiśnie (75% wolumenu i wartości produkcji), a w produkcji mrożonych warzyw – mrożona cebula, marchew, kalafior i mrożone warzywa strączkowe (łącznie 70% wolumenu i wartości produkcji). Dominacja w produkcji przetworów soków zagęszczonych i mrożonek ma ścisły związek z ukształtowaną strukturą polskiego eksportu przetworów owocowych i warzywnych. Soki i mrożonki, z uwagi na rozbudowaną bazę surowcową i przetwórczą oraz relatywnie niskie koszty produkcji, już w latach siedemdziesiątych były przedmiotem zainteresowania odbiorców zagranicznych, głównie z krajów Europy Zachodniej i wykorzystywane były w produkcji przetworów wyżej przetworzonych w krajach importerach.

Średnio w latach 2007-2011 udział zagęszczonych soków owocowych w wolumenie eksportu przetworów owocowych i warzywnych wyniósł 19%, a w wartości sprzedaży zagranicznej 25%. Udział mrożonych owoców wyniósł odpowiednio 23 i 28%, a mrożonych warzyw 28 i 15%. Udział eksportu w produkcji zagęszczonych soków owocowych, w tym zagęszczonego soku jabłkowego przekracza 90%. W produkcji mrożonek owocowych wskaźnik ten wyniósł w latach 2007-2011 ok. 82%, a mrożonek warzywnych 64%. Możliwości zbytu wszystkich tych produktów wyznaczone są w bardzo dużym stopniu relacjami popytowo-podażowymi na rynkach światowych i cenami na rynku międzynarodowym. Wpływy z eksportu tych

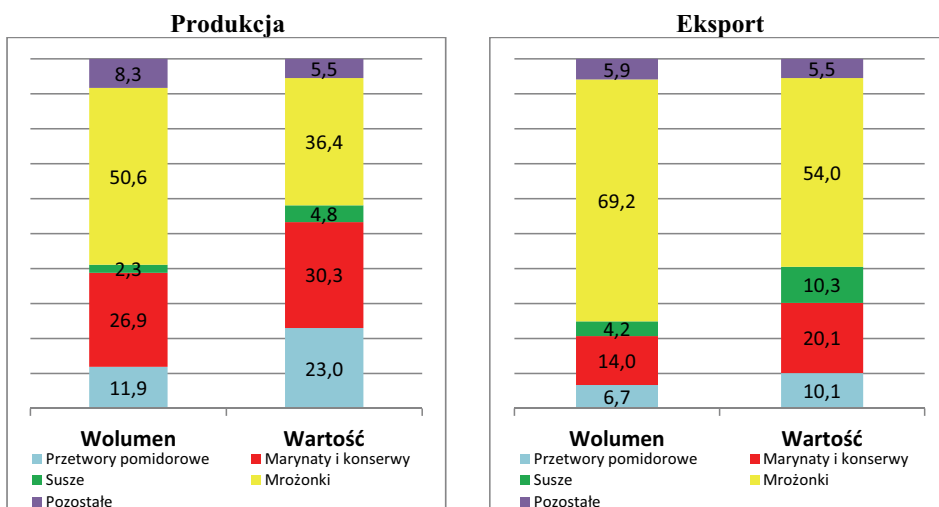
produktów wyznaczają w znaczący sposób łączne wpływy z eksportu przetworów owocowych i warzywnych, ale też produktów całego sektora ogrodniczego.

Rys. 3. Struktura produkcji i eksportu przetworów owocowych
średnia z lat 2007-2011 w procentach

Źródło: Na podstawie GUS i CAAC.

Rys. 4. Struktura produkcji i eksportu przetworów warzywnych
średnia z lat 2007-2011 w procentach

Źródło: Na podstawie GUS i CAAC.

W latach 1997-2011 produkcja i wolumen eksportu zagęszczonych soków owocowych zwiększały się w tempie odpowiednio 5,0 i 4,6% rocznie, w tym zagęszczonego soku jabłkowego odpowiednio 4,5 i 1,3%. Średnioroczne tempo wzrostu produkcji i eksportu mrożonek owocowych wyniosło odpowiednio 7,2 i 1,8%, a mrożonek warzywnych 7,3 i 7,4%. Łączna produkcja przetworów owocowych obniżała się w tempie 1,2%, a ich eksport wzrastał w tempie 3,8%. Produkcja i eksport przetworów warzywnych wzrastały w tempie odpowiednio 11,5% i 7,2%.

Łączne spożycie przetworów owocowych i warzywnych zwiększyło się z 7,6 kg/osobę średnio w latach 1997-2001 do 9,4 kg/osobę w latach 2007-2011. Wzrosło spożycie mrożonek warzywnych, konfitur i konserw warzywnych, a spadła konsumpcja marynat warzywnych i kwaszonej kapusty. Stabilne pozostało bezpośrednie spożycie owoców mrożonych, a wzrosło ich wykorzystanie w przemyśle spożywczym.

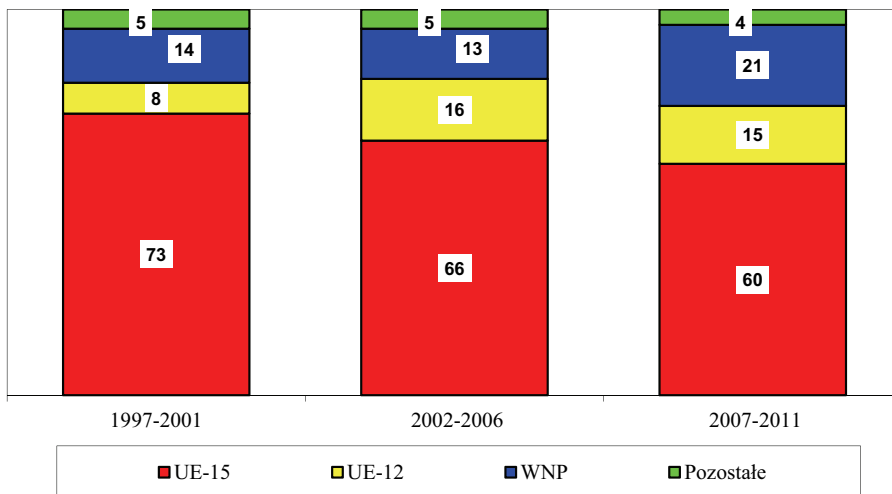
Z powodu spadkowej tendencji spożycia w kraju, eksport jest i pozostanie ważnym czynnikiem zagospodarowania owoców i warzyw świeżych w Polsce. Różnice cen skupu produktów przeznaczonych do sprzedaży zagranicznej i kierowanych do przetwórstwa powodują, że zagospodarowanie świeżych produktów ogrodnich poprzez eksport jest dla producentów bardziej opłacalne niż ich sprzedaż do zakładów przetwórczych. Zmniejszenie czy nawet stabilizacja eksportu mrożonek (głównie owocowych) i soków zagęszczonych, przy ograniczonym popycie na rynku wewnętrznym, oznaczać może niewykorzystanie rozbudowanych mocy przetwórczych i pogorszenie sytuacji podmiotów przetwórczych, ale też bilansu w handlu zagranicznym produktami sektora ogrodniczego.

II. Geograficzna struktura polskiego eksportu owoców i warzyw oraz zagęszczonego soku jabłkowego i mrożonek owocowych i warzywnych

W latach 2007-2011 udział krajów UE-15 w łącznej wartości polskiego eksportu owoców, warzyw i ich przetworów wynosił średnio 60%, wobec 66% w okresie 2002-2006 i 73% w latach 1997-2001. Spadek udziału krajów „starej” Wspólnoty spowodowany był większym wzrostem eksportu do nowych krajów członkowskich oraz do krajów WNP (zwłaszcza Rosji). Zmniejszył się udział w eksporcie pozostałych krajów – głównie krajów EFTA oraz krajów Ameryki Płn.

Rys. 5. Struktura geograficzna wartości polskiego eksportu owoców, warzyw i ich przetworów w procentach

Źródło: Na podstawie danych CIHZ i CAAC.

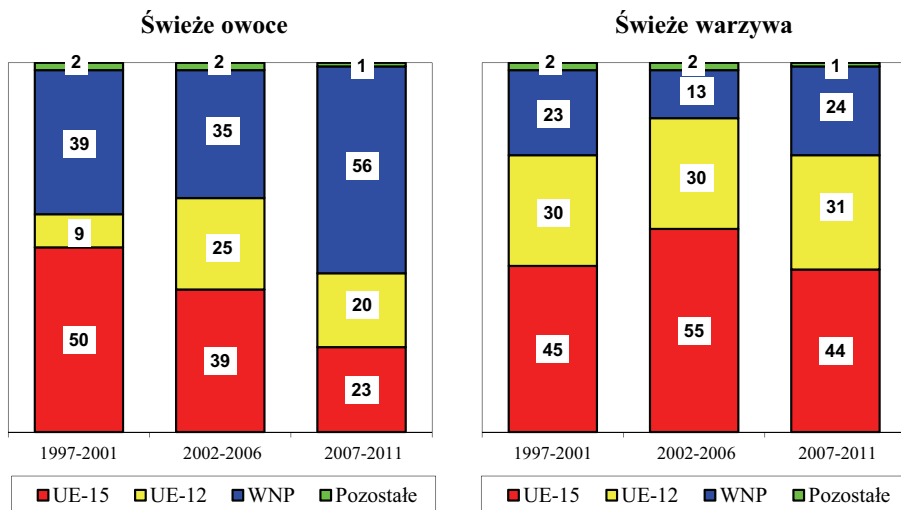
1. Świeże owoce i warzywa

W latach 2007-2011 udział krajów WNP w wartości polskiego eksportu świeżych owoców wynosił 56%, wobec 35% w latach 2002-2006 i 39% w okresie 1997-2001. Udział Rosji, głównego odbiorcy z tego ugrupowania, zwiększał się i wynosił odpowiednio: 26, 22 i 17%. Udział Ukrainy wynosił 22, 6 i 12%. W polskim eksporcie świeżych owoców zmniejsza się natomiast znaczenie Białorusi. Udział krajów UE-15 kształtował się na poziomie 23% i był o 16 pkt. proc. niższy niż w latach 2002-2006 i o 27 pkt. proc. niższy od notowanego w okresie 1997-2001. Spośród krajów „starej” Wspólnoty największymi odbiorcami, mimo spadku udziału, pozostały Niemcy (9, 19 i 23%) i Holandia (4, 6 i 8%). Zmniejszyło się też znaczenie Austrii i Belgii, a wzrosło Wlk. Brytanii (4, 3 i 1%). Udział krajów UE-12 wynosił odpowiednio: 20, 25 i 9%. Do 11% zwiększył się udział Litwy, wobec 8 i 2% w poprzednich okresach. Znaczącymi odbiorcami były też Czechy i Słowacja. Udział pozostałych krajów w wartości eksportu świeżych owoców nie przekraczał 2%.

W strukturze eksportu świeżych warzyw czołową pozycję zajmują kraje UE-15. W latach 2007-2011 udział krajów „starej” Wspólnoty w wartości sprzedaży świeżych warzyw wynosił 44%, wobec 55% w okresie 2002-2006 i 45% w latach 1997-2001. Zwiększył się udział Wlk. Brytanii (z 2% w 1997-2001 do 17% w 2007-2011), a obniżył Niemiec (z 17 do 11%) i Holandii (z 17 do 8%). Udział krajów UE-12 był stabilny i wynosił 30-31%. Spośród nowych krajów członkowskich Wspólnoty największymi odbiorcami świeżych warzyw były Cze-

chy oraz Litwa i Słowacja. Wartość eksportu świeżych warzyw do krajów WNP stanowiła 24% łącznej sprzedaży tych produktów, wobec 13 i 23% w poprzednich okresach. Udział Rosji wynosił odpowiednio: 14, 8 i 18%. Zmniejszyło się znaczenie Białorusi, a wzrosło Ukrainy (z 1% w latach 1997-2001 do 7% w latach 2007-2011).

Rys. 6. Struktura geograficzna wartości eksportu świeżych owoców i warzyw w procentach

Źródło: Na podstawie danych CIHZ i CAAC.

Głównym odbiorcą polskich jabłek jest Rosja. W latach 2007-2011 sprzedaż jabłek na rynek rosyjski wyniosła średnio 579,2 tys. ton i była trzykrotnie wyższa niż w latach 1997-2001. W ostatnich latach w eksporcie jabłek zwiększyło się też znaczenie Ukrainy i Litwy, a obniżyło Białorusi, Łotwy, Rumuni, Niemiec i Czech. Rosja była również głównym rynkiem zbytu dla polskich truskawek, śliwek, wiśni i czereśni. Ukraina to główny odbiorca reeksportowanych owoców południowych (zwłaszcza mandarynek, nektaryn, winogron i owoców kiwi), a także jabłek, gruszek i śliwek. Do Niemiec kierowane są przede wszystkim owoce przeznaczone do przetwórstwa – maliny, truskawki, porzeczki, wiśnie i śliwki. Litwa jest drugim, po Rosji, odbiorcą owoców południowych (głównie bananów, arbuzów i cytryn) oraz jabłek, śliwek, czereśni, wiśni, gruszek i truskawek.

Największym odbiorcą świeżych warzyw z Polski w latach 2007-2011 była Wlk. Brytania, gdzie sprzedawana była głównie cebula, pomidory, kalafior, ogórek i papryka. Spośród krajów UE znaczącym rynkiem zbytu są także Niemcy (cebula, pomidory, ogórki, kapusta, kalafior, brukselka i szparagi) i Holandia (cebula,

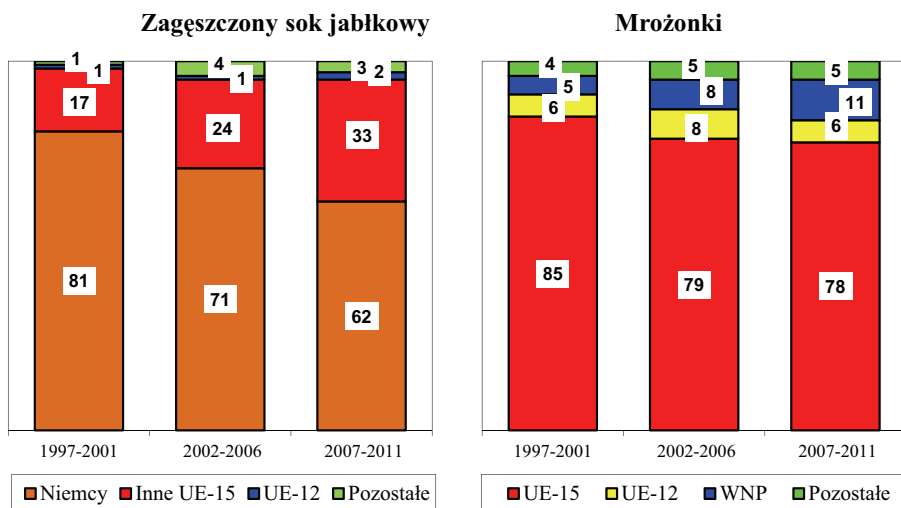
brukselka, pomidory, kalafior, kapusta). Do Czech Polska eksportuje przede wszystkim kapustę, pomidory, ogórki, warzywa korzeniowe, kalafior i cebulę, a do Rosji – kapustę, pomidory, marchew i cebulę.

Kraje UE-15 (przede wszystkim Niemcy, Wlk. Brytania, Francja i Holandia) średnio w latach 2007-2011 odbierały 72% polskiego wolumenu eksportu pieczarek i 81% wartości ich sprzedaży. Udział nowych krajach członkowskich Wspólnoty (głównie Czech, Rumunii i Słowacji) wynosił odpowiednio 10 i 8%. Kraje WNP uczestniczyły w eksporcie w 17 i 10%, w tym Rosja w 15 i 9%. Rosja jest drugim po Niemczech odbiorcą pieczarek z Polski. Spośród krajów WNP w eksporcie pieczarek z naszego kraju liczy się też Białoruś i Ukraina (łącznie ok. 2% polskiego eksportu).

2. Zagęszczony sok jabłkowy i mrożonki owocowe i warzywne

Czołowym odbiorcą polskiego zagęszczonego soku jabłkowego są Niemcy, choć ich udział zmniejszał się i w latach 2007-2011 wynosił średnio 62% łącznej wartości sprzedaży, wobec 71% w okresie 2002-2006 i 81% w latach 1997-2001. Udział pozostałych krajów „starej” Wspólnoty (głównie Austrii, Wlk. Brytanii i Holandii) wynosił odpowiednio: 33, 24 i 17%. Udział UE-12 wahał się w granicach 1-2%. Kraje WNP praktycznie nie liczyły się w polskim eksporcie tego produktu.

Rys. 7. Struktura geograficzna wartości polskiego eksportu zagęszczonego soku jabłkowego i mrozonek owocowych i warzywnych w procentach

Źródło: Na podstawie danych CIHZ i CAAC.

W latach 1997-2011 głównym odbiorcą polskich mrożonek owocowych i warzywnych były kraje UE-15. W okresie 2007-2011 ich udział w łącznej wartości eksportu mrożonek wynosił średnio 78%, wobec 79% w okresie 2002-2006 i 85% w latach 1997-2001. Polskie mrożonki kierowane są głównie na rynek niemiecki. Wartość eksportu do tego kraju w latach 2007-2001 stanowiła średnio 36% sprzedaży mrożonych owoców i 25% sprzedaży mrożonych warzyw. Spośród krajów „starej” Wspólnoty znaczącymi odbiorcami mrożonek są także: Francja, Holandia, Wlk. Brytania, Belgia i Szwecja. Udział krajów WNP (zwłaszcza Rosji) wyniósł 11%, wobec 8 i 5% w poprzednich okresach. Udział nowych krajów członkowskich UE wahał się w granicach 6-8%, a pozostałych krajów 4-5%. Spośród krajów UE-12 głównymi odbiorcami mrożonek są Czechy, Węgry i Litwa, a z spośród pozostałych krajów: Norwegia, Szwajcaria, Chiny i Kanada.

III. Światowy rynek owoców i warzyw świeżych

1. Owoce świeże

1.1. Produkcja światowa

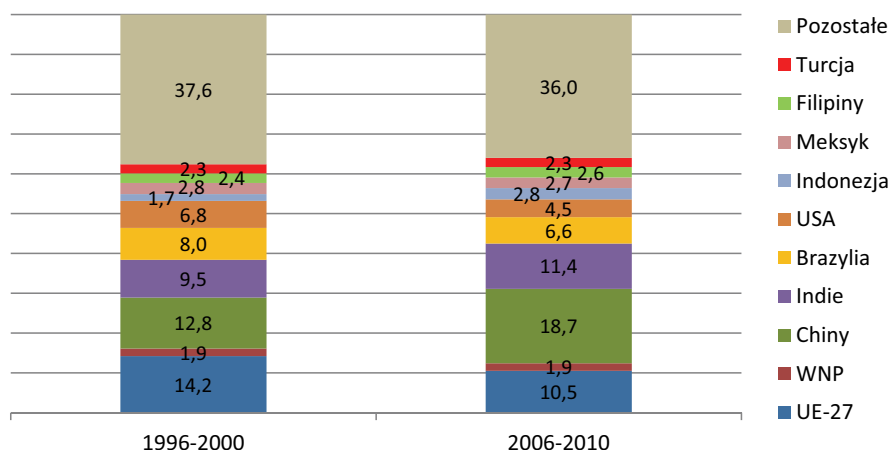
W światowej produkcji owoców, z udziałem ok. 65% (w latach 2006-2010), dominują owoce południowe (głównie owoce cytrusowe, banany i winogrona). Spośród owoców strefy umiarkowanej czołowe miejsce zajmują jabłka i gruszki, których łączny udział w globalnych zbiorach owoców w świecie wynosi 15-16%. Łączny udział pozostałych owoców z drzew (śliwki, morele, wiśnie, czereśnie, orzechy włoskie i laskowe) wynosi ok. 3%, a owoców jagodowych (truskawki, maliny, porzeczki, agrest, borówki, jagody) zaledwie 1%. W latach 1996-2010 produkcja większości owoców wykazywała tendencje wzrostowe. Największe było (ok. 4%) średnioroczne tempo wzrostu produkcji bananów, brzoskwiń i nektaryn, owoców awokado oraz gruszek. Zbiory jabłek wzrastały w tempie 2% rocznie. Tempo wzrostu produkcji pozostałych owoców strefy umiarkowanej wynosiło od 1% (wiśnie, czereśnie) do 6% rocznie (borówka wysoka). Nie zwiększała się produkcja porzeczki, a w tempie 3% średniorocznie obniżały się światowe zbiory agrestu. W strukturze produkcji wyraźnie wzrastał udział bananów, brzoskwiń, nektaryn oraz gruszek i owoców mango, a obniżał się jabłek. Stabilny był udział pozostałych owoców.

Największym producentem owoców w świecie są Chiny. Średnio w latach 2006-2010 udział tego kraju w światowych globalnych zbiorach owoców sięgał 19%. Chiny dominują w produkcji większości gatunków owoców, a największy jest udział tego kraju w światowych zbiorach: mandarynek, grejpfrutów (ok. 30%), brzoskwiń (49%), jabłek (44%), gruszek (64%) i śliwek (51%). Spośród owoców strefy umiarkowanej kraj ten nie liczy się tylko w światowych zbiorach: czereśni (1%), wiśni (1%), malin czy borówek. Drugim w świecie producentem owoców (z udziałem

ok. 11% średnio w latach 2006-2010) są Indie. Kraj ten jest czołowym producentem w świecie: cytryn, bananów i owoców mango, ale liczy się też w zbiorach pomarańczy i mandarynek. W grupie owoców strefy umiarkowanej największy jest udział Indii w produkcji jabłek (ok. 3%). Trzecim największym światowym producentem owoców jest Brazylia (udział w zbiorach 7%). Brazylia jest obok Chin dominującym w świecie producentem owoców cytrusowych (głównie pomarańczy) i liczy się też w światowej produkcji bananów (7%) oraz jabłek (2%). USA – czwarty w świecie producent owoców jest największym światowym producentem truskawek (28%) i drugim w świecie producentem czereśni (15%). USA liczy się też w produkcji owoców cytrusowych (9%), brzoskwiń (6%), winogron (10%), jabłek (6%), wiśni (10%) i malin (10%). Pierwszą piątkę największych w świecie producentów owoców z udziałem ok. 3% zamykają Włochy. Kraj ten jest największym w świecie producentem winogron (12%) i ma znaczenie w światowej produkcji owoców cytrusowych (3%), brzoskwiń (8%), jabłek (3%), gruszek (4%), czereśni (6%), truskawek (4%). Znaczący producenci (udział powyżej 2%) to też: Hiszpania (liczący się producent owoców cytrusowych), Francja, Indonezja, Meksyk, Filipiny i Turcja.

Udział UE w globalnych zbiorach owoców wynosił w latach 2006-2010 10,5%. Znaczenie Wspólnoty największe jest w światowych zbiorach owoców cytrusowych (trzecie miejsce po Chinach i Brazylii), brzoskwiń (drugie miejsce po Chinach), winogron (największy udział w świecie). W zbiorach jabłek, gruszek, śliwek, wiśni i truskawek UE z udziałem odpowiednio ok. 17%, 13%, 14%, 24% i 27% średnio w latach 2006-2010 zajmowała drugie miejsce w świecie po Chinach. Wspólnota dominuje w światowej produkcji czereśni (27%) i zajmuje trzecie miejsce w światowej produkcji malin (27%). Kraje WNP, a przede wszystkim Rosja są największym w świecie producentem wiśni (34%) i malin (39%). Kraje te liczą się również w produkcji czereśni (czwarte miejsce w świecie po krajach UE, Turcji i USA), śliwek (czwarte miejsce po Chinach, UE i Serbii), truskawek (trzecie miejsce po USA i krajach UE), jabłek (trzecie miejsce po Chinach, UE i USA) i gruszek (trzecie miejsce po Chinach i UE). Łączny udział krajów WNP w światowej produkcji owoców średnio w latach 2006-2010 wyniósł 2%, w tym w produkcji owoców strefy umiarkowanej 6%.

Rys. 8. Geograficzna struktura zbiorów owoców w świecie w procentach

Źródło: Na podstawie FAOSTAT.

Udział Polski w światowej produkcji owoców w latach 2006-2010 wyniósł ok. 0,5%, a w produkcji owoców strefy umiarkowanej 2,5%. Największy jest udział naszego kraju w światowej i unijnej produkcji jabłek (odpowiednio 3 i 20%), wiśni (14 i 59%), truskawek (17 i 45%), malin (15 i 54%) oraz porzeczek (27 i 68%) i borówek (3 i 25%). Polska dominuje w produkcji tych owoców we Wspólnocie, a większym od naszego kraju producentem truskawek w tym ugrupowaniu jest jedynie Hiszpania. Nie liczymy się w światowej i unijnej produkcji brzoskwiń, orzechów i gruszek.

Spośród krajów największych producentów jabłek w świecie (udział w produkcji ponad 2%) najbardziej w latach 2006-2010 w relacji do lat 1996-2000 zwiększyły się zbiory tych owoców w Chinach – z 19 do 30 mln ton (o 56%), Indiach – z 1,3 do 1,8 mln ton) i w Polsce (z 1,8 do 2,1 mln ton). W krajach WNP produkcja zwiększyła się o 16% do 4,2 mln ton, w tym w Rosji pozostała na poziomie 1,5 mln ton, a w Ukrainie zbiory spadły z 0,9 do 0,8 mln ton. Produkcja w Ukrainie zwiększyła się jednakże z 0,5 mln ton w 2006 r. do 0,9 mln ton w 2010 r. (tendencja wzrostowa utrzymana została również w 2011 i 2012 r.). Wyraźną tendencję spadkową wykazują zbiory jabłek w USA (spadek w latach 2006-2010 w relacji do lat 1996-2000 o 11% do 4,3 mln ton) oraz we Francji – spadek o 19% do 1,9 mln ton. Produkcja we Włoszech i Niemczech zwiększyła się zaledwie o 3% do odpowiednio 2,2 i 1 mln ton, a w Turcji o 2% do 2,5 mln ton. W całej UE zbiory jabłek spadły o 7% do 11,3 mln ton, a w Brazylii wzrosły aż o 28% do 1,1 mln ton. W latach 1996-2010 średnioroczne tempo wzrostu zbiorów jabłek w Chinach wyniosło ok. 5%, w Brazylii 4% i Indiach 3%. Zbiory w krajach WNP obniżały się w tempie 0,3% rocznie, a w Iranie 1% rocznie.

O wystąpieniu tendencji wzrostowej w światowej produkcji gruszek w latach 1996-2010 zadecydował dynamiczny wzrost zbiorów w Chinach. W latach 2006-2010 zbiory gruszek zwiększyły się w tym kraju, w relacji do średnich z lat 1996-2000 o 89% do 13,7 mln ton. Nie zmieniły się w tych okresach zbiory w krajach WNP i w Turcji, a obniżyły się w UE, Japonii i Chile. Wzrost zbiorów w Chinach (o ok. 60% do 5,3 mln ton) zadecydował również o zwiększeniu światowej produkcji śliwek. Produkcja tych owoców wzrosła również w latach 2006-2010 w relacji do lat 1996-2000 w Chile, w krajach WNP, a spośród krajów UE – w Hiszpanii i Rumunii. W całej UE produkcja śliwek obniżyła się w tych okresach o 2% do 1,5 mln ton. W latach 2006-2010 w porównaniu z okresem 1996-2000 produkcja czereśni znacząco zwiększyła się w Turcji (o 73%), w USA (o 60%) i krajach WNP (o 41%). Obniżyły się natomiast zbiory w UE-27 (o ok. 10%). Nie zmieniła się znacząco produkcja w innych liczących się producentach tych owoców w świecie, tj. w Chinach, Australii i Indiach. Produkcja wiśni najbardziej zwiększyła się w Turcji (o ponad 60%), w krajach WNP (o 20%) i Iranie (ponad dwukrotnie). Spadła natomiast w USA, a stabilna na poziomie 0,3 mln ton pozostała w krajach UE.

Zbiory truskawek zwiększały się w latach 1996-2010 w większości krajów, liczących się ich producentów w świecie, a najbardziej w USA, Turcji, krajach WNP (głównie Rosji) i Meksyku. W krajach UE produkcja zwiększyła się w latach 2006-2010 w relacji do lat 1996-2000 o 8%, a decydujący był wzrost zbiorów w Niemczech i Polsce. Nie zmieniły się zbiory truskawek w Hiszpanii i Włoszech – czołowych obok Polski, producentów tych owoców we Wspólnocie. W latach 1996-2010 wzrosła też niemal we wszystkich krajach, znaczących producentów w świecie produkcja malin. Najbardziej (o niemal 60%) wzrosły zbiory tych owoców w krajach WNP (głównie w Rosji i Ukrainie). Produkcja w USA zwiększyła się o 25%, a w krajach UE o 8%. Decydujący był wzrost o ok. 75% zbiorów w Polsce.

Produkcja porzeczek w świecie zwiększyła się w latach 2006-2010 w relacji do średniej z lat 1996-2000 o 8% do 700 tys. ton. Decydujący był wzrost o 84% do 390 tys. ton produkcji w Rosji. Zwiększyły się zbiory w Polsce, drugiej po Rosji, z udziałem ok 26%, w latach 2006-2010, produkcji porzeczek w świecie. W pozostałych krajach Wspólnoty (głównie w Niemczech) produkcja spadła aż o 65% do 86 tys. ton, a łączny udział Wspólnoty w produkcji światowej spadł z 64 do 39%. Produkcja borówki wysokiej wzrosła w tych okresach o 64% do 297 tys. ton. Decydujący był wzrost produkcji w Kanadzie i USA, których udział w światowej produkcji wzrósł z 77 do 86%. Udział UE obniżył się z 21 do 11%, w tym Polski z 4 do 2,5%. Światowa produkcja agrestu spadła ze 181 do 169 tys. ton, tj. o 7%. Spadek zbiorów dotyczył wszystkich głównych producentów w świecie (poza Rosją). Udział UE w produkcji tych owoców obniżył się z 74 do 62%, w tym Polski z 19 do 9%. Popyt na agrest niemal we wszystkich krajach wykazuje systematyczną tendencję spadkową.

1.2. Główni eksporterzy i importerzy owoców strefy umiarkowanej

Do obrotów światowych trafia ok. 10-12% światowych zbiorów owoców. Spośród owoców strefy umiarkowanej wskaźnik ten najniższy jest (5-7%) w odniesieniu do owoców łatwopsujących się (nietrwałych), tj. głównie śliwek, owoców jagodowych, wiśni i czereśni. Udział eksportu w światowych zbiorach jabłek wynosił średnio w latach 2006-2010 ok. 10%.

Jabłka

Eksporterzy

Największymi w świecie eksporterami brutto i netto jabłek są: Chiny, USA, Włochy, Francja i Chile. Średnio w latach 2007-2011 łączny udział tych krajów w światowym wolumenie eksportu jabłek wyniósł 53%, a w jego wartości ok. 60%. W wolumenie eksportu z udziałem ok. 14% dominują Chiny, a w wartości sprzedaży Włochy – 13%. Udział Chin w eksporcie światowym dynamicznie się zwiększał do 2009 r., kiedy to eksport osiągnął poziom 1,2 mln ton. W dwu następnych latach eksport z tego kraju wykazywał tendencje spadkowe z powodu wzrostu zapotrzebowania na rynku wewnętrznym. W 2009 r. udział eksportu w produkcji jabłek w Chinach wyniósł 4%, w 2010 r. 3,3%, a w 2011 r. ok. 3%. Dynamiczną tendencję wzrostową wykazuje eksport z Włoch i Chile. Przeciętny wolumen eksportu z obu tych krajów w latach 2007-2011 był wyższy od notowanego w latach 1997-2001 odpowiednio o 47 i 66% i wyniósł 811 i 773 tys. ton. Eksport brutto z USA zwiększył się w tym okresie o 16%, a eksport netto o 19%. USA w odróżnieniu od pozostałych krajów należących do grupy pięciu największych eksporterów brutto jabłek w świecie jest również liczącym się w świecie ich importerem. Systematycznie zmniejsza się natomiast eksport jabłek z Francji (z 784 tys. ton średnio w latach 1997-2001 do 685 tys. ton przeciętnie w latach 2007-2011). W wyniku wzrostu cen eksportowych zwiększa się jednak we Francji wartość eksportu jabłek, a w pozostałych krajach – czołowych eksporterach w świecie wartość eksportu rośnie bardziej niż jego wolumen. Największy i rosnący jest udział eksportu w zagospodarowaniu zbiorów jabłek w Chile (ponad 60% w latach 2006-2010). We Francji i Włoszech wskaźnik ten sięgnął niemal 40%, a w USA wynosi 18%.

W światowym eksporcie brutto (ok. 3% udział w wolumenie obrotów międzynarodowych) liczą się również: Polska, Belgia, Holandia, Argentyna, Nowa Zelandia i RPA. Spośród tych krajów w latach 2007-2011 największym eksporterem brutto i netto jabłek była Polska (odpowiednio 570 i 510 tys. ton). W Polsce w 1997-2011 średnioroczna dynamika wzrostu eksportu brutto tych owoców wynosiła 12%, w Argentynie 0,7%, Nowej Zelandii 0,3%. Spośród krajów UE zwiększał się eksport brutto jabłek z Włoch (5% średniorocznie), Belgii (2%) i Holandii (0,1%). Relatywnie wysoki udział w światowym eksporcie brutto Belgii i Holandii wynika w bardzo

dużym stopniu z realizowanego przez nie reeksportu jabłek. W Polsce, Argentynie i RPA udział eksportu w zbiorach jabłek zwiększał się i w latach 2007-2011 wyniósł odpowiednio 27%, 22% i 45%. W Nowej Zelandii wskaźnik ten wyniósł ok. 75%, a w Belgii ok. 80%.

W światowym eksporcie jabłek zwiększa się znaczenie nowych dostawców, nie liczących się w obrotach światowych tych owoców w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych. Dotyczy to zwłaszcza: Mołdawii, Serbii, ale też Turcji i Indii. W Mołdawii eksport jabłek średnio w latach 2007-2011 wyniósł 133 tys. ton, wobec 10 tys. ton w latach 1997-2001. W Serbii eksport wzrósł z ok. 10 do 77 tys. ton, w Turcji z 24 do 52 tys. ton, a w Indiach z 6 do 29 tys. ton. Udział wszystkich tych krajów w światowym wolumenie eksportu jabłek wzrósł z 0,8 do 3,8%. Zmniejsza się natomiast eksport tych owoców z Iranu (o 37% do 84 tys. ton). W Iranie rosła, w zagospodarowaniu zbiorów, dostawy na rynek wewnętrzny.

Unia Europejska, głównie w wyniku rosnącego eksportu z Polski i Włoch przekształciła się, w drugiej połowie ubiegłej dekady, z importera netto jabłek w ich eksportera. Średnio w latach 2007-2011 eksport netto jabłek w UE wyniósł aż 402 tys. ton. Przeciętnie w latach 2002-2006 ujemne saldo handlu wyniosło 26 tys. ton, a w latach 1997-2001 – 158 tys. ton. Eksporem netto są także kraje Ameryki Płn. Średnio w latach 2007-2011 wolumen eksportu netto jabłek z tego kontynentu wyniósł 229,5 tys. ton, a wartość eksportu 225,1 mln USD, wobec odpowiednio 300,2 tys. ton i 118,7 mln USD w latach 1997-2001. Eksport netto w krajach Ameryki Płd. (Chile, Argentyna, Brazylia) zwiększył się z 599,9 tys. ton do 1 021 tys. ton i z 284,9 mln USD do 778,9 mln USD, a w krajach Oceanii obniżył z 352,5 do 308 tys. ton i wzrósł z 222,5 do 259,9 mln USD. Najwyższy jest wskaźnik samowystarczalności produkcji w krajach Ameryki Płd. (Chile, Argentyna, Brazylia) – 44% w latach 2006-2010⁶. W Ameryce Płn. wskaźnik ten wyniósł 105%, w krajach Oceanii 185%, w krajach UE-27 – 102%, w tym UE-12 – 112%, a w krajach UE-15 – 99%.

Spośród indywidualnych eksporterów netto jabłek najwyższy i stale rosnący jest wskaźnik samowystarczalności produkcji jabłek w Nowej Zelandii i Chile. W Nowej Zelandii wskaźnik ten zwiększył się z 235% w latach 1996-2000 do 405% w latach 2006-2010, a w Chile wzrósł ze 194 do 256%. W Mołdawii samowystarczalność w produkcji jabłek wzrosła ze 105 do 199%, w RPA ze 108 do 178%, w Belgii ze 125 do 140%, w USA ze 111 do 115%, we Włoszech ze 130 do 147%, w Polsce ze 109 do 130%, a w Chinach ze 101 do 104%. Obniżyła się samowystarczalność w produkcji we Francji (o 7 p.p. do 138%) i Holandii (o 8 p.p. do 107%). W Iranie i Turcji wskaźniki te pozostały na poziomie odpowiednio 106 i 101%.

---

⁶ Wskaźnik samowystarczalności jest ilorazem produkcji i podaży (produkcja powiększona i import i pomniejszona i eksport).

Importerzy

Zdecydowanie największym importerem brutto i netto jabłek w świecie jest Rosja. Udział tego kraju w światowym imporcie tych owoców dynamicznie wzrasta i średnio w latach 2007-2011 w wolumenie przywozu wyniósł aż 16% (1,1 mln ton), a w wartości przywozu 10%, wobec odpowiednio ok. 7 i 4,5% w latach 1997-2001. Wzrost importu wynika ze zwiększającego się spożycia przy stabilnych zbiorach w tym kraju. Dynamicznie zwiększa się również import jabłek w Ukrainie, przy czym w odróżnieniu do Rosji, przywóz jabłek do Ukrainy obejmuje zarówno jabłka deserowe jak i „przemysłowe”, tj. kierowane do zakładów przetwórczych. Przywóz brutto jabłek do Ukrainy zwiększył się z 1,3 tys. ton w latach 1997-2001 do 175 tys. ton przeciętnie w latach 2007-2011 (niemal 3% wolumenu importu światowego). Dodatnie saldo w Ukrainie przekształciło się w ujemne w wysokości 127,3 tys. ton i 38,6 mln USD. Spośród innych krajów WNP import brutto i netto jabłek wykazuje tendencję wzrostową także w Kazachstanie, Białorusi i Kirgistanie. Kraje te w dużym stopniu reeksportują jabłka do Rosji.

W latach 2007-2011 kraje WNP uczestniczyły w światowym wolumenie przywozu jabłek w ok. 21%, a w jego wartości w 13%, wobec 7 i 4,5% w latach 1997-2001. Łączne rozmiary przywozu wzrosły z 0,3 do 1,4 mln ton, a import netto zwiększył się 4-krotnie do 1 152 tys. ton. Łącznie w krajach WNP udział importu w zbiorach jabłek średnio w latach 2006-2010 wyniósł 34%, wobec 9% w latach 1996-2000, a w podaży jabłek wzrósł z 7 do 26%. W Rosji wskaźniki te zwiększyły się z 20 do 79% i z 17 do 42%.

Największymi po Rosji importerami brutto i netto jabłek w świecie są Niemcy i Wlk. Brytania. Import w Wlk. Brytanii jest w miarę stabilny, a w Niemczech wyraźnie się obniża. Średnio w latach 2007-2011 przywóz brutto jabłek do Niemiec w relacji do poziomu z 1997-2001 r. obniżył się o 16% do 638 tys. ton, a netto o 24% do 527 tys. ton. Łączny udział obu tych krajów w światowym wolumenie przywozu jabłek obniżył się z 27 do 16%, a w wartości przywozu z 31 do 21%. Brak tendencji wzrostowej w imporcie w obu tych krajach spowodowany jest wyraźną stabilizacją zapotrzebowania na jabłka deserowe (a także przemysłowe). W Wlk. Brytanii import przekraczał zbiory jabłek średnio w latach 2006-2010 o 95%, wobec 105% w latach 1996-2000. W Niemczech udział importu w zbiorach obniżył się z 80 do 65%.

Liczącymi się importerami jabłek są także Kanada i Meksyk. Łączny import brutto jabłek zrealizowany przez oba te kraje zwiększył się z 266 tys. ton w latach 1997-2001 do 394 tys. ton średnio w latach 2007-2011, a wartość przywozu wzrosła ponad dwukrotnie do 408 mln USD. Systematycznie zwiększa się również import realizowany przez Indonezję. Kraj ten średnio w latach 2007-2011 zakupił na rynku światowym 170 tys. ton jabłek, co oznaczało trzykrotny wzrost w porównaniu z przeciętnym importem w latach 1997-2001.

Spośród importerów netto najniższy, na poziomie 28-35%, był w latach 1996-2010 wskaźnik samowystarczalności w produkcji jabłek w Wlk. Brytanii. W Rosji wskaźnik ten obniżył się z 83% w latach 1996-2000 do 60% w latach 2006-2010. W Kanadzie samowystarczalność zmniejszyła się z 94 do 74%, w Meksyku z 78 do 72%, a na Ukrainie ze 100 do 85%. W Niemczech wskaźnik ten wzrósł z 57 do 64%.

Na światowym rynku jabłek dominują rejony i kraje o wyraźnej przewadze produkcji nad zapotrzebowaniem krajowym. O rynki zbytu, charakteryzujące się niedoborami jabłek, którymi są głównie kraje WNP, niektóre kraje UE-15, kraje Ameryki Płn., konkuruje duża liczba dostawców, z których większość charakteryzuje się rosnącą podażą eksportową na rynek światowy.

Tabela 1. Produkcja i obroty handlu zagranicznego jabłkami w świecie

Wyszczególnienie	Produkcja		Eksport				Import			
	1996-2000	2006-2010	1997-2001		2007-2011		1997-2001		2007-2011	
	tys. ton	tys. ton	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD
Ogółem	56 117,0	67 706,0	5 041,1	2 524,3	7 858,0	6 110,6	4 490,5	2 625,9	6 871,0	5 652,0
UE-27	12 112,3	11 310,9	2 561,4	1 262,7	3 329,8	2 721,6	2 719,0	1 602,4	2 927,6	2 787,7
Polska	1 758,3	2 132,2	191,9	32,0	569,8	232,4	21,5	11,1	59,7	36,2
Włochy	2 151,4	2 220,4	551,7	261,2	811,2	803,4	35,6	24,5	44,6	38,3
Francja	2 290,3	1 873,4	783,6	462,9	684,5	687,5	93,9	59,4	161,2	140,4
Holandia	521,2	374,4	310,2	167,8	367,2	356,8	256,7	155,5	329,0	352,2
Belgia	440,8	341,0	347,4	205,9	281,6	224,6	236,0	172,8	178,5	173,8
Niemcy	957,4	994,1	68,4	35,2	111,3	94,4	759,5	414,1	638,0	608,4
Wlk. Brytania	209,9	243,9	19,1	13,2	29,4	18,7	431,6	387,6	475,2	555,3
Kraje Ameryki Płn.	5 814,4	5 285,7	723,1	424,9	796,9	819,2	422,9	306,2	567,4	594,1
USA	4 835,5	4 334,6	653,2	388,6	763,2	790,9	157,3	112,8	173,4	186,3
Kanada	536,1	398,1	69,6	36,2	33,4	27,9	116,4	83,8	183,9	182,2
Meksyk	442,8	553,0	0,3	0,1	0,3	0,4	149,2	109,6	210,1	225,6
Kraje Ameryki Płd.	2 889,3	3 390,3	688,8	332,3	1 093,9	836,3	88,9	47,4	73,1	57,4
Chile	950,0	1 244,0	465,4	214,1	773,3	614,8	0,1	0,1	0,4	0,4

cd. tabeli 1

Argentyna	1 063,9	1 025,4	185,6	99,0	228,2	162,0	8,2	4,5	1,0	0,7
Brazylia	875,4	1 120,9	37,8	19,2	92,4	59,5	80,6	42,8	71,7	56,3
Kraje WNP	3 657,4	4 230,6	39,6	8,9	282,3	97,3	325,8	124,4	1 434,4	710,6
Rosja	1 504,4	1 503,5	1,0	0,5	2,6	1,7	299,3	117,2	1 092,9	589,1
Mołdawia	331,6	218,7	10,0	2,6	133,3	40,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ukraina	890,4	752,2	4,2	0,7	47,7	16,6	1,3	0,5	175,0	55,2
Kazachstan	68,1	107,4	5,0	1,1	2,7	1,5	2,9	0,6	41,5	15,4
Kraje Oceanii	880,0	668,8	352,6	222,6	309,6	262,5	0,1	0,1	1,6	2,6
Australia	319,2	274,4	33,0	22,5	4,0	6,3	0,0	0,0	0,2	0,4
Nowa Zelandia	560,8	394,4	319,6	200,1	305,6	256,2	0,1	0,1	1,4	2,2
Chiny	19 005,1	29 746,2	235,8	83,0	1 100,5	733,8	22,5	9,1	55,4	65,0
RPA	573,9	732,1	89,2	27,7	334,1	245,1	0,0	0,0	0,2	0,2
Iran	2 029,2	2 348,2	134,8	15,1	84,3	71,9	0,0	0,0	1,8	1,8
Turcja	2 420,0	2 469,3	23,9	11,7	51,5	22,0	3,0	1,2	4,1	3,8
Indie	1 254,1	1 840,2	5,9	1,8	29,2	10,9	3,8	2,5	104,0	101,4
Japonia	899,8	845,3	2,9	6,9	22,2	70,4	0,7	0,9	0,1	0,2
Indonezja	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	56,4	32,5	169,8	141,3

Źródło: FAOSTAT i Comtrade.

Ceny w eksporcie i imporcie jabłek

Ceny w obrotach międzynarodowych jabłkami systematycznie wzrastają. Średnio w latach 1997-2011 przeciętne ceny w światowym eksporcie tych owoców (na bazie fob) wyniosły 0,78 USD/kg i były wyższe od średniego poziomu z lat 1997-2001 o 56%.

Spośród czołowych eksporterów najwyższe w latach 1997-2011 było tempo wzrostu cen eksportowych jabłek w Polsce (7% średniorocznie), w RPA (8%), Włoszech (5%) i Chinach (6%). Mniej wzrastały ceny w eksporcie jabłek z Nowej Zelandii, Belgii, Argentyny, a zwłaszcza z Mołdawii i Indii. We wszystkich tych krajach średnioroczne tempo wzrostu cen tych owoców nie przekraczało 2%. Najwyższe ceny uzyskują eksporterzy z USA i krajów UE-15. W USA średnio w latach 2007-2001 ceny przekraczały 1 USD/kg, a we Francji, Holandii, Włoszech i Niemczech wynosiły ok. 0,9-1,0 USD/kg. Najniższe ceny płacone są eksporterom z Indii, Mołdawii i Turcji – poniżej 0,4 USD/kg. Ceny w eksporcie z Polski i Serbii średnio w latach 2007-2011 wynosiły odpowiednio 0,41 i 0,43 USD/kg. Ceny z Chin wyniosły ok. 0,7 USD/kg. Relatywnie wysokie ceny w eksporcie z Chin wynikają z dominacji w eksporcie jabłek deserowych.

W latach 1997-2011 najbardziej wzrastały ceny w imporcie jabłek realizowanym przez Holandię i USA (4% średniorocznie), a najwolniej w przywozie do-

konywanym przez Wlk. Brytanię (1%) i Rosję (2%). Najwyższe ceny płacone są przez odbiorców z Wlk. Brytanii (ponad 1,2 USD/kg średnio w latach 2007-2011). Ceny w pozostałych krajach importerach netto z UE-15 (Niemcy, Holandia, Belgia) wahały się w latach 2007-2011 wokół 0,95-1,07 USD/kg. Poziom 1 USD/kg osiągały też ceny importowe w krajach Ameryki Płn. Przeciętne ceny w Rosji niewiele przekraczały 0,5 USD/kg, a w Ukrainie 0,3 USD/kg. Relatywnie niskie ceny w imporcie ukraińskim w znacznym stopniu wynikają z dużego udziału w przywozie jabłek kierowanych do przetwórstwa. Różnice przeciętnych cen importowych kształtowane są poziomem dochodów konsumentów w poszczególnych krajach, ale też geograficzną strukturą przywozu.

Geograficzna struktura przywozu jabłek na głównych rynkach zbytu

W krajach UE udział dostaw od partnerów ze Wspólnoty w pokryciu popytu importowego odbiorców z tego ugrupowania wynosi 73-76%. Główni dostawcy z UE to: Włochy, Francja, Holandia i Belgia. Dostawy z Polski średnio w latach 2007-2011 stanowiły 5% wolumenu przywozu do UE i 7% obrotów wewnętrznych, wobec odpowiednio 2 i 3% w latach 1999-2001. Czołowymi dostawcami zewnętrznymi są: Chiny, Nowa Zelandia, RPA, Brazylia i Argentyna. W latach 1999-2011 zwiększał się jedynie przywóz do UE z Chile i Brazylii. Dostawy z Chin średnio w latach 2007-2011 stanowiły zaledwie 0,7% ogólnego importu jabłek do UE. Ceny w imporcie niemal z wszystkich krajów dostawców do Wspólnoty wykazują tendencję wzrostową (poza Brazylią i RPA). Najwyższe ceny uzyskują dostawcy z Nowej Zelandii, a najniższe z Polski i Węgier. Przeciętne ceny z Polski w latach 2007-2011 stanowiły ok. 55% średnich cen w imporcie unijnym. W eksporcie polskim do UE, tak jak w węgierskim, duże znaczenie mają jabłka przemysłowe.

Największym dostawcą jabłek do Rosji i Ukrainy jest Polska. Udział naszego kraju w rosyjskim imporcie jabłek zwiększył się z 11% w latach 1997-2001 do 24% w latach 2007-2011. Udział Chin pozostał na poziomie 17%, a Mołdawii spadł z 13 do 11%. W imporcie rosyjskim wzrasta udział dostaw z Azerbejdżanu (z 4 do 7%), Włoch (z 4 do 5%), Serbii (z 1 do 5%), Ukrainy (z 3 do 5%), Belgii (z 2 do 4%), a obniża się z Argentyny (z 6 do 5%), Francji (z 12 do 4%), Holandii (z 5 do 2%). Udział pozostałych krajów w imporcie (m.in. Chile, USA, Węgier, Hiszpanii, RPA, Nowej Zelandii) nie przekracza 1%. Niższe od płaconych dostawcom z Polski są tylko ceny jabłek sprowadzanych do Rosji z Chin, Mołdawii i Azerbejdżanu. Dominująca pozycja Polski w dostawach na rynek rosyjski wynika zatem w bardzo dużym stopniu z dostosowania polskiej oferty do wymogów tego rynku zbytu, ale też z wieloletnich powiązań handlowych i znajomości jabłek produkowanych w Polsce przez konsumentów w Rosji.

Głównym dostawcą jabłek do USA jest Chile, Kanada i Nowa Zelandia, a do Indonezji Chiny.

Gruszki

Polska jest importerem netto gruszek, a ujemne ilościowe saldo handlu tymi owocami było w latach 2007-2011 wyższe od średniego z lat 1997-2011 2,3-krotnie i wyniosło 10 tys. ton. Analiza sytuacji na światowym rynku tych owoców jest ważna głównie dla wytypowania głównych rynków zbytu i możliwych do uzyskania cen gruszek reeksportowanych z naszego kraju.

Największymi w świecie eksporterami brutto i netto gruszek są Belgia, Holandia, Włochy, USA, Argentyna, Chile, Chiny i RPA. Łączny udział tych krajów w wolumenie podaży gruszek na rynek międzynarodowy średnio w latach 2007-2011 wyniósł niemal 85%, a w wartości eksportu 83%. Spośród tych krajów najszybciej zwiększał się w latach 1997-2011 eksport z Chin i RPA (ponad 10% średniorocznie), a najwolniej z USA (1,3%). Przeciętny wolumen eksportu gruszek z Holandii w latach 2007-2011 był wyższy w relacji do przeciętnego z lat 1997-2001 dwukrotnie i wyniósł 334 tys. ton. Eksport z Argentyny wzrósł o 56% do 453 tys. ton, z Chin ponad trzykrotnie do 431 tys. ton, a z RPA prawie pięciokrotnie do 178 tys. ton. Tendencji wzrostowej nie wykazywał eksport z Włoch, a obniżał się eksport z Chile.

Pozostałe kraje, liczące się w eksporcie netto gruszek to Hiszpania, Portugalia i Francja. Łączny eksport netto z tych krajów, w wyniku spadku sprzedaży w Hiszpanii i Francji, zmniejszył się z 304 tys. ton w latach 1997-2001 do 208 tys. ton w okresie 2007-2011. Tendencję wzrostową wykazuje eksport gruszek w wielu innych krajach, znacznie mniej liczących się w eksporcie tych owoców. Do grupy tej należą głównie Korea Płd., w której eksport wzrósł z 6,5 tys. ton do 22 tys. ton w latach 2007-2011, Turcja (wzrost z 12 do 18 tys. ton), Liban (wzrost z 7 do 12 tys. ton), Syria (odpowiednio z 2 do 12 tys. ton), a także Tunezja (z 1 do 7 tys. ton). Eksport brutto zwiększa się także w Polsce i na Litwie, co wynika przede wszystkim z realizowanego przez te kraje reeksportu gruszek.

Największym światowym importerem brutto i netto jest Rosja. Udział tego kraju w światowym wolumenie importu gruszek średnio w latach 2007-2011 wyniósł aż 16%, a w jego wartości 15%. Realizowany przez Rosję import zwiększył się w tych latach w relacji do przeciętnego w latach 1997-2001 3,2-krotnie do 381 tys. ton, a wartość przywozu zwiększyła się 10-krotnie do 349 mln USD. Znaczącymi importerami brutto i netto w świecie są również: Francja, Niemcy, Wlk. Brytania, Kanada, Meksyk i Brazylia oraz Indonezja. Spośród tych krajów wyraźnie zwiększa się przywóz (netto i brutto) jedynie we Francji, Brazylii i Indonezji. Samowystarczalność Rosji w produkcji gruszek obniżyła się z 68% średnio w latach

1996-2000 do 40% w latach 2007-2011. W Wlk. Brytanii wskaźnik ten obniżył się z 19 do 16%, we Francji z 91 do 65%, a w Niemczech wzrósł z 30 do 32%.

UE-27 generuje największe po Chinach nadwyżki eksportu nad importem gruszek, przy czym dodatnie saldo handlu tymi owocami systematycznie się zwiększa i średnio w latach 2007-2011 było niemal trzykrotnie wyższe niż w latach 1997-2011 (373 tys. ton). W krajach Ameryki Płd. (Chile, Argentyna i Brazylia) dodatnie saldo handlu wzrosło w tych okresach z 308 do 412 tys. ton. W krajach Ameryki Płn. ujemne saldo handlu gruszkami wzrosło z 49 do 71 tys. ton, a w krajach WNP z 116 do 398 tys. ton. Ponieważ na światowym rynku gruszek nie pojawiają się, nowi, liczący się odbiorcy, na rynku krajów WNP, a przede wszystkim na rynku rosyjskim zaostrza się konkurencja światowych dostawców, którą wygrywają kraje oferujące relatywnie najniższe ceny i prowadzące na tym rynku aktywne akcje promocyjne. Bardzo chłonny rynek rosyjski pozwala jednak na zwiększanie eksportu gruszek na ten rynek z sąsiednich krajów (głównie z Polski, ale też Litwy) zajmujących się reeksportem tych owoców – głównie z charakteryzujących się wysokimi nadwyżkami krajów UE-15.

Zdecydowanie najwyższe ceny osiągane są przez eksporterów z UE-15, w tym zwłaszcza Włochy. Średnio w latach 2007-2011 ceny w eksporcie z tego kraju wyniosły 1,4 USD/kg, wobec średniego poziomu światowego na poziomie 0,9 USD/kg. Znacznie niższe są oferty cenowe z krajów Ameryki Płd. – 0,8-0,9 USD/kg i z Chin – 0,5 USD/kg. Najwyższe ceny są płacone dostawcom eksportującym gruszki do importerów z UE. Ceny w imporcie rosyjskim średnio w latach 2007-2011 wyniosły 0,9 USD/kg, co stanowiło 79% przeciętnych cen importowych w UE-27.

Obroty gruszkami w krajach UE w ok. 70% realizowane są w ramach Wspólnoty. Głównymi dostawcami zewnętrznymi są: Argentyna, RPA i Chile. Spośród tych krajów wyraźnie zwiększają się jedynie dostawy do UE z RPA. Systematycznie rosną też dostawy z Chin, choć ich udział w imporcie unijnym był jeszcze w latach 2007-2011 nieznaczny i wyniósł 1,5%, a w imporcie zewnętrznym 5%. Głównym dostawcą gruszek do Rosji są: Belgia, Argentyna, Holandia, Chiny, RPA i Hiszpania. Jeszcze w latach 1997-2001 udział Polski w rosyjskim imporcie tych owoców wynosił zaledwie 1,3%, a w latach 2007-2011 już 2,4%, a Polska przesunęła się z jedenastego miejsca na liście dostawców gruszek do Rosji na miejsce siódme.

Śliwki

Największymi w świecie eksporterami brutto i netto śliwek są: Hiszpania, Włochy, USA, Chile i RPA. Łączny udział tych krajów w światowym wolumenie eksportu śliwek w latach 2007-2011 wyniósł 58%, a w wartości podaży na rynek

światowy 63%, wobec odpowiednio 64 i 64% w latach 1997-2001. Spośród tych krajów bardzo wyraźnie zwiększa się jedynie eksport z RPA (średni wzrost roczny w latach 1997-2011 ponad 5%). W grupie mniej liczących się eksporterów netto tendencję wzrostową wykazuje eksport śliwek z Serbii i Mołdawii. Nie wzrasta natomiast podaż eksportowa z Argentyny, a obniża się z Francji, Węgier i Rumunii. Również w Polsce, uczestniczącej w światowym eksporcie śliwek w ok. 1%, eksport netto nie zwiększa się, przy czym w eksporcie polskim, podobnie jak realizowanym przez Rumunię czy Mołdawię, dominują owoce przeznaczone do dalszego przetwórstwa.

Spośród krajów ważniejszych importerów netto rośnie tylko przywóz śliwek do Rosji, Holandii, a także do Chin; obniża się do Wlk. Brytanii i Niemiec, a w miarę stabilny jest do Brazylii. Średnio w latach 2007-2001 udział Chin w światowym wolumenie importu wyniósł ok. 3%, a w wartości przywozu 3,5%, wobec odpowiednio 1 i 0,6% w latach 1997-2001. Spośród odbiorców europejskich najniższa, ale rosnąca jest samowystarczalność w produkcji śliwek w Wlk. Brytanii (19% średnio w latach 2006-2010). Wskaźnik ten w Niemczech wzrósł z 47% w latach 1996-2000 do 56% w latach 2006-2010, a w Rosji obniżył się z 93 do 67%. Brak wyraźnej tendencji wzrostowej importu śliwek w większości krajach, liczących się importerów wskazuje na relatywnie stabilne zapotrzebowanie na te owoce na rynku światowym – dotyczy to zarówno odmian deserowych, jak i przeznaczonych do przerobu przemysłowego.

Tak jak w odniesieniu do innych owoców, najwyższe ceny w eksporcie i imporcie śliwek dotyczą krajów UE-15 oraz krajów Ameryki Płn. i Płd., a najniższe w krajach Europy Wschodniej. Ceny w eksporcie śliwek z Polski średnio w latach 2007-2011 stanowiły ok. 62% przeciętnych cen w eksporcie światowym. Niższe od oferowanych przez Polskę były ceny śliwek eksportowych z Serbii, Mołdawii i Rumunii. Ceny w imporcie rosyjskim średnio w latach 2007-2011 stanowiły 60% przeciętnych cen w przywozie realizowanym przez kraje UE-27 i 65% średnich cen w przywozie światowym.

W krajach UE-27 udział obrotów zewnętrznych w ogólnym imporcie realizowanym przez Wspólnotę zwiększył się z 21% w latach 1997-2001 do 28% w latach 2007-2011. Decydujący był wzrost importu z Chile (z 18 do 29 tys. ton) i RPA (z 30 do 35 tys. ton). Zwiększa się także, choć wciąż jest nieznaczny, przywóz z Serbii. Dostawy z Polski ustabilizowały się w ubiegłej dekadzie na poziomie ok. 7 tys. ton – 2,4% ogólnego importu w UE i 3,3% obrotów wewnętrznych. Ceny w przywozie z Polski (i z Rumunii) są zdecydowanie niższe niż płacone innym dostawcom na rynek unijny, przy czym ceny uzyskiwane przez polskich dostawców wykazują stałą tendencję wzrostową. Niskie ceny w polskiej ofercie eksportowej podyktowane są dominacją w sprzedaży do UE śliwek odmian przemysłowych

(głównie węgierek), choć niższe są także, niż w imporcie z innych krajów, ceny śliwek odmian deserowych.

Czołowym dostawcą śliwek do Rosji jest Serbia (udział 23% w imporcie średnio w latach 2007-2011). Liczący się dostawcy to także: Mołdawia, Uzbekistan, Polska i Kirgistan. Łączny udział tych krajów w imporcie rosyjskim wynosił w tym okresie 38%, w tym Polski 8%. Dostawy z pozostałych krajów UE stanowiły 20% importu. Ceny śliwek sprowadzanych z Polski, Serbii i innych krajów WNP są zdecydowanie niższe w porównaniu z dostarczonymi do Rosji przez kraje UE-15, Turcję czy kraje Ameryki Płd.

Wiśnie i czereśnie

Największymi w świecie eksporterami netto i brutto wiśni i czereśni⁷ są USA, Chile i Turcja. W latach 2007-2011 łączny udział tych krajów w światowym wolumenie eksportu tych owoców wyniósł 50%, a w wartości sprzedaży 64%. Liczącymi się eksporterami z łącznym udziałem ok. 20% w wolumenie eksportu i 10% w jego wartości są także: Węgry, Hiszpania, Polska i Serbia. Spośród tych krajów najszybciej zwiększa się eksport wiśni i czereśni z Chile (16% średniorocznie w latach 1997-2011), Turcji (7%) i Hiszpanii (9%). W USA i w Serbii wskaźnik ten przekraczał 6%. Tendencji wzrostowych nie wykazuje eksport z Węgier. W Polsce uczestniczącej w światowym wolumenie eksportu wiśni i czereśni w ok. 4%, średnioroczne tempo wzrostu eksportu w latach 1997-2011 wyniosło 0,2%. Zwiększa się, choć nadal niewiele znaczy w światowym eksporcie podaż wiśni i czereśni z Ukrainy, Mołdawii i Kirgistanu (łączny udział w światowym eksporcie w latach 2007-2012 to ok. 3%, wobec 0,3% w latach 1997-2001). We wszystkich krajach eksporterach netto (poza USA) zwiększa się samowystarczalność w łącznej produkcji wiśni i czereśni, a najbardziej rośnie ten wskaźnik i najwyższy jest w Chile (290% średnio w latach 2007-2011). W Polsce samowystarczalność w produkcji tych owoców wzrosła ze 138% w latach 1996-2000 do 161% w latach 2007-2011.

Czołowym importerem wiśni i czereśni w świecie jest Rosja. Średnio w latach 2007-2011 w porównaniu do przeciętnego poziomu z lat 1997-2001 import tych owoców do Rosji zwiększył się aż osiemnastokrotnie do 72 tys. ton, a udział Rosji w światowym wolumenie importu wzrósł z 2 do 23%, a w wartości przywozu z 1 do 12%. Samowystarczalność Rosji w produkcji wiśni i czereśni spadła z 95 do 53%. Liczącymi się importerami netto są też Niemcy, Wlk. Brytania, Holandia i Kanada. Łączny udział tych krajów w wolumenie światowego importu średnio w latach 2007-2011 wyniósł 34%, a w wartości przywozu 33%. W grupie tych krajów tendencję wzrostową wykazuje jedynie przywóz do Kana-

---

⁷ Brak odpowiednich danych nie pozwala na odrębną analizę światowego rynku obu tych gatunków owoców.

dy. Wyraźna stabilizacja importu niemal we wszystkich krajach UE i na poziomie całej Wspólnoty wskazuje na stabilizowanie się popytu na te owoce (głównie wiśnie) na rynku światowym i europejskim.

W pokryciu popytu importowego na czereśnie w UE dominują dostawy z Turcji i innych krajów Wspólnoty – głównie Hiszpanii, Austrii, Włoch i Grecji. Dostawcy z wszystkich tych krajów (poza Włochami), ale też z Serbii i krajów Ameryki Płn. i Płd. systematycznie się zwiększają. Udział dostaw z Polski wzrósł z 0,1% w latach 1997-2001 do 2% w latach 2007-2011. Niższe od cen czereśni sprowadzanych z Polski są jedynie ceny tych owoców importowanych z Węgier. Czereśnie produkowane w naszym kraju ustępują walorami smakowymi wytwarzanym w krajach o cieplejszym klimacie. Bardzo stabilny jest przywóz do UE wiśni sprowadzanych głównie z Węgier, Polski, Austrii, Serbii i Czech. Udział dostaw z Polski w przywozie tych owoców do UE obniżył się z 13 do 9%. Ceny wiśni importowanych z Polski są wyższe od sprowadzanych z Serbii, a zbliżone do kupowanych z Węgier i Czech.

Największym dostawcą czereśni do Rosji jest Turcja, Kirgistan i Uzbekistan, a wiśni Polska i Węgry. Łączne dostawy tych owoców z krajów UE (bez Polski) stanowią zaledwie 7% wolumenu przywozu rosyjskiego. Udział Polski w imporcie do Rosji wzrósł z 0,1% średnio w latach 1997-2001 do 7% w latach 2007-2011.

Truskawki

Najwięksi eksporterzy truskawek w świecie to Hiszpania i USA. Łączny udział obu tych krajów w wolumenie światowego eksportu tych owoców wyniósł w latach 2007-2011 aż 51%, a w wartości sprzedaży 48%. W UE znaczącymi eksporterami netto są także Holandia i Belgia, a spoza Wspólnoty: Meksyk, Turcja, Egipt i Maroko. Udział Polski w światowym eksporcie truskawek nie przekracza 2%.

Spośród eksporterów netto najbardziej wzrasta eksport z Egiptu i Turcji. W obu tych krajach, w dużym stopniu w oparciu o inwestycje zagraniczne, niezwykle dynamicznie zwiększają się nasadzenia i zbiory truskawek, dokonywane głównie w celu wzrostu eksportu do krajów inwestorów. Jeszcze w latach 1997-2011 Egipt i Turcja uczestniczyły w światowym wolumenie eksportu truskawek w 0,2%, a w latach 2007-2011 już w 10%. Zwiększa się też eksport brutto i netto truskawek z USA, Meksyku, Holandii, Belgii i Grecji. Nie rośnie natomiast eksport brutto i netto z Hiszpanii i Maroka. W Hiszpanii, w dużym stopniu z powodu zwiększającego się przywozu z Egiptu i Turcji, rosną nasadzenia malin kosztem truskawek, a w Maroku – zwiększają się dostawy truskawek do przetwórstwa.

Najwyższa spośród krajów eksporterów jest wciąż samowystarczalność w produkcji truskawek w Hiszpanii i Grecji odpowiednio 649 i 401% w latach 2007-2011, wobec 294 i 101% w latach 1996-2000. W Egipcie wskaźnik ten

wzrósł ze 101 do 126%, w Turcji ze 100 do 108%, w Meksyku ze 127 do 131, a w USA ze 103 do 104. Wskaźnik ten w Polsce spadł ze 109 do 107%, a w Maroku ze 134 do 113%. Wszystkie kraje południowe Wspólnoty, a także kraje Afryki Płn. dysponują wysoką podażą eksportową truskawek w pierwszej połowie lat kalendarzowych. Polska i Turcja produkują i eksportują te owoce w okresie letnim i jesiennym.

Rosnący eksport z Turcji i Egiptu spowodowany jest w bardzo dużym stopniu relatywnie niskimi cenami w ofercie eksportowej z tych krajów. Średnio w latach 2007-2011 ceny truskawek eksportowanych z Turcji stanowiły zaledwie 46% przeciętnych eksportowych cen światowych, a ceny truskawek egipskich 53%. Najwyższe są ceny truskawek oferowanych przez Holandię, Belgię ale też USA. Ceny truskawek polskich, mimo iż w ofercie z naszego kraju dominują truskawki przeznaczone do przemysłu, są wyższe od truskawek deserowych sprzedawanych przez Egipt, Turcję oraz Maroko.

Spośród krajów UE liczącymi się importerami netto są: Wlk. Brytania, Niemcy i Francja. Wyraźną tendencję spadkową wykazuje jedynie import brutto i netto w Niemczech. Dynamicznie zwiększa się import truskawek do Rosji oraz Kanady. Przywóz do Rosji zwiększył się z 1,5 tys. ton średnio w latach 1997-2001 do 32 tys. ton w latach 2007-2011, a w Kanadzie z 44 do 103 tys. ton. Nadal jednak udział Rosji w światowym imporcie truskawek nie przekracza 5%, a Kanady wzrósł z 9 do 15%. Samowystarczalność Rosji w produkcji truskawek spadła z 99% w latach 1996-2000 do 88% w latach 2006-2010. W Kanadzie wskaźnik ten obniżył się z 38 do zaledwie 18%, a we Francji z 56 do 37%. W wyniku spadku importu samowystarczalność w Niemczech zwiększyła się z 40 do 67%, a w Wlk. Brytanii, w wyniku wzrostu eksportu, z 56 do 68%. Najwyższe ceny uzyskiwane są przez eksporterów w Wlk. Brytanii, Holandii i Włoch. Ceny w Rosji średnio w latach 2007-2011 stanowiły 80% przeciętnych cen w imporcie realizowanym przez kraje UE-15.

Zapotrzebowanie importowe UE-27 w coraz mniejszym, choć wciąż w bardzo wysokim stopniu (90% w latach 2007-2011), pokrywane jest dostawami z krajów eksporterów z tego ugrupowania. W imporcie zewnętrznym wzrastają dostawy z Egiptu i Turcji. Łączny udział obu tych krajów w unijnym imporcie zwiększył się z 0,5% w latach 1997-2001 do 3,5% w latach 2007-2011. Udział dostaw z Maroka wzrósł z 4 do 5%, a z USA z 0,4 do 0,8%. Udział dostaw z Polski obniżył się z 4 do 3%. Największymi dostawcami truskawek do Rosji są Turcja i Grecja. Łączny udział obu tych krajów w rosyjskim imporcie w latach 2007-2011 wyniósł aż 64%, a w wartości przywozu 60%. Trzecim dostawcą, z udziałem odpowiednio 14 i 13% jest Polska. W imporcie liczą się też Belgia, Holandia, Hiszpania, Serbia i Egipt. Najbardziej zwiększa się import truskawek z Turcji

i Polski. Niższe od dostawców z Polski ceny za truskawki uzyskują jedynie na rynku rosyjskim eksporterzy z Chin. Popyt importowy Kanady niemal w całości pokrywany jest dostawami z USA i Meksyku.

Maliny

Światowe obroty malinami, zarówno deserowymi jak i przeznaczonymi do przetwórstwa dokonują się w zasadzie w ramach krajów UE i krajów Ameryki Płn. W eksporcie światowym liczy się jeszcze Serbia, Chile i Gwatemala, z łącznym udziałem w latach 2007-2011 w wysokości 5%, a w imporcie Rosja, Szwajcaria i Norwegia (łącznie 3% udział w imporcie światowym). Import do Rosji jest nieznaczny (poniżej 1 tys. ton) z powodu wzrostu produkcji w tym kraju i niewielkiego znaczenia malin w konsumpcji owoców.

W krajach UE obroty wewnętrzne stanowią niemal 85% łącznego importu tych owoców, a głównymi eksporterami netto są Polska i Hiszpania zaspakajające potrzeby importowe większości pozostałych krajów – importerów netto ze Wspólnoty – głównie Niemiec, Austrii i Wlk. Brytanii. Jedynymi liczącymi się zewnętrznymi dostawcami do UE są Serbia i Meksyk, których udział w łącznym imporcie malin do Wspólnoty systematycznie się zwiększa i średnio w latach 2007-2011 wyniósł ok. 13%. Polska i Serbia dostarczają do UE niemal wyłącznie maliny kierowane do dalszego przetwórstwa. Pozostałe kraje eksportują na rynek unijny maliny przeznaczone do konsumpcji bezpośredniej. Stąd też ceny w imporcie do UE z Polski i Serbii są zdecydowanie niższe niż płacone pozostałym dostawcom i średnio w latach 2007-2011 stanowiły odpowiednio 35 i 38% przeciętnych cen importowych we Wspólnocie. Najwyższe ceny zarówno malin deserowych jak i przemysłowych płacone są przez odbiorców z Wlk. Brytanii, Francji i Włoch. Wskaźniki samowystarczalności w produkcji malin bardzo wyraźnie obniżają się w krajach importerach netto ze Wspólnoty. W Niemczech wskaźnik ten obniżył się z 74% w latach 1996-2000 do 28% w latach 2006-2010, w Wlk. Brytanii z 82 do 55%, we Włoszech z 71 do 32%, a we Francji z 79 do 54%. Popyt na maliny deserowe jest i będzie w najbliższych latach zaspakajany głównie rosnącymi dostawami z Hiszpanii, dynamicznie zwiększającej produkcję tych owoców. Podstawowym konkurentem Polski w dostawach do UE malin przemysłowych jest Serbia, oferująca jednak wyższe ceny za te owoce niż dostawcy z naszego kraju.

Porzeczki, borówki, agrest

Bardzo mały jest zakres obrotów tymi owocami w świecie i niewielka jest skala ich importu na rynkach zbytu. Głównym dostawcą czarnych porzeczek na rynek unijny i do Rosji jest Polska i Dania; borówek wysokich: Chile, Argentyna, USA i Hiszpania; czerwonych porzeczek: Holandia, Czechy i Węgry; agrestu:

Hiszpania, Holandia i Polska. Import z Polski na rynkach zbytu nie wykazuje tendencji wzrostowych. Zwiększa się jedynie import z Polski do UE borówki wysokiej. W dalszym ciągu przywóz z naszego kraju nie przekracza 5% przywozu tych owoców do Wspólnoty.

2. Warzywa świeże

2.1. Produkcja światowa

W światowej produkcji warzyw (bez arbuzów) z udziałem w latach 2006-2010 ok. 16% dominują pomidory. Około 8% stanowi cebula i 7% kapusty (biała, czerwona, włoska, pekińska). W zbiorach światowych liczą się też ogórki (6%), papryka (3%), sałata (3%) i marchew (4%). Udział pozostałych warzyw nie przekracza 3% produkcji światowej. Zbiory niemal wszystkich gatunków warzyw wykazywały w latach 1996-2010 tendencję wzrostową, a największe było średnioroczne tempo wzrostu produkcji ogórków (7%), czosnku (7%), fasoli (6%), cebuli (5%) i marchwi (5%). Zbiory pomidorów wzrastały w tempie 4% rocznie, a kapust w tempie 2% rocznie.

Największym w świecie producentem warzyw są Chiny. Udział tego kraju w światowych zbiorach systematycznie się zwiększa i średnio w latach 2006-2010 wyniósł aż 51%. Chiny dominują w światowej produkcji wszystkich gatunków warzyw, a największy jest ich udział w zbiorach fasoli (75%), czosnku (80%), papryki (51%), ogórków (71%) i pieczarek (67%). Drugim w świecie producentem warzyw są Indie (udział ok. 9% w latach 2006-2010). Indie są drugim w świecie producentem kalafiorów (udział ok. 30%), cebuli (17%), warzyw dyniowatych (19%) i kapust (10%), czwartym w świecie producentem fasoli (3%), trzecim producentem sałaty i cykorii (4%) oraz pomidorów (8%). Indie nie liczą się natomiast w światowej produkcji marchwi i innych warzyw korzeniowych oraz czosnku, papryki i ogórków. Dwa kolejne kraje o relatywnie dużym udziale w produkcji światowej to USA (udział ok. 4%) i Turcja (ok. 3%). USA liczy się głównie w światowych zbiorach marchwi (4,5%), cebuli (5%), pomidorów (9%), papryki (3%) i pieczarek (6%). Turcja to przede wszystkim liczący się producent pomidorów (czwarty producent po Chinach, USA i Indiach), porów (drugi producent w świecie po Indonezji), fasoli (udział 3%), cebuli (3%) i ogórków (3%). Piątym w świecie producentem warzyw jest Egipt (2% udział w zbiorach globalnych w latach 2006-2010). O relatywnie dużym udziale tego kraju w światowej produkcji warzyw decyduje wysoka produkcja cebuli (2,5% zbiorów światowych), pomidorów (6%) i warzyw dyniowych (3%).

Spśród krajów europejskich największymi producentami warzyw, z udziałem odpowiednio 1,5 i 1,3% w latach 2006-2010, są Włochy i Hiszpania. Oba te kraje liczą się w światowej produkcji fasoli (łącznie ok. 2% udział w latach 2006-

-2010), kalafiorów (4,5%), marchwi (2%), sałaty (7,5%), warzyw dyniowatych (4%), pomidorów (7,5%) i pieczarek (8%). Łączny udział pozostałych krajów UE w światowej produkcji warzyw wyniósł ok. 4%, w tym Polski 0,6%. Polska liczy się tylko w światowych zbiorach kapust (2%), kalafiorów (1,5%), marchwi i pozostałych warzyw korzeniowych (ok. 3%), porów (5%), pieczarek (3%) i fasolki szparagowej (3%). W krajach UE Polska jest największym producentem kapust (23% produkcji we Wspólnocie), drugim producentem marchwi i ogórków (udział odpowiednio 13 i 18%). W produkcji pieczarek i cebuli zajmujemy w UE trzecie miejsce z udziałem odpowiednio 13 i 12%, a w produkcji kalafiorów czwarte miejsce (12%).

Zdecydowanie wyższy, niż Polski, jest udział w światowej produkcji warzyw krajów WNP. Średnio w latach 2006-2010 udział tych krajów w produkcji warzyw wyniósł ok. 4%, w tym Rosji 1,4%, a Ukrainy 0,8%. Znaczenie krajów WNP istotne jest w światowej produkcji kapusty (10% w latach 2006-2010), marchwi (3%), cebuli (6%), pomidorów i ogórków (6%).

W grupie krajów czołowych producentów kapust w latach 1996-2010 zbiory zwiększały się tylko w Chinach (5% średniorocznie), Indiach (4%) i na Ukrainie (3%). W Chinach produkcja średnio w latach 2006-2010 była wyższa niż w latach 1996-2000 o 40% (o ponad 9 mln ton). Produkcja w Indiach wzrosła o 25%, tj. o 1,2 mln ton, a na Ukrainie o 45% – o ok. 0,5 mln ton. W krajach UE, głównie z powodu spadku popytu na te warzywa, produkcja wykazuje tendencję spadkową (-1,8% średnio w latach 1996-2010). Produkcja obniża się też w Rosji (-0,4% średniorocznie).

Zbiory cebuli w latach 1996-2010 wzrastały w większości krajów – liczących się producentów w świecie, a najbardziej w Chinach i Indiach. Średni roczny wzrost produkcji cebuli w Chinach wyniósł 6%, a w Indiach 10%. W krajach WNP zbiory zwiększały się 4% rocznie, a w krajach UE i USA w tempie 1% rocznie. Rosły też zbiory w Iranie, Pakistanie i Egipcie, tj. w krajach mniej liczących się w zbiorach tych warzyw w świecie. Ponad 65% wzrostu wolumenu produkcji w świecie w latach 2006-2010 w porównaniu z okresem 1996-2000, wynikało z jej zwiększenia w Chinach i Indiach.

Zbiory pomidorów w Chinach wzrastały w latach 1996-2010 w tempie 8% rocznie, a w Indiach 5%, a łączna produkcja w obu tych krajach zwiększyła się w latach 2006-2010 w relacji do przeciętnej z lat 1996-2000 dwukrotnie do 50 mln ton (stanowiło to 65% łącznego przyrostu zbiorów tych warzyw w świecie). Produkcja w USA i Turcji zwiększyła się w tych okresach o 13% do 13,2 mln ton, w Turcji o 27% do 10,3 mln ton, w Egipcie o 48% do 9,1 mln ton, a w Iranie o 72% do 5,3 mln ton. W krajach WNP zbiory wzrosły o 69% do 8,1 mln ton. Natomiast na po-

ziomie 17 mln ton pozostały zbiory w UE-27. Wzrost produkcji notowano jedynie w Hiszpanii i w Polsce.

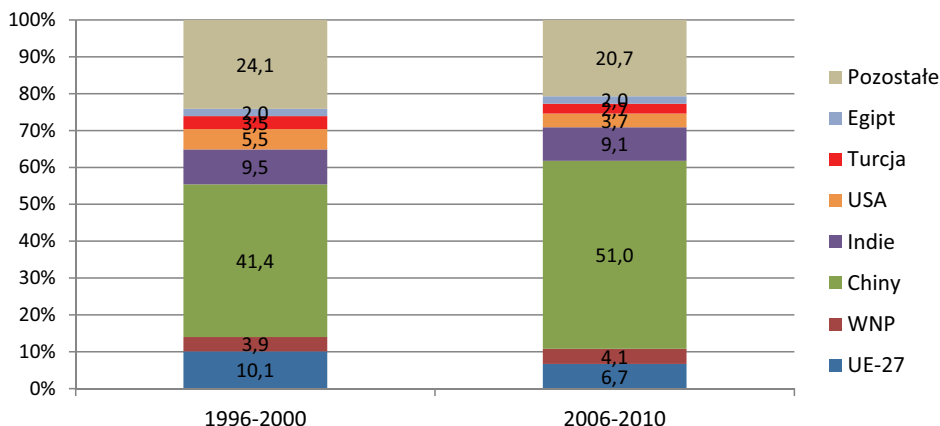
W latach 1996-2011 średnioroczne tempo wzrostu zbiorów marchwi w Chinach wyniosło 10%, a produkcja w latach 2006-2010 zwiększała się w relacji do średniej z lat 1996-2000 niemal trzykrotnie do 13,7 mln ton. Produkcja w UE-27 wzrosła w tych okresach o 8% do 5,4 mln ton, a w krajach WNP (głównie w Uzbekistanie i Ukrainie) o 74% do 4,2 mln ton. Spośród krajów UE wzrostowy trend produkcji dotyczył jedynie Niemiec i Włoch. Zmniejszyła się produkcja marchwi w USA i w Japonii.

Produkcja kalafiorów w Chinach i Indiach wzrastała w latach 1996-2010 w tempie odpowiednio 5 i 3% średniorocznie. Wzrost zbiorów w obu tych krajach w 95% zdecydował o zwiększeniu światowej produkcji tych warzyw średnio w latach 2006-2010 w porównaniu z przeciętną w latach 1996-2000 i w pełni zrekompensował spadek produkcji w UE-27 (głównie we Włoszech i Francji). W USA, Meksyku, Pakistanie i w pozostałych krajach (o udziale produkcji światowej nie przekraczającym 2%) produkcja kalafiorów pozostała stabilna.

Zbiory ogórków zwiększyły się we wszystkich krajach liczących się w produkcji tych warzyw (poza USA i Holandią). Najbardziej (2,5-krotnie) wzrosły zbiory w Chinach. W krajach WNP zbiory ogórków – głównie w Rosji i na Ukrainie – zwiększyły się o 59%, a w krajach UE-27 zaledwie o 9% do 2,8 mln ton.

Produkcja pieczarek w Chinach zwiększyła się w latach 2006-2010 w relacji do średniej z lat 1996-2000 24-krotnie do 4,4 mln ton. W UE-27 zbiory wzrosły o 37% do 1,3 mln ton (a najbardziej we Włoszech – siedmiokrotnie). Nie zmieniły się zbiory pieczarek w USA (0,4 mln ton).

Rys. 9. Geograficzna struktura produkcji warzyw w świecie w procentach

Źródło: Na podstawie FAOSTAT.

2.2. *Główni eksporterzy i importerzy warzyw*

Do obrotów światowych trafia zaledwie kilka procent światowej produkcji warzyw. Produkty te są przedmiotem konsumpcji w krajach producentach, a w odniesieniu do wielu warzyw sezonowych (fasolka szparagowa czy groszek) obroty światowe dotyczą głównie ich przetworów (przede wszystkim mrożonek i konserw). Najmniejszy jest udział eksportu w światowej produkcji warzyw strączkowych (ok 3%), a najwyższy w produkcji cebuli (8%). Cebula jest „łatwiejsza” do transportu niż większość pozostałych warzyw.

Cebula

Największym w świecie eksporterem cebuli świeżej (i suszonej) w świecie są Indie. W wyniku bardzo dynamicznego wzrostu eksportu (7% średniorocznie w latach 1997-2011) udział Indii w światowym eksporcie tych warzyw wzrósł z 9% w latach 1997-2001 do 22% w latach 2007-2011, a udział eksportu w zbiorach cebuli w Indiach wzrósł z 7 do 10%. Eksport z Chin wzrastał w tempie 16% średniorocznie, a udział tego kraju w światowych obrotach cebulą zwiększył się z 5% średnio w latach 1997-2011 do 10% w okresie 2007-2011. Udział eksportu w zbiorach cebuli w Chinach pozostał jednak nieznaczny, choć wzrósł z 1,5 do 3%. Większym niż Chiny eksporterem cebuli jest Holandia, ale bardzo wysokie znaczenie tego kraju w światowej podaży eksportowej (ok 16-17%) spowodowane jest reeksportem cebuli z innych krajów UE i z krajów półkuli pld. Eksport brutto cebuli z Holandii wzrósł z 582 tys. ton w latach 1997-2001 do 944 tys. ton w latach 2007-2011, a eksport netto zwiększył się o 68% do 836 tys. ton.

Spośród innych krajów liczących się w eksporcie najszybciej rośnie podaż eksportowa z Egiptu (10% średniorocznie w latach 1997-2001), ale też Peru (15%), a w ostatnich latach również z Pakistanu. Udział tych trzech krajów w światowej podaży eksportowej cebuli wzrósł z 4,5% w latach 1997-2011 do niemal 9% w latach 2007-2011. W Egipcie udział eksportu w zbiorach obniżył się jednak z 20 do 18%, co oznacza, że szybciej niż eksportu rośnie zapotrzebowanie rynku wewnętrznego w tym kraju. W Peru udział eksportu w produkcji wzrósł z 7 do 18%. W Pakistanie eksport nie przekracza 5% zbiorów. Mniejsze jest tempo wzrostu eksportu z Meksyku, stąd udział tego kraju w światowej podaży cebuli obniżył się z 8 do 5%. Zmniejsza się też w tym kraju znaczenie eksportu w zbiorach cebuli. Obniża się eksport cebuli z Hiszpanii, Nowej Zelandii, Iranu i Polski. Udział Polski w światowym eksporcie spadł z 3,3 do 1,8%, a w eksporcie unijnym z 9 do 7%. W miarę stabilny jest udział w eksporcie USA, Francji, Argentyny i Turcji (łącznie 15% eksportu światowego). W latach 2006-2010 w porównaniu do lat 1996-2000 zwiększył się udział eksportu jedynie w zbiorach cebuli

w Turcji i USA. Najwyższy jest udział eksportu w produkcji cebuli w Hiszpanii (18%), a najniższy w Iranie (1%).

Największy jest wskaźnik samowystarczalności w produkcji cebuli w Argentynie (145% średnio w latach 2006-2010), Meksyku (122%) i w Peru (118%). W Chinach wskaźnik ten wynosił 103%, w Indiach 112%, a w Polsce 108%. Wskaźniki samowystarczalności w większości krajów były niższe lub nie zmieniły się w porównaniu z poziomem z 1996-2000. Wynika to z większego wzrostu produkcji niż eksportu.

Czołowym w świecie importerem brutto i netto cebuli jest Rosja. Import netto do tego kraju średnio w latach 2007-2011 był wyższy od przeciętnego w latach 1997-2001 o 27% i wyniósł 483 tys. ton. W latach dwutysięcznych jednakże przywóz do Rosji nie wykazywał tendencji wzrostowych, co przy relatywnie niewielkim wzroście produkcji wskazuje na duży stopień nasycenia rynku rosyjskiego tym warzywem. Samowystarczalność Rosji w produkcji cebuli w latach 1996-2010 utrzymywała się na poziomie 75-77%. Największymi importerami w krajach UE, tak jak w odniesieniu do większości warzyw i owoców świeżych, jest Wlk. Brytania i Niemcy. W latach 1997-2011 wyraźnie zwiększał się import brutto i netto w Wlk. Brytanii, a tendencji wzrostowych nie wykazywał przywóz do Niemiec. Samowystarczalność w produkcji cebuli w Niemczech wzrosła z 51% w latach 1996-2000 do 69% w latach 2006-2010, a w Wlk. Brytanii obniżyła się z 65 do 50%. Liczącymi się w świecie importerami cebuli są również Japonia, Malezja oraz Arabia Saudyjska. Dynamicznie zwiększa się import realizowany przez Malezję, natomiast w ubiegłej dekadzie przywóz był w miarę stabilny w Japonii i Arabii Saudyjskiej.

Najwyższe ceny oferowane są w eksporcie cebuli realizowanym przez dostawców z krajów UE (Hiszpania, Francja) i eksporterów z Ameryki Płn., a zdecydowanie najniższe są ceny w ofercie z Indii. Ceny eksportowe cebuli w Polsce są niższe niż w Europie Zachodniej i USA czy Meksyku, ale zdecydowanie wyższe od oferty cenowej nie tylko Indii, ale też Argentyny, Chin, Nowej Zelandii, Turcji i Peru. W imporcie najwyższe ceny płacone są przez odbiorców z Europy Zachodniej i USA. Ceny importowe w Rosji, Malezji, Arabii Saudyjskiej czy Japonii średnio w latach 2007-2011 stanowiły 50-60% cen możliwych do uzyskania w krajach UE-15.

W krajach UE obroty wewnętrzne cebulą stanowią ok. 80% łącznego importu realizowanego przez te kraje, a głównymi dostawcami ze Wspólnoty są Holandia i Hiszpania. Głównymi dostawcami zewnętrznymi jest Nowa Zelandia, Egipt, Chile, Australia i Turcja. Systematycznie zwiększa się przywóz z Egiptu, Chile, Australii i Turcji, a w miarę stabilny jest import z Indii i Meksyku. Średnio w latach 2007-2011 oba te kraje uczestniczyły w imporcie unijnym w 1,5% wo-

bec 0,3% w latach 1997-2001, a w imporcie zewnętrznym odpowiednio w 7 i 2%. Udział dostaw z Polski w imporcie UE obniżył się w tych okresach z 9 do 6%, a w imporcie „wewnętrznym” z 11 do 7%. Zdecydowanie niższe od polskich są na rynku unijnym ceny płacone dostawcom z Turcji i Indii. Wyższy od polskich poziom cen w ofercie z pozostałych krajów, w tym też z Egiptu, Argentyny, Meksyku czy Nowej Zelandii wynika z jakościowych cech cebuli oferowanej przez kraje półkuli pld. na rynku UE.

Największymi dostawcami cebuli do Rosji są Holandia i Chiny. Udział Chin w dostawach do Rosji systematycznie się zwiększa i średnio w latach 2007-2011 wyniósł 21%. Obniża się natomiast udział w imporcie rosyjskim dostaw z Holandii – z 28% w latach 1997-2001 do 22% w latach 2007-2011. Udział pozostałych krajów UE (głównie Włoch, Francji, Polski i Belgii) obniżył się z 9 do 1%, w tym Polski, największego, obok Holandii dostawcy cebuli do Rosji z 8,5 do 0,7%. Udział krajów WNP spadł z 46 do 36%, a decydujące było obniżenie wolumenu importu z Kazachstanu, Uzbekistanu i Kirgistanu. Dynamicznie zwiększa się natomiast import do Rosji z Tadżykistanu, którego udział w przywozie rosyjskim wzrósł z 3 do 16%. W przywozie rosyjskim wzrasta też przywóz z Egiptu. Udział tego kraju w imporcie cebuli do Rosji wzrósł z 1,5% średnio w latach 1997-2001 do 11% w latach 2007-2011. Ceny cebuli sprowadzanej z Egiptu, Chin, Turcji i krajów WNP są zdecydowanie niższe od oferowanych przez dostawców europejskich, w tym także z Polski. W latach 2007-2011 przeciętne ceny cebuli sprowadzanej do Rosji z naszego kraju przekraczały o niemal 40% ceny cebuli importowanej z Chin i Tadżykistanu i o 20% importowanej z Egiptu. Ekspansja na rynek rosyjski relatywnie tanich dostaw z Chin, Egiptu i niektórych krajów WNP powoduje utratę przez dostawców z Europy, w tym Polski pozycji na bardzo chłonnym rynku rosyjskim. Polska spadła z pozycji piątego dostawcy do Rosji w latach 1997-2001 na pozycję jedenastą i praktycznie nie liczy się obecnie w rosyjskim imporcie cebuli.

Głównymi dostawcami cebuli do Japonii i Malezji są Chiny i USA, do Arabii Saudyjskiej – Egipt i Jemen, a do USA – Meksyk, Peru i Kanada.

Tabela 2. Produkcja i obroty handlu zagranicznego cebulą w świecie¹

Wyszczególnienie	Produkcja		Eksport				Import			
	1996-2000	2006-2010	1997-2001		2007-2011		1997-2001		2007-2011	
	tys. ton	tys. ton	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD
Ogółem	44 810,0	73 035,3	3 499,2	931,9	6 100,1	2 456,8	3 467,9	1 023,0	5 475,2	2 403,3
UE-27	5 004,4	5 442,4	1 253,2	339,8	1 598,7	758,4	1 156,3	375,9	1 547,6	878,4
Polska	684,4	650,3	116,4	16,1	111,0	54,7	41,0	3,9	77,0	19,2
Holandia	685,2	1 166,8	582,3	143,7	944,4	374,9	84,5	25,7	108,5	59,5
Hiszpania	962,2	1 143,3	247,9	63,7	204,0	93,9	34,4	9,5	52,7	24,6
Francja	359,3	170,1	84,0	36,5	84,9	77,3	104,7	36,8	114,8	75,7
Wlk. Brytania	349,3	346,3	6,1	3,5	9,1	7,1	201,9	81,2	369,6	224,4
Niemcy	269,0	388,5	36,4	12,4	77,1	40,3	280,9	100,5	243,1	159,7
Kraje Ameryki Płn.	4 216,3	4 889,7	636,0	278,1	696,6	510,6	438,8	219,3	587,1	416,7
USA	3 133,7	3 407,4	312,6	105,9	322,6	202,7	258,7	158,1	365,6	278,5
Meksyk	907,1	1 268,0	281,0	156,3	315,5	275,0	44,1	10,8	60,7	23,0
Kanada	175,5	214,3	42,4	15,9	58,5	32,9	136,0	50,4	160,8	115,2
Kraje Ameryki Płd.	2 192,4	3 099,3	294,2	63,7	417,6	137,1	206,2	41,8	217,8	68,8
Argentyna	654,4	684,1	235	46,7	213,1	71,3	3,4	0,7	11,5	2,8
Brazylia	949,5	1 467,7	3,5	0,8	11,9	3,0	201,5	40,8	193,9	65,1
Chile	270,3	311,0	33,3	8,9	72,0	31,6	1,3	0,3	12,4	0,9
Peru	318,2	636,5	22,4	7,3	120,6	31,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Kraje WNP	2 794,9	4 509,3	43,5	4,1	116,1	18,2	404,6	70,3	564	193,4
Rosja	1 131,6	1 591,4	0,7	0,2	13,5	1,6	384,4	66,1	496,9	173,2
Ukraina	481,9	884,8	0,3	0,0	28,1	4,7	1,0	0,1	22,0	7,4
Kazachstan	239,5	369,0	36,5	3,3	36,7	5,7	1,6	0,2	17,4	3,8
Nowa Zelandia	0,0	0,0	186,2	43,6	164,0	74,8	0,3	0,2	0,8	0,8
Chiny	11 270,3	20 818,6	164,2	35,7	620,5	197,3	0,7	0,1	2,9	0,5
Turcja	2 194,0	1 876,3	127,8	18,7	149,4	25,4	1,1	0,1	1,8	0,3
Indie	4 466,5	13 117,8	309,2	53,4	1322	380,9	1,1	0,4	2,6	1,4
Iran	1 317,4	1 869,3	77,0	5,8	27,0	9,5	0,0	0,0	1,6	0,3
Egipt	643,9	1 778,3	134,9	13,5	327,5	149,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Pakistan	1 218,3	1 858,5	0,0	0,0	82,8	18,5	0,0	0,0	153,3	31,1
Malezja	0,0	0,0	22,5	5,9	59,1	16,9	243,6	63,4	437	149,6
Japonia	1 265,2	1 179,6	1,5	0,4	1,4	0,4	226,8	71,0	266,9	114,0
Arabia Saudyjska	155,9	59,9	3,9	1,0	19,8	4,7	113,7	19,6	197,4	69,7

¹ łącznie z eksportem cebuli suszonej

Źródło: FAOSTAT i Comtrade.

Pomidory

Czołowymi w świecie eksporterami pomidorów są: Holandia, Hiszpania, Meksyk, Turcja i Maroko. Łączny udział tych krajów w światowym wolumenie eksportu brutto tych warzyw w latach 2007-2011 wyniósł 58%, a w wartości eksportu 65%. Udział pięciu kolejnych eksporterów netto, tj. Belgii, Włoch, Chin, Syrii, Jordanii i Indii wyniósł w tych latach w wolumenie eksportu 18%, a w wartości eksportu 10%. W eksporcie światowym liczą się też Iran, Portugalia i Izrael z łącznym udziałem w wolumenie sprzedaży wynoszącym ok. 3%. Spośród krajów eksporterów netto najszybciej wzrastał w latach 1997-2011 eksport z Chin (14% średnioroczne) i Turcji (12%), a najwolniej z Holandii (3%). Tendencji wzrostowych nie wykazywał jedynie eksport z Włoch. W krajach eksporterach z UE udział eksportu w zbiorach pomidorów wyraźnie się zmniejsza, a zwiększa się ten wskaźnik, choć wciąż nie przekracza 5%, w krajach eksporterach netto spoza Europy. Udział Polski w eksporcie brutto pomidorów systematycznie się zwiększa i średnio w latach 2007-2011 wyniósł ok. 1% światowego eksportu, wobec 0,1% w latach 1997-2001.

Czołowymi importerami netto pomidorów w świecie są USA i Rosja. Import netto do USA zwiększył się w latach 2007-2011 w relacji do średniego z lat 1997-2001 o niemal 80% do 1 mln ton, a w Rosji wzrósł ponad czterokrotnie do 670 tys. ton. W latach 2007-2011 oba te kraje uczestniczyły w wolumenie światowego importu w 33%, a w jego wartości w 32%. Import netto zwiększa się również w Wlk. Brytanii i Francji, natomiast w miarę stabilny jest w Niemczech. Udział tych trzech krajów w wolumenie importu brutto pomidorów w świecie obniżył się z 37% w latach 1997-2001 do 27% w latach 2007-2011. Spośród krajów importerów stale się obniża wskaźnik samowystarczalności w produkcji pomidorów w Wlk. Brytanii i Francji – odpowiednio z 28 i 74% w latach 1996-2000 do 18 i 65% w latach 2006-2010. W Niemczech wskaźnik ten wzrósł z 6 do 9%. W Rosji samowystarczalność w produkcji pomidorów obniżyła się z 91 do 77%, a w USA z 95 do 93%.

Ceny w eksporcie pomidorów z krajów azjatyckich (Indii, Chin) ale też z Syrii, Jordanii, Egiptu czy Maroka stanowią od 20% (Indie) do 60% (Turcja) cen oferowanych przez dostawców z UE. Niższe od przeciętnych cen eksportowych ze Wspólnoty są też ceny pomidorów eksportowanych z Meksyku. Tak jak w odniesieniu do większości pozostałych warzyw i owoców najniższe ceny płacone są przez odbiorców z Rosji, ale też z Arabii Saudyjskiej. Średnio w latach 2007-2011 ceny importowe w Rosji stanowiły 66% cen możliwych do uzyskania średnio w UE-15, a w Arabii Saudyjskiej zaledwie 20%. Takie zróżnicowanie cen wskazuje na realizację przez Arabię Saudyjską importu pomidorów nie spełniających wymogów jakości handlowej ustalonej dla warzyw deserowych.

W krajach UE obroty wewnętrzne pomidorami średnio w latach 2007-2011 stanowiły 83% importu ogółem, wobec 89% w latach 1997-2001. Spadkowi znaczenia dostaw z Hiszpanii towarzyszy dynamiczny wzrost przywozu z Maroka, Turcji, ale też z Izraela. Ceny pomidorów sprowadzanych z tych krajów są niższe niż unijnych. Udział Polski w imporcie unijnym wzrósł z 0,3 do 2%. Ceny pomidorów polskich są wyższe jedynie od oferowanych przez Turcję i Jordanię.

Czołowym dostawcą pomidorów do Rosji jest Turcja – 46% importu ogółem do Rosji średnio w latach 2007-2011, wobec 32% w latach 1997-2001. Liczącymi się dostawcami są także Chiny, Ukraina, Azerbejdżan i Maroko. Udział Chin w imporcie rosyjskim obniżył się z 12 do 10%, a Maroka z 10 do 5%. Udział Ukrainy wzrósł z 1 do 7%. Łączny import z krajów WNP obniżył się z 21 do 20%, a decydujący był spadek udziału dostaw z Uzbekistanu i Kazachstanu. Dostawy z krajów UE (głównie z Hiszpanii, Holandii i Polski) w latach 2007-2011 stanowiły 14% rosyjskiego importu pomidorów, wobec 18% w latach 1997-2001. Decydujące było zmniejszenie znaczenia przywozu z Hiszpanii (z 10 do 4%), ale spadł też udział importu z Holandii (z 5,5 do 4%). Natomiast zwiększył się z 2,3 do ponad 3% udział dostaw z Polski. Ceny oferowane przez Polskę są niższe od płaconych dostawcom z Europy, ale też z Chin i Turcji, ale wyższe od uzyskiwanych przez dostawców z krajów WNP.

Kapusty

Zdecydowanym liderem w światowym eksporcie netto kapust (białej, czerwonej, pekińskiej, włoskiej, brukselki) są obecnie Chiny. Udział tego kraju w wolumenie światowego eksportu tych warzyw wzrósł z 5,3% w latach 1997-2001 do 24% w latach 2007-2011, a w wartości eksportu z 2 do 17%. Ważnym eksporterem brutto jest także USA. Udział tego kraju w wolumenie eksportu światowego zmniejszył się jednak z 24 do 15%. Eksport netto z USA stale się zmniejsza – ze 106 tys. ton w latach 1997-2001 do zaledwie 2 tys. ton w latach 2007-2011. Trzecim w świecie eksporterem brutto kapust jest Polska. W latach 2007-2011 udział naszego kraju w wolumenie światowego eksportu wyniósł 8% i był o 2 p.p. wyższy niż w latach 1997-2001. W wartości eksportu udział Polski wzrósł z 1 do 5%. Eksport netto kapust z Polski zwiększył się z 48 do 93 tys. ton, a wartość eksportu netto wzrosła z 4 do 35 mln USD. Liczącymi się w świecie eksporterami netto są także: Włochy, Holandia, Hiszpania, a spoza Unii – Meksyk, Indonezja i Macedonia. Spośród tych krajów wyraźną tendencję wzrostową wykazuje jedynie eksport z Meksyku. Rośnie także podaż na rynek światowy z Korei i Indii. Jednakże w latach 2007-2011 udział obu tych krajów w światowym eksporcie wyniósł zaledwie 1%. Udział eksportu w zbiorach kapust najwyższy jest i stale rośnie w Polsce. Średnio w latach 2006-2010 wskaźnik ten w naszym kraju wyniósł ok. 8%, wobec

3% w latach 1996-2000. W Chinach eksport nie przekracza 1% produkcji krajowej. Najwyższa i rosnąca jest samowystarczalność w produkcji kapust w Hiszpanii, Meksyku i Włoszech – odpowiednio 130, 134% i 118% w latach 2006-2010. W Polsce wskaźnik ten wyniósł 108%, wobec 102% w latach 1996-2010, a w Chinach odpowiednio – 101 i 100%.

Największymi, obok Rosji importerami netto kapust są: Kanada, Niemcy, Wlk. Brytania, Czechy, a także Japonia, Malezja i Singapur. Spośród tych krajów tendencję spadkową wykazuje tylko import w Niemczech i Japonii. W Japonii samowystarczalność w produkcji kapust zwiększyła się z 96% w latach 1996-2000 do 98% w latach 2006-2010, a w Niemczech wzrosła z 88 do 95%. Spośród pozostałych krajów importerów netto najbardziej obniżyła się samowystarczalność produkcji w Czechach – 88 do 55% i w Malezji – z 68 do 56%. W Rosji wskaźnik ten obniżył się z 96 do 94%.

Niższe od polskich są ceny w eksporcie wszystkich gatunków kapust jedynie w Indonezji, Macedonii, a także w Ukrainie. Najniższe ceny płacone są w imporcie realizowanym przez Czechy, Rosję ale także Malezję i Singapur. Przeciętne ceny kapust importowanych przez Rosję stanowiły w latach 2007-2011 zaledwie 43% cen importowych w UE-15.

Dostawy z krajów UE pokrywają ok. 93-96% ogólnego popytu na kapusty we Wspólnocie. W największym stopniu zapotrzebowanie importerów z UE pokrywane jest dostawami z Hiszpanii, Holandii, Niemiec, Włoch i Polski. Udział Polski w imporcie ogólnym Wspólnoty zwiększył się z 5% w latach 1997-2001 do 11% w latach 2007-2011, a w obrotach wewnętrznych wzrósł z 5 do 12%. Udział dostaw z Polski zwiększa się przede wszystkim w realizowanym przez kraje UE przywozie kapusty białej i czerwonej. Średnio w latach 2007-2011 dostawy tych warzyw z Polski stanowiły 20% ogólnego przywozu kapusty białej i czerwonej do UE, wobec 9% w latach 1997-2001. W imporcie zmniejsza się znaczenie dostaw z Holandii i Niemiec, wciąż większych od Polski dostawców kapusty białej i czerwonej do Wspólnoty. Największym dostawcą zewnętrznym jest Macedonia, której udział w ogólnym wolumenie unijnego importu zwiększył się z 2 do 5%, a w imporcie zewnętrznym z 56 do 70%. Ceny kapust importowanych na rynek unijny z Macedonii są najniższe w porównaniu z innymi krajami eksportującymi te warzywa na rynek Wspólnoty.

Czołowymi dostawcami kapust do Rosji są Chiny i Polska. Udział Chin w realizowanym przez Rosję imporcie był w latach 2007-2011 wyższy niż w okresie 1997-2001 o 3 p.p. i wyniósł 23%, a udział Polski zmniejszył się z 29 do 21%. Spadł udział naszego kraju w realizowanym przez Rosję imporcie kapusty białej i czerwonej, a wzrósł w przywozie kapusty włoskiej, a głównie pekińskiej. Dynamicznie zwiększa się znaczenie w rosyjskim imporcie przywozu kapust

z krajów WNP – głównie z Uzbekistanu, Kazachstanu i Kirgistanu. Udział tych krajów w rosyjskim wolumenie importu kapust wzrósł z 8% w latach 1997-2001 do 27% w latach 2007-2011. Udział krajów UE (bez Polski) spadł z 37 do zaledwie 17%. Decydujące było obniżenie z 30 do 8% udziału w imporcie rosyjskim dostaw z Holandii. Przeciętne ceny płacone dostawcom kapust z Polski są wyższe od płaconych większości pozostałym dostawcom na rynek rosyjski (wyższe są jedynie ceny uzyskiwane przez Hiszpanię czy Włochy). Wynika to jednak przede wszystkim z dominacji w eksporcie polskim do Rosji relatywnie drogiej kapusty pekińskiej. Ceny poszczególnych gatunków kapust importowanych z Polski na rynek rosyjski są wyższe jedynie od płaconych krajom WNP i Chinom.

Japonia importuje kapusty niemal wyłącznie z Chin i USA, a USA sprowadza te warzywa niemal w całości z Meksyku i Kanady

Tabela 3. Produkcja i obroty handlu zagranicznego kapustą w świecie

Wyszczególnienie	Produkcja		Eksport				Import			
	1996-2000	2006-2010	1997-2001		2007-2011		1997-2001		2007-2011	
	tys. ton	tys. ton	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD
Ogółem	55 123,6	64 922,1	893,2	347,8	1 350,0	826,5	1 133,8	536,9	1 825,8	1 088,6
UE-27	6 692,0	5 544,2	397,1	153,7	504,1	360,5	376,4	185,9	521,8	415,2
Polska	1 846,0	1 274,7	51,2	4,8	106,4	42,9	3,2	0,4	13,5	7,5
Wlk. Brytania	369,4	282,5	0,8	1,5	4,3	4,9	29,0	18,9	49,2	51,8
Niemcy	801,1	789,9	45,3	11,7	82,4	43,0	139,9	84,1	120,2	122,2
Czechy	137,8	46,9	0,2	0,0	9,4	5,5	20,0	4,5	46,4	22,3
Holandia	298,5	284,9	109,8	35,0	99,0	74,8	33,4	21,0	40,1	38,1
Włochy	480,6	338,5	65,3	37,3	67,2	72,4	6,3	2,2	12,3	9,1
Hiszpania	337,8	231,3	66,4	39,2	47,9	54,8	4,7	1,6	5,9	3,9
Rumunia	814,7	993,5	0,1	0,0	0,3	0,1	6,4	0,2	15,0	2,9
Francja	238,9	215,6	11,2	8,0	11,6	11,7	24,3	10,2	32,2	26,7
Belgia	98,1	110,8	12,6	3,0	16,0	8,0	11,1	6,5	16,6	18,8
Portugalia	150,5	157,8	6,5	3,0	11,4	9,5	5,5	1,8	2,6	1,4
Kraje Ameryki Płn.	2 546,8	1 445,0	268,6	152,2	302,1	257,4	236,3	114,1	347,4	290,9
USA	2 164,7	1 052,3	211,2	136,2	198,2	201,1	105,4	44,7	196,4	146,1
Kanada	172,6	181,0	37,8	12,2	42,7	22,1	124,1	68,1	143,8	142,4
Meksyk	209,5	211,7	19,6	3,8	61,2	34,2	6,8	1,3	7,2	2,4
Kraje WNP	5 432,6	6 585,7	6,1	0,3	32,2	8,2	155,1	24,6	272,5	105,6
Rosja	3 232,0	3 189,9	1,8	0,1	1,2	0,2	145,2	23,4	219,5	89,7
Ukraina	1 031,1	1 496,8	0,0	0,0	3,2	0,9	0,1	0,0	9,3	3,6
Kirgistan	72,3	121,7	0,1	0,1	11,9	1,5	0,0	0,0	0,1	0,0
Kazachstan	199,7	361,3	1,5	0,2	10,8	4,1	2,6	0,3	12,6	3,8
Chiny	22 206,8	31 165,3	47,7	8,0	329,8	141,6	0,1	0,0	0,0	0,0

cd. tabeli 3

Malezja	43,7	65,4	18,3	3,0	17,4	5,4	40,5	9,8	70,0	27,3
Japonia	2 555,4	2 291,6	0,1	0,1	0,5	0,6	112,6	134,7	51,8	69,5
Singapur	0,0	0,5	4,0	1,6	1,3	0,5	32,7	12,9	60,5	28,0
Indonezja	1 645,6	1 324,7	39,3	5,6	36,4	9,1	0,6	0,7	1,0	0,8
Macedonia	62,4	101,6	22,8	1,4	30,5	6,7	0,1	0,0	0,1	0,0
Korea	3 063,7	2 678,3	5,6	3,5	11,9	6,7	3,4	0,6	15,1	5,0
Indie	5 020,9	6 256,5	0,0	0,0	3,1	0,8	0,8	0,1	2,9	0,2
Turcja	702,2	681,7	3,5	0,8	5,8	2,3	0,0	0,0	0,9	0,2
Iran	180,2	355,4	19,7	2,3	11,9	7,1	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: FAOSTAT i Comtrade.

Kalafiory

Pięciu największych w świecie eksporterów brutto i netto kalafiorów i brokułów, tj. Hiszpania, Francja, Włochy, USA, Meksyk i Chiny. Kraje te w latach 2007-2011 uczestniczyły w światowym wolumenie eksportu tych warzyw aż w 67%, w wartości eksportu w 71%, wobec odpowiednio 77 i 78% w latach 1997-2001. Znacząco obniżył się w tych okresach, w ślad za spadkiem produkcji, eksport z krajów eksporterów netto z UE. Natomiast dynamicznie (średnio 9% rocznie w latach 1997-2001) zwiększał się wolumen eksportu z Meksyku i z Chin (7%). Udział Chin w wolumenie eksportu tych warzyw zwiększył się z 3% w latach 1997-2001 do niemal 7% w latach 2007-2011. Szybką tendencję wzrostową wykazuje też eksport z Gwatemali, Ekwadoru oraz Jordanii. Łączny eksport z tych krajów zwiększył się w tych okresach o 76% do 117 tys. ton (12% światowego wolumenu eksportu średnio w latach 2007-2011). Spośród krajów eksporterów, zwiększał się jedynie udział eksportu w zbiorach kalafiorów w krajach pozaunijnych, choć nadal w Gwatemali, Ekwadorze, Jordanii i Chinach wskaźnik ten nie przekracza 5%. Udział Polski w światowym eksporcie zwiększył się z 0,7% w latach 1997-2001 do 2% w latach 2007-2011, a w wartości eksportu z 0,2 do 1,4%.

Najwyższa jest samowystarczalność w produkcji kalafiorów i brokułów w Ekwadorze (381% w latach 2006-2010) i w Gwatemali (245%), a spośród europejskich eksporterów w Hiszpanii (222%). W Polsce wskaźnik samowystarczalności w latach 2007-2011 wynosił 103%, wobec 102% w latach 1996-2000.

Główni importerzy netto to: Wlk. Brytania, Niemcy, Belgia i Czechy, a spoza UE – Kanada, Malezja i Tajlandia. Import zmniejsza się w krajach importerach netto ze Wspólnoty (poza Belgią), a rośnie w Malezji, Tajlandii i Kanadzie. W Kanadzie relacje produkcji i podaży obniżyły się z 54% w latach 1996-2000 do 36% w latach 2006-2010, a w Tajlandii ze 100 do 74%. Spośród importerów netto z UE wskaźnik samowystarczalności w produkcji kalafiorów i brokułów obniżył się

w Czechach (z 72 do 25%), Belgii (z 95 do 86%) i Wlk. Brytanii (z 72 do 64%), a wzrósł w Niemczech (z 61 do 77%).

Najniższe są przeciętne ceny oferowane w eksporcie przez Polskę i Jordanię, a najwyższe przez Hiszpanię i Włochy. Zdecydowanie najniższe ceny oferowane są przez odbiorców kalafiorów z Tajlandii i Czech. W Rosji przeciętne ceny importowe stanowiły w latach 2007-2011 ok. 76% średnich cen importowych w UE-15.

W krajach UE w latach 2007-2011 zaledwie 4% ogólnego wolumenu przywozu pochodziło z krajów trzecich – głównie z USA i Turcji. Przywóz z Polski średnio w latach 2007-2011 stanowił 4% wolumenu importu we Wspólnocie, wobec 1,5% w latach 1997-2001. Ceny w imporcie z Polski są najniższe w porównaniu z innymi dostawcami na rynek Wspólnoty. W dużym stopniu wynika to jednak z relatywnie niskiej jakości kalafiorów będących przedmiotem eksportu do Wspólnoty z naszego kraju (kalafiorzy przeznaczone do przetwórstwa).

Największym dostawcą kalafiorów i brokułów do Rosji jest Francja (udział w imporcie rosyjskim w latach 2007-2011 ok 66% wobec 41% w latach 1997-2001). Udział dostaw z Polski, drugiego po Francji dostawcy tych warzyw do Rosji pozostał na poziomie 8%. W imporcie rosyjskim zwiększa się udział dostaw z Chin (z 4 do 7%), Hiszpanii (z 3 do 6%), a obniża się z Holandii (spadek udziału w imporcie z 30 do 6%), Włoch (z 2 do 1%) i z Belgii (z 2 do 1%). W rosyjskim imporcie kalafiorów i brokułów nie liczą się dostawy z innych krajów WNP. Niższe od polskich są tylko ceny w imporcie do Rosji z Chin.

Marchew

W latach 2007-2011 niemal jedna czwarta (24%) światowego wolumenu eksportu marchwi pochodziła z Chin, wobec zaledwie 5% w latach 1997-2001. W wyniku zmniejszania eksportu z Włoch i Hiszpanii łączny udział tych trzech krajów w światowym wolumenie eksportu marchwi obniżył się z 31 do 23%. Dynamicznie zwiększa się eksport brutto i netto z Meksyku, Izraela, ale też z Syrii, Turcji i Kirgistanu. Łączny wolumen eksportu brutto z tych krajów w latach 2007-2011 był wyższy niż w latach 1997-2001 ponad czterokrotnie, a ich udział w światowym eksporcie marchwi wzrósł z 6 do 16%. Najwyższa i rosnąca jest samowystarczalność w produkcji marchwi w Izraelu (177%), Meksyku (114%) i Kirgistanie (117%). W Chinach wskaźnik ten wynosił 103%, wobec 101% w latach 1996-2000, w Hiszpanii obniżył się ze 118 do 117%, a we Włoszech ze 126 do 120%.

Najwięksi importerzy netto to Rosja, Kanada, Niemcy i Belgia, a w latach 2007-2011 także Francja i USA. Łączny udział tych krajów w światowym imporcie marchwi w latach 2007-2011 wyniósł, w wolumenie i w wartości przywozu 53%. Import netto zwiększa się systematycznie jedynie w Rosji i średnio w latach 2007-2011 był wyższy niż w latach 1997-2001 o 180% i wyniósł 194 tys. ton. Francja

i USA z eksporterów netto przekształciły się w ostatnich latach w importerów netto marchwi, co spowodowane zostało silną tendencją spadkową produkcji tych warzyw w obu tych krajach. W wyniku spadku importu samowystarczalność w produkcji marchwi w Niemczech i Belgii zwiększyła się odpowiednio z 67 i 49 do 76 i 68%. We Francji samowystarczalność w produkcji spadła ze 104 do 94%, a w USA ze 101 do 99%. W Rosji wskaźnik ten obniżył się z 95 do 90%, a w Kanadzie wzrósł z 89 do 91%. Polska jest importerem netto marchwi, jednakże zwiększa się stale eksport brutto tych warzyw z Polski. W latach 2007-2011 eksport brutto był wyższy niż w latach 1997-2001 ponad dwukrotnie, a udział Polski w światowej podaży eksportowej wzrósł z 1,3 do 1,5%.

Niższe od przeciętnych cen w polskim eksporcie są jedynie ceny oferowane przez Turcję i Kirgistan. Średnie ceny eksportowe polskiej marchwi w latach 2007-2011 stanowiły 54% cen uzyskiwanych średnio przez dostawców z UE-15. Najniższe ceny marchwi przeznaczonej do konsumpcji bezpośredniej oferowane są na rynku rosyjskim i w USA, a najwyższe w Kanadzie.

W krajach UE udział obrotów wewnętrznych w pokryciu popytu importowego tego ugrupowania na marchew zmniejszył się z 98% w latach 1997-2001 do 93% w latach 2007-2011. Wynika to z dynamicznego wzrostu przywozu z Turcji i Izraela. Przywóz z obu tych krajów do UE wzrósł w tych okresach ponad pięciokrotnie do 67 tys. ton (6% importu unijnego, wobec 1,5% w latach 1997-2001). Dostawy z Polski zwiększyły się o 68% do 14 tys. ton (1,3% unijnego przywozu). Ceny marchwi sprowadzanej z Turcji są niższe od oferty polskiej. Izrael oferuje ceny wyższe od polskich, jednakże jakość marchwi eksportowanej z naszego kraju ustępuje jakością ofercie izraelskiej.

Głównym dostawcą marchwi do Rosji jest Izrael. Udział tego kraju w imporcie rosyjskim wzrósł z 1% w latach 1997-2001 do aż 43% w latach 2007-2011. Udział Chin, drugiego po Izraelu dostawcy do Rosji, spadł z 25 do 17%. W imporcie rosyjskim zwiększa się udział dostaw z Belgii, Kirgistanu, a obniża się z Holandii, Polski i innych krajów z UE. Łączny udział importu z krajów WNP wzrósł z 5 do 14%. Udział dostaw z Polski zmniejszył się z 16% w latach 1997-2001 do zaledwie 2% w latach 2007-2011. O spadku udziału Polski w rosyjskim imporcie marchwi decydują relatywnie wysokie ceny w polskiej ofercie eksportowej w stosunku do oferty z krajów WNP, ale też gorsza jakość polskiej marchwi, wobec produkowanej z Izraelu.

Ogórki

Światowy eksport ogórków zdominowany jest przez Holandię, Hiszpanię, Meksyk, Jordanię i Turcję. Udział tych pięciu krajów w światowym eksporcie średnio w latach 2007-2011 wyniósł 74%. Spośród tych krajów tendencji wzrostowej nie wykazuje jedynie eksport z Hiszpanii. Coraz większy jest udział w światowym eks-

porcie Chin. Eksport z tego kraju zwiększył się w latach 2007-2011 w relacji do przeciętnej z lat 1997-2001 niemal sześciokrotnie do 51 tys. ton. Zwiększa się także eksport z Iranu, a udział tego kraju w eksporcie światowym wzrósł z 0,2 do 2,5%. W liczącego się eksporterów netto przekształciła się też w ostatnich latach Kanada.

Główni importerzy netto to Wlk. Brytania, Niemcy, USA i Rosja. Import netto zwiększa się we wszystkich krajach importerach, a najbardziej w latach 2007-2011 w relacji do lat 1997-2001 (dziewięciokrotnie) wzrósł przywóz ogórków w Rosji. Samowystarczalność Rosji w produkcji ogórków obniżyła się w tych okresach z 98 do 89%, w Wlk. Brytanii spadła z 55 do 29%, a w USA z 79 do 67%. W Niemczech wskaźnik ten wzrósł z 25 do 35%. W całej UE samowystarczalność w produkcji ogórków wynosi 98-99%.

Wprawdzie Polska jest importerem netto ogórków, jednak eksport brutto z naszego kraju wykazuje tendencję wzrostową i średnio w latach 2007-2011 uczestniczyliśmy w światowym wolumenie eksportu tych warzyw w 0,7%, wobec 0,3% w latach 1997-2001. Udział Polski w imporcie unijnym wzrósł z 0,9 do 1,4%, a Hiszpanii i Holandii, głównych dostawców ogórków do Wspólnoty, obniżył się z 82 do 77%. Czołowym dostawcą zewnętrznym jest Turcja, której udział w imporcie ogórków do UE zwiększył się z 1,1 do 2%. Polska oferuje najniższe ceny w eksporcie na rynek unijny, jednak wynika to w dużym stopniu z dominacji w sprzedaży ogórków pochodzących z uprawy polowej – tańszych od uprawianych pod osłonami.

Czołowym dostawcą na rynek rosyjski są: Iran, Turcja i Chiny. Łączny import z tych krajów stanowił w latach 2007-2011 niemal 70% ogólnego importu rosyjskiego, wobec 26% w latach 1997-2001. Najbardziej dynamicznie rośnie przywóz z Iranu. Udział Polski w imporcie rosyjskim obniżył się z 10 do zaledwie 1%. Ceny ogórków sprowadzanych z naszego kraju są zdecydowanie wyższe od importowanych do Rosji z krajów czołowych dostawców ogórków do tego kraju.

Pieczarki

Największym eksporterem pieczarek na świecie jest Polska. Eksport z naszego kraju zwiększył się w latach 2007-2011 w relacji do średniego z lat 1997-2001 aż ośmiokrotnie do 138 tys. ton, co stanowiło 35% światowego eksportu. W wartości światowej podaży eksportowej wskaźnik ten wzrósł z 6 do 28%. Liczącymi się w UE eksporterami netto są także Holandia, Irlandia, a także Litwa. Spośród tych krajów zwiększa się jedynie eksport z Litwy. Istotne znaczenie w eksporcie światowym ma także Kanada. W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych czołowym dostawcą pieczarek na rynek światowy były Chiny, jednakże w ubiegłej dekadzie, z powodu wzrostu zapotrzebowania na rynku wewnętrznym eksport z tego kraju znacząco się zmniejszył i średnio w latach 2007-2011 wyniósł zaledwie 1,3 tys. ton (0,3% eksportu światowego). Samowystarczalność w produkcji pieczarek w Polsce

zwiększyła się ze 113% w latach 1996-2000 aż do 342% w latach 2006-2010. Wskaźnik ten w Irlandii wzrósł z 228 do 237%, a w Holandii ze 122 do 124%.

Czołowymi importerami netto pieczarek w świecie są Niemcy, Francja, Wlk. Brytania, USA i Rosja. Łączny udział tych krajów w światowym wolumenie importu pieczarek w latach 2007-2011 wyniósł 59%, a w wartości importu 61%. We wszystkich tych krajach (poza Niemcami) import brutto i netto wykazuje tendencję wzrostową, a najszybciej w latach 1997-2011 wzrastał import w USA. We wszystkich krajach importerach netto obniżała się samowystarczalność w produkcji pieczarek, a najbardziej wskaźnik ten zmniejszał się w Rosji – ze 183% w latach 1996-2000 do zaledwie 13% w latach 2006-2010.

Niższe od średnich w Polsce są tylko ceny pieczarek w eksporcie realizowanym przez Litwę, przy czym ceny pieczarek eksportowanych z naszego kraju średnio w latach 2007-2011 były niższe niż w latach 1997-2001 o 7% i wyniosły 2 USD/kg. Najwyższe ceny uzyskują eksporterzy na rynku w Wlk. Brytanii i w USA. Ceny w imporcie rosyjskim średnio w latach 2007-2011 stanowiły 48% przeciętnych cen importowych w UE-15.

W imporcie unijnym niemal 100% importu stanowią obroty wewnętrzne, a największym dostawcą do Wspólnoty jest Polska. Udział dostaw z naszego kraju w unijnym imporcie pieczarek wzrósł z 9% w latach 1997-2001 do 33% w latach 2007-2011. Znacznie mniejsze jest tempo wzrostu dostaw z Holandii, Irlandii i Belgii, ale też z Litwy. Udział Litwy w imporcie pieczarek realizowanym przez UE wzrósł z 0,9% w latach 1997-2001 do zaledwie 1,2% w latach 2007-2011.

Polska jest także głównym dostawcą pieczarek do Rosji. W latach 2007-2011 dostawy z naszego kraju stanowiły aż 91% przywozu do Rosji, wobec 67% w latach 1997-2001. Udział dostaw z Litwy wzrósł z 0,2 do 6%. W imporcie rosyjskim liczą się jeszcze jedynie dostawy z Chin (1% w latach 2007-2011). Ceny polskich pieczarek na rynku rosyjskim są niższe od oferowanych przez Litwę, a wyższe od oferty chińskiej.

Polska zupełnie nie liczy się w światowym, unijnym i rosyjskim imporcie pozostałych warzyw – głównie warzyw strączkowych, cebulowych (przede wszystkim porów), dyniowatych czy papryki. Uwarunkowania glebowo-klimatyczne i struktura zapotrzebowania rynków zbytu nie pozwalają na zwiększenie pozycji naszego kraju na rynku tych warzyw. Warzywa cebulowe to głównie domena dostawców na rynki światowe z Chin, Afryki Płn., Francji, Włoch, Hiszpanii, ale też z południowych krajów WNP. Warzywa strączkowe eksportowane są głównie z Kenii, Chin, Maroka czy Hiszpanii, a papryka z Hiszpanii, Chin, Maroka i Izraela. Spośród szerokiej gamy warzyw świeżych zwiększa się udział dostaw z naszego kraju w światowym eksporcie papryki. Już obecnie na rynku rosyjskim udział dostaw z Polski przekracza 2%, a na rynku unijnym 4%. Możliwości wzrostu eksportu papryki ograniczone są jednak silną konkurencją, głównie w aspekcie walorów smakowych, ze strony Izraela-

la, Chin czy Hiszpanii. Nie można wykluczyć zwiększenia eksportu z Polski warzyw o marginalnym znaczeniu w eksporcie światowym czy w produkcji polskiej. Brak jest jednak danych pozwalających na analizę sytuacji na światowym rynku tych warzyw (cukinia, patisony, rzodkiewka itd.).

Tabela 4. Produkcja i obroty handlu zagranicznego pieczarkami w świecie

Wyszczególnienie	Produkcja		Eksport				Import			
	1996-2000	2006-2010	1997-2001		2007-2011		1997-2001		2007-2011	
	tys. ton	tys. ton	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD
Ogółem	3 537,0	6 561,5	273,3	671,3	392,6	978,3	280,0	806,6	404,1	938,8
UE-27	984,6	1 337,5	189,9	424,9	347,8	836,1	205,7	500,0	302,8	727,3
Polska	105,8	176,4	17,2	37,4	137,7	277,0	0,1	0,3	0,8	1,1
Niemcy	60,2	56,6	6,3	12,7	4,9	13,4	55,5	130,2	55,7	129,9
Holandia	247,6	245,2	64,5	138,9	88,2	250,7	16,4	25,1	39,3	90,7
Hiszpania	77,9	132,7	1,6	7,1	0,6	2,2	0,7	2,3	2,2	4,3
Belgia	40,3	41,7	25,1	37,4	28,7	68,5	5,8	12,7	31,0	42,4
Francja	173,9	71,9	4,7	19,1	0,9	3,6	18,4	47,6	26,0	65,9
Litwa	3,7	8,9	3,9	11,8	27,5	42,7	2,6	4,8	13,7	20,3
Szwecja	0,0	0,0	0,1	0,4	0,5	2,5	7,6	16,6	8,3	22,0
Wlk. Brytania	103,6	69,7	2,1	3,3	0,3	1,2	70,0	179,7	84,8	241,7
Irlandia	59,7	74,2	37,6	89,5	48,9	144,3	0,3	1,1	14,7	38,1
Węgry	14,3	20,5	15,4	24,2	6,7	15,9	0,0	0,0	0,1	0,5
Czechy	0,4	0,4	1,0	1,0	0,9	2,7	1,7	1,9	3,3	6,0
Austria	0,3	1,0	1,7	7,0	0,5	1,8	10,1	21,8	6,7	19,4
Kraje Ameryki Płn.	445,0	444,3	18,0	55,7	34,5	113,5	20,9	43,6	37,4	110,4
USA	375,0	368,4	6,2	17,3	7,9	27,5	12,5	31,3	29,6	89,0
Kanada	70,0	75,9	11,6	37,1	24,0	79,9	6,8	11,6	7,4	20,6
Meksyk	0,0	0,0	0,2	1,3	2,6	6,1	1,6	0,7	0,4	0,8
Kraje WNP	10,3	24,5	5,5	9,4	1,0	2,5	2,2	1,7	46,2	53,7
Rosja	3,2	5,9	2,6	3,9	0,0	0,0	1,6	0,9	43,1	50,8
Białoruś	2,7	7,2	2,0	3,7	0,7	1,4	0,6	0,8	1,4	2,1
Chiny	1 852,0	4 405,1	45,6	110,0	1,3	4,5	0,3	0,8	0,0	0,0

Źródło: FAOSTAT i Comtrade.

IV. Spożycie owoców i warzyw świeżych w świecie

Z danych FAOSTAT z 2012 r. wynika, że w latach 2007-2009 najwyższe, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, było spożycie owoców i ich przetworów (w przeliczeniu na produkty świeże) w Ameryce (łącznie Płd. i Płn.) oraz Oceanii, a najniższe w Afryce i Azji. Spożycie warzyw i ich przetworów (w przeliczeniu na warzywa świeże) zdecydowanie największe było w Azji i Europie, a najniższe w Afryce. Wyż-

sze od średniego w UE-27 było jedynie spożycie owoców i ich przetworów w Ameryce, a warzyw i ich przetworów w Azji. W latach 2002-2009 najwyższe było średnioroczne tempo wzrostu spożycia zarówno owoców jak i warzyw w Azji (głównie w Chinach) – odpowiednio 4,2 i 2,2%. Konsumpcja owoców w Europie wzrastała w tych latach w tempie 1,5%, a warzyw 0,7% średniorocznie. Decydujący był wzrost spożycia w europejskich krajach pozostających poza UE (głównie w Rosji), bowiem średnio we Wspólnocie tempo wzrostu spożycia owoców i ich przetworów wynosiło zaledwie 0,3% rocznie, a spożycie warzyw i ich przetworów zmniejszało się w tempie 0,6% rocznie. W krajach UE-27 spożycie owoców obniżało się w: Bułgarii, Czechach, Danii, Niemczech, Grecji, Łotwie, Holandii, Rumunii, Hiszpanii, a także w Słowenii, Luksemburgu, na Malcie i Cyprze, a warzyw w Bułgarii, na Cyprze, we Francji, Niemczech, Grecji, Włoszech, Luksemburgu, Rumunii i Hiszpanii. Konsumpcja owoców zwiększała się najszybciej w Wlk. Brytanii, Słowacji, na Węgrzech, we Francji i Irlandii, a warzyw w Estonii, Irlandii i Słowacji. W Ameryce średnioroczne tempo wzrostu spożycia owoców wynosiło zaledwie 0,1%, a ujemne (0,8%) było tempo rozwoju spożycia warzyw. W Oceanii tempo wzrostu spożycia owoców wynosiło 0,9%, warzyw 1%, a w Afryce odpowiednio 0,5 i 1,2%.

Tabela 5. Konsumpcja owoców i warzyw oraz ich przetworów w przeliczeniu na produkty świeże w świecie w kg/mieszkańca

Wyszczególnienie	OWOCE		WARZYWA	
	2002-2004 średnia	2007-2009 średnia	2002-2004 średnia	2007-2009 średnia
Świat	63,7	71,6	119,5	130,0
Afryka	60,5	61,8	61,4	64,7
Ameryka	107,6	107,7	82,9	79,7
Azja	49,8	61,5	140,9	158,4
Oceania	98,9	104,0	95,8	100,2
Europa	86,0	92,6	116,0	117,9
UE-27	102,5	103,9	121,8	115,9

Źródło: FAOSTAT.

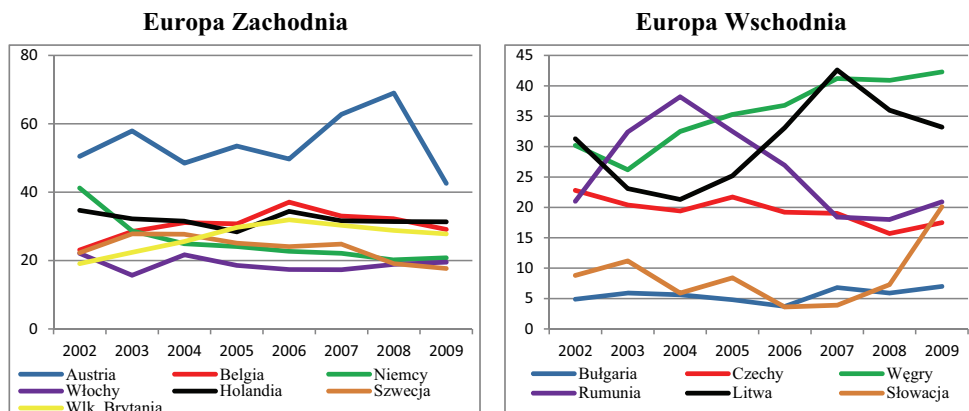
W latach 2002-2009 najwyższe było tempo wzrostu spożycia jabłek w Azji (4,6% rocznie). W Ameryce średnioroczne tempo wzrostu spożycia tych owoców wyniosło 2,8%, w Afryce 2,9%, a w Oceanii 2,2%. W Europie spożycie obniżało się w tempie 0,2% rocznie, a w UE w tempie 2,0% rocznie. W UE w latach 2002-2009 dodatkowo było tempo wzrostu spożycia jabłek jedynie w dziesięciu krajach, a najwyższe było w Bułgarii (3,7% rocznie), Belgii (2,8%), na Węgrzech (6,2%) na Litwie (5,8%) i w Wlk. Brytanii (4,8%).

Tabela 6. Spożycie jabłek

Wyszczególnienie	W kg/mieszkańca		Średnioroczne tempo zmian spożycia w latach 2002-2009 w procentach
	2002-2004 średnia	2007-2009 średnia	
Świat	8,2	9,4	2,7
Afryka	1,8	2,1	2,9
Ameryka	10,7	12,2	2,8
Azja	6,6	8,3	4,6
Oceania	22,1	24,7	2,2
Europa	20,4	20,3	-0,2
UE-27	23,0	20,9	-2,0

Źródło: FAOSTAT.

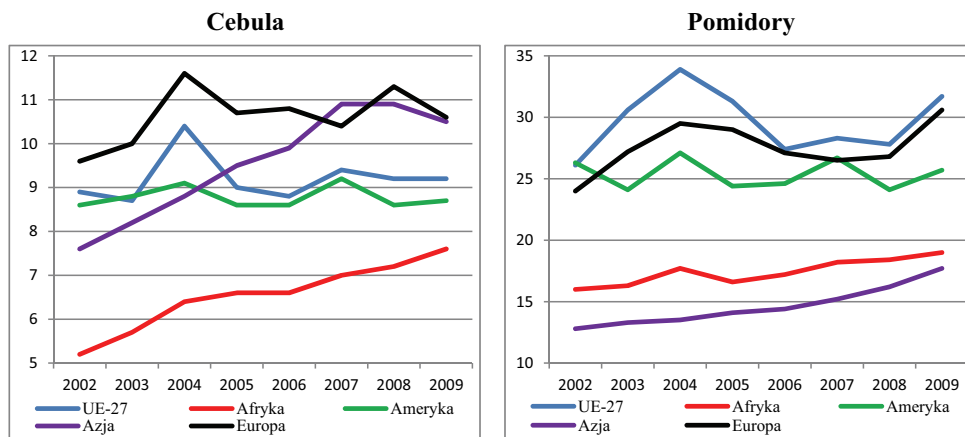
Rys. 10. Spożycie jabłek w wybranych krajach UE-27 w latach 2002-2009 w kg/mieszkańca

Źródło: FAOSTAT.

W Azji zwiększała się także w latach 2002-2009 konsumpcja pomidorów (4,4% średniorocznie). W Afryce wskaźnik ten wynosił 2,3%, w Oceanii 0,9%, a w Europie 1,4%, w tym w UE 0,2%. Spożycie pomidorów w Ameryce obniżało się w tempie 0,2% średniorocznie. Spożycie cebuli w Azji wzrastało w tempie 5,1% rocznie, w Afryce 4,8%, w Oceanii 0,4%, a w Europie 1,1% w tym w UE-27 0,2%. Spośród krajów UE najszybciej wzrastało spożycie pomidorów i cebuli w Belgii, Danii, Hiszpanii, Szwecji i w Wlk. Brytanii. Spożycie obniżało się w Bułgarii, Czechach, Francji, Grecji, Węgrzech, na Łotwie i Litwie.

Rys. 11. Spożycie cebuli i pomidorów w wybranych krajach UE-27 w latach 2002-2009 w kg/mieszkańca

Źródło: FAOSTAT.

W najbliższych latach najbardziej będzie się zwiększało spożycie owoców i warzyw w krajach azjatyckich, co oznaczać może ograniczenie podaży eksportowej z Chin i wzrost popytu importowego pozostałych krajów tego kontynentu (głównie Japonii). Wzrastało też będzie spożycie w Rosji i w większości krajów europejskich, pozostających poza UE. Zwiększenie udziału eksporterów na nasyconym rynku unijnym możliwe jest tylko poprzez oferowanie produktów relatywnie tanich przy równocześnie bardzo sprawniej organizacji ich eksportu.

V. Światowy rynek zagęszczonego soku jabłkowego

1. Główni producenci

Główni producenci jabłek w świecie są również czołowymi producentami przetworów z tych owoców, w tym także zagęszczonego soku jabłkowego – dominującego w produkcji przetworów jabłkowych. W produkcji koncentratu soku jabłkowego zdecydowanie największe jest znaczenie Chin. Drugim czołowym producentem w świecie jest Polska. Znaczącymi producentami są także USA, Niemcy, Węgry, Włochy, Argentyna, Chile, RPA i Rosja. W ostatnich latach coraz bardziej liczącymi się producentami są także Ukraina i Mołdawia.

Produkcja w Chinach średnio w sezonach 2007/08-2011/12 szacowana była na ok. 765 tys. ton, co stanowiło 46% światowej produkcji zagęszczonego soku jabłkowego. Średnio w latach 1997/98-2001/02 produkcja w tym kraju wynosiła zaledwie 154 tys. ton, tj. 15% światowej produkcji. Wzrost produkcji spowodowany był dynamicznie rosnącymi zbiorami jabłek w Chinach, ale też zwiększającym się udziałem

dostaw do przetwórstwa (głównie do produkcji koncentratu) w zagospodarowaniu zbiorów krajowych. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych dostawy do przetwórstwa stanowiły 8-9% zbiorów i podaży jabłek w Chinach, a przeciętnie w sezonach 2007/08-2011/12 niemal 20%. Jednakże od sezonu 2008/09 zarówno dostawy do przetwórstwa jak i ich udział w zagospodarowaniu zbiorów jabłek w Chinach systematycznie się zmniejszają i w sezonie 2011/12 wyniosły odpowiednio 5 mln ton i 14%, wobec rekordowo wysokiego poziomu w roku 2007/08 – 7,8 mln ton i 31%. Spadkowa tendencja dostaw do zakładów przetwórczych i ich udziału w zbiorach spowodowana jest przede wszystkim rosnącym spożyciem jabłek deserowych w Chinach. W sezonie 2011/12 jabłka przeznaczone do konsumpcji bezpośredniej stanowiły 83% zbiorów w Chinach, wobec zaledwie 65% w sezonie 2007/08. W wyniku zmian w rozdysponowaniu zbiorów, produkcja koncentratu soku jabłkowego w Chinach wyraźnie obniża się w ostatnich latach i w sezonach 2010/11-2011/12 stanowiła zaledwie 50% rekordowo wysokiej na poziomie 1,2 mln ton w sezonie 2007/08.

Niezwykle trudno jest ocenić dalszy rozwój produkcji koncentratu jabłkowego w Chinach. Sądzić jednak należy, że w kraju tym, de facto wyznaczającym sytuację cenową w światowych obrotach zagęszczonym sokiem jabłkowym nie będzie przywrócona niezwykle dynamiczna w pierwszych latach ubiegłej dekady tendencja wzrostu produkcji koncentratu. Utrzyma się przypuszczalnie tendencja wzrostowa w konsumpcji jabłek świeżych w Chinach. Realny jest również wzrost zapotrzebowania na koncentrat soku jabłkowego na rynku wewnętrznym. Produkcja koncentratu soku jabłkowego w perspektywie średniookresowej (5-10 lat) będzie oscylowała w Chinach wokół 600-700 tys. ton.

W USA w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych produkcja zagęszczonego soku jabłkowego była wyższa niż w Chinach i zbliżona do wytwarzanej w Polsce, a udział tego kraju w światowej produkcji koncentratu wynosił ok. 14%. W kolejnych latach produkcja w USA systematycznie się obniżała i średnio w sezonach 2007/08-2011/12 stanowiła 50% przeciętnego poziomu z sezonów 1997/98-2001/02. Kraj ten, z produkcją ok. 70 tys. ton, pozostał w grupie 5 największych producentów zagęszczonego soku jabłkowego w świecie, lecz jego udział w produkcji światowej obniżył się do zaledwie 4-5%. Zmniejszenie produkcji koncentratu soku jabłkowego w USA jest wynikiem przegrywania konkurencji cenowej zakładów przetwórczych w tym kraju z dostawcami zewnętrznymi.

Produkcja zagęszczonego soku jabłkowego w Rosji, po wyraźnym wzroście w pierwszej połowie ubiegłej dekady, ustabilizowała się w ostatnich latach na poziomie 70-80 tys. ton. W Rosji nie zwiększają się zbiory jabłek, a równocześnie nie rośnie i waha się wokół 60-80% udział przetwórstwa w zagospodarowaniu zbiorów jabłek. Bardzo wysoki udział przetwórstwa w zbiorach to wynik wybitnie ekstensywnego charakteru produkcji jabłek w tym kraju, prowadzonej głównie w małych obszarowo gospodarstwach. Produkcja zagęszczonego soku jabłkowego w Rosji nie będzie się zwiększała.

szać, a popyt na ten produkt, tak jak na jabłka deserowe, zaspokajany będzie głównie dostawami z importu. Rośnie natomiast dynamicznie produkcja koncentratu soku jabłkowego w Ukrainie, oceniana obecnie na 60-80 tys. ton (a według niektórych ekspertów nawet na 100 tys. ton). Dynamiczny wzrost produkcji w tym kraju spowodowany jest rozbudową mocy przetwórczych w oparciu o inwestycje kapitału zagranicznego, poszukującego relatywnie tanich źródeł zaopatrzenia surowcowego. Rozbudowa mocy przetwórczych zadecydowała o zwiększeniu udziału przetwórstwa w zagospodarowaniu rosnących zbiorów jabłek w Ukrainie, przy czym wzrost zbiorów w dużym stopniu spowodowany był kreowaniem bazy surowcowej przez zakłady produkujące zagęszczony sok jabłkowy. Podobna sytuacja ma miejsce w Mołdawii, w której produkcja koncentratu oceniana jest na ok. 20 tys. ton. Łączny udział Rosji, Mołdawii i Ukrainy w światowej produkcji koncentratu wynosił w ostatnich sezonach 10%. W Mołdawii, a głównie na Ukrainie utrzyma się w następnych latach tendencja wzrostowa produkcji koncentratu. Sytuacja ekonomiczna konsumentów wpłynie na brak tendencji wzrostowej spożycia jabłek w tych krajach, a niska koncentracja produkcji i podaży oraz słaba organizacja handlu nie będą sprzyjały istotnemu wzrostowi eksportu tych owoców.

W Niemczech, największym po Polsce producencie zagęszczonego soku jabłkowego w Unii Europejskiej, produkcja tego artykułu (wytwarzanego z surowca krajowego i jabłek importowanych) systematycznie się zmniejsza – z 88 tys. ton przeciętnie w sezonach 1997/98-2001/02 do 70 tys. ton średnio w sezonach 2007/08-2011/12. Spadek produkcji w tym kraju spowodowany jest obniżaniem się zbiorów w sadach przydomowych i stabilizacją podaży do przetwórstwa z sadów towarowych, w których udział dostaw do przetwórstwa nie przekracza 20%. Przy stabilnych zbiorach i udziale przetwórstwa w zagospodarowaniu zbiorów (15-20%) nie zmienia się znacząco produkcja zagęszczonego soku jabłkowego w Austrii (30 tys. ton), Włoszech (60 tys. ton), Hiszpanii (20 tys. ton), a także na Węgrzech (ok 50 tys. ton). Głównie z powodu spadku produkcji w Niemczech produkcja koncentratu w UE (bez Polski) w sezonach 2007/08-2011/12 była niższa od przeciętnej w sezonach 1997/98-2001/02 o ponad 10% i wyniosła ok. 240 tys. ton, a udział tych krajów w produkcji światowej obniżył się z 27 do 15%. Produkcja koncentratu soku jabłkowego niemal we wszystkich krajach UE nie będzie wykazywała tendencji wzrostowej. Decydująca będzie, wyznaczająca w dużym stopniu poziom powierzchni upraw, stabilizacja spożycia jabłek w większości krajów i brak wyraźnych tendencji wzrostowych w ich eksporcie. W krajach UE, tak jak w większości krajów świata prowadzących intensywną produkcję ogrodniczą (w oparciu o gospodarstwa wysokotowarowe) dostawy do przetwórstwa obejmują owoce, które nie znalazły zbytu na krajowym i zagranicznym rynku jabłek deserowych.

Stabilna jest produkcja zagęszczonego soku jabłkowego w krajach Ameryki Płd. – Argentynie, Chile i Brazylii. Łączna produkcja w tych krajach w ostatnich 15 sezonach waha się wokół 150-155 tys. ton, co stanowiło w sezonach 2007/08-2011/12, ok. 9% pro-

dukcji światowej. W Chile w rosnących zbiorach jabłek szybciej niż dostawy do przetwórstwa, stanowiące ok. 30% zbiorów, rośnie spożycie i eksport tych owoców. W Argentynie stabilnej produkcji jabłek towarzyszy brak istotnych zmian w rozdysponowaniu tych owoców, a udział przetwórstwa w zbiorach jest bardzo wysoki i waha się wokół 40-60%. W Brazylii rosnące zbiory kierowane są głównie na zaspokojenie zwiększającego się popytu na jabłka deserowe na rynku wewnętrznym, a udział przetwórstwa w zbiorach nie przekracza 20%. Spośród tych krajów wzrost produkcji koncentratu soku jabłkowego spodziewany jest tylko w Chile. W kraju tym koszty surowca są niższe, niż w Argentynie czy Brazylii i rozbudowane są moce przetwórcze w produkcji tego artykułu. Ponadto Chile, na podstawie bilateralnych umów handlowych ma możliwość bezcłowego eksportu do czołowych światowych odbiorców koncentratu, w tym do UE.

Tabela 7. Produkcja zagęszczonego soku jabłkowego w świecie

Wyszczególnienie	1997/98-2001/02 średnia		2002/03-2006/07 średnia		2007/08-2011/12 średnia	
	tys. ton	%	tys. ton	%	tys. ton	%
UE-27	421	40,8	483	30,5	445	26,8
Polska	146	14,1	219	13,8	202	12,2
Niemcy	88	8,5	80	5,0	70	4,2
Węgry	60	5,8	48	3,0	47	2,8
Włochy	60	5,8	59	3,7	57	3,4
Austria	27	2,6	28	1,8	27	1,6
Hiszpania	23	2,2	21	1,3	21	1,3
Pozostałe kraje UE	17	1,6	28	1,8	21	1,3
Chiny	154	14,9	630	39,7	765	46,1
USA	140	13,6	100	6,3	71	4,3
Nowa Zelandia	17	1,6	15	0,9	15	0,9
Australia	10	1,0	10	0,6	10	0,6
RPA	25	2,4	31	2,0	38	2,3
Turcja	55	5,3	50	3,2	50	3,0
Argentyna	65	6,3	60	3,8	61	3,7
Chile	45	4,4	56	3,5	48	2,9
Brazylia	30	2,9	35	2,2	38	2,3
Ukraina	10	1,0	50	3,2	60	3,6
Pozostałe kraje	60	5,8	65	4,1	58	3,5
RAZEM (szacunek)	1 032	100	1 585	100	1 659	100

Źródło: Na podstawie danych USDA. Produkcja w sezonach 2007/08-2011/12 oszacowana na podstawie wielkości przerobu jabłek w poszczególnych krajach.

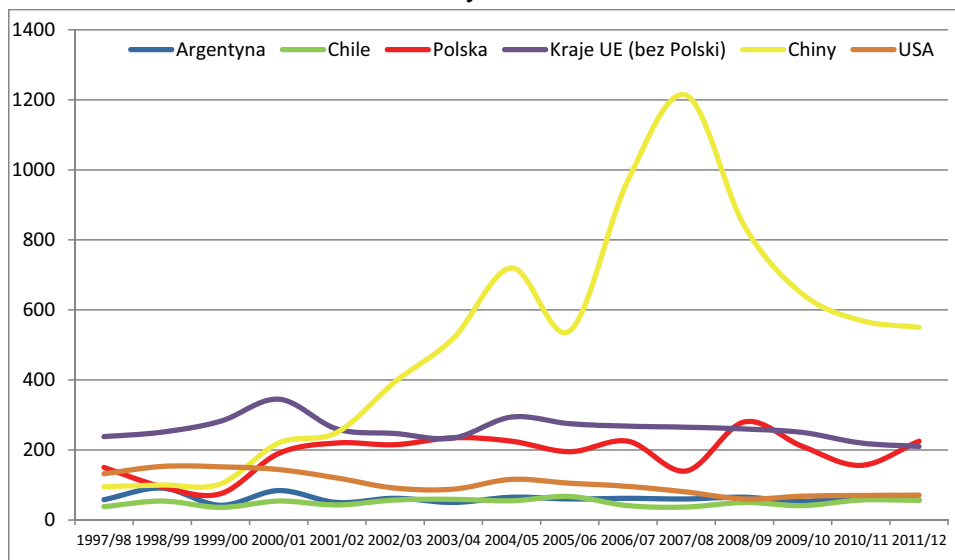
Spośród pozostałych krajów, liczących się w światowej produkcji zagęszczonego soku jabłkowego, tendencję wzrostową wykazywała jedynie produkcja tego artykułu w RPA – wzrost z 25 tys. ton średnio w sezonach 1997/98-2001/02 do ok. 40 tys. ton przeciętnie w sezonach 2007/08-2011/12. Decydujący przy stabilnym udziale przetwórstwa w produkcji (ok 30%) był wzrost zbiorów jabłek

w tym kraju. Na poziomie ok. 50-55 tys. ton utrzymuje się produkcja koncentratu soku jabłkowego w Turcji, ok. 15-20 tys. ton w Kanadzie, Meksyku, Nowej Zelandii i ok. 10 tys. ton w Australii. We wszystkich tych krajach w miarę stabilna jest produkcja jabłek oraz nieprzekraczający 25% udział dostaw do przetwórstwa w zagospodarowaniu zbiorów. Zmniejsza się natomiast produkcja w Iranie, co spowodowane jest wzrostem dostaw jabłek na rynek produktów świeżych.

Udział Polski w światowej produkcji zagęszczonego soku jabłkowego, mimo wzrostu produkcji ze 146 tys. ton średnio w sezonach 1997/98-2001/02 do 202 tys. ton przeciętnie w sezonach 2007/08-2011/12 obniżył się w tych okresach z 14 do 12%. W łącznej produkcji w UE-27 udział Polski zwiększył się z 35 do 45%.

Z powodu wysokiej produkcji w Chinach – kontynentem o największej koncentracji produkcji zagęszczonego soku jabłkowego jest Azja (ok 700 tys. ton). W Europie (łącznie z Rosją, Ukrainą i Mołdawią) produkcja wynosi ok. 600 tys. ton, a w Ameryce Płd. 100 tys. ton. Ameryka Płn. produkcje ok. 90 tys. ton, Afryka (głównie RPA) 20 tys. ton, a kraje Oceanii 30 tys. ton.

Rys. 12. Produkcja zagęszczonego soku jabłkowego w wybranych krajach w tys. ton

Źródło: Szacunek własny na podstawie danych USDA.

Większość krajów, liczących się producentów w świecie wytwarza zagęszczone sok jabłkowy w niskiej kwasowości. Dotyczy to przede wszystkim krajów, w których dominują sady towarowe, prowadzące uprawę odmian deserowych i w których relatywnie niski jest udział przetwórstwa w zagospodarowaniu zbiorów.

rów. Wyższa jest kwasowość koncentratu soku jabłkowego wytwarzanego z jabłek pochodzących z sadów ekstensywnie prowadzonych, a takie sady wciąż mają istotne znaczenie w produkcji sadowniczej w Polsce, Ukrainie, Mołdawii czy Rosji. Relatywnie niewielki wpływ na poziom kwasowości koncentratu mają warunki glebowo-klimatyczne, w jakich uprawiane są jabłka.

Szanse wzrostu produkcji koncentratu soku jabłkowego dotyczą głównie krajów prowadzących ekstensywną uprawę jabłek o małej koncentracji upraw, słabo zorganizowanym rynku i relatywnie niskim spożyciu wewnętrznym, a równocześnie o dużym potencjale surowcowym. Problemem w rozwoju produkcji nie są moce przetwórcze, bowiem kraje o wysokim potencjale surowcowym, a jednocześnie niskich kosztach produkcji są przedmiotem zainteresowania wysoko mobilnego kapitału zagranicznego funkcjonującego w branży sokowniczej. Dalszy wzrost produkcji spodziewany jest przede wszystkim w krajach WNP, a zwłaszcza na Ukrainie i w Mołdawii, choć potencjalnie dotyczyć to też może niektórych nowych członków UE (Rumunia, Bułgaria). Wzrost produkcji w krajach o dominacji w uprawach sadów intensywnie prowadzonych byłby możliwy w sytuacji zakładania sadów przemysłowych, produkujących wyłącznie jabłka przeznaczone do przetwórstwa. Problem jest tu jednak opłacalność produkcji, bowiem ceny jabłek przeznaczonych do przetwórstwa są znacznie niższe niż jabłek kierowanych do konsumpcji bezpośredniej. Niezbędne byłoby znaczące obniżenie kosztów w produkcji „sadach przemysłowych” wymagające dużych nakładów inwestycyjnych – głównie na mechanizację zbiorów.

Światowa produkcja koncentratu soku jabłkowego może w najbliższych latach pozostać na poziomie z ostatnich sezonów, tj. ok. 1,4-1,5 mln ton. W wyniku zmniejszenia produkcji w Chinach produkcja tego artykułu będzie znacząco niższa w porównaniu z notowaną w sezonach 2004/05-2007/08, kiedy to wynosiła 1,8-2 mln ton.

2. Główni eksporterzy i importerzy

Eksporterzy

Zdecydowanie największym eksporterem koncentratu soku jabłkowego są Chiny. Średnio w latach 2007-2011 udział tego kraju w globalnym wolumenie eksportu tego produktu wyniósł aż 48%, a w wartości eksportu 43%. Chiny praktycznie nie importują koncentratu, stąd też eksport netto w tym kraju równy jest eksportowi brutto. Produkcja kilkunastokrotnie przekracza krajową podaż (produkcja pomniejszona o eksport). Wolumen eksportu z Chin w ostatnich latach obniżył się znacznie mniej niż produkcja, a wynikało to przede wszystkim z bardzo wysokich zapasów koncentratu zgromadzonych po rekordowej produkcji ze zbiorów jabłek w 2007 i 2008 r. W 2011 r. przy ograniczeniu produkcji i bardzo niskim poziomie zapasów

eksport z Chin był najniższy w porównaniu z sześcioma poprzednim latami (609 tys. ton), ale dwukrotnie przekraczał poziom z początku ubiegłej dekady. Spadek produkcji w Chinach znalazł odzwierciedlenie we wzroście cen eksportowych, w wyniku czego wartość eksportu koncentratu z Chin zwiększa się od 2009 r. i w 2011 r. wyniosła 1,1 mld USD, co oznacza sześciokrotny wzrost w porównaniu z początkiem ubiegłej dekady. Ocenia się, że udział eksportu w produkcji zagęszczonego soku jabłkowego wynosi w Chinach 92-98% i nie zmienia się w ostatnich latach. W przypadku całkowitego realnego wzrostu spożycia soków i napojów pitnych w Chinach, a w konsekwencji zapotrzebowania rynku wewnętrznego na koncentraty soków owocowych (w tym jabłkowego) podaż koncentratu jabłkowego z Chin na rynek światowy może się zmniejszyć.

Eksport brutto równy jest eksportowi netto również w krajach Ameryki Płd., a także w Iranie. W krajach tych produkcja przekracza wielokrotnie krajową podaż. Łączny eksport z Chile, Brazylii i Argentyny, tak jak produkcja nie zwiększa się. Średnio w latach 2007-2011 eksport był nawet niższy od przeciętnego z pięciu poprzednich lat o 8% i wyniósł 119 tys. ton. Wzrost cen spowodował jednakże zwiększenie wartości eksportu ze 114 do 153 mln USD. Łączny udział Brazylii, Argentyny i Chile w światowym wolumenie eksportu zagęszczonego soku jabłkowego obniżył się z 8% w latach 2002-2006 do 7% w latach 2007-2011, a w jego wartości z 9 do 7%. Udział eksportu w produkcji zagęszczonego soku jabłkowego, przy niskim i nie zmieniającym się zapotrzebowaniu rynków wewnętrznych, wynosi w krajach Ameryki Płd. ok. 97-98%. Wolumen i wartość eksportu z Iranu zmniejszyły się w latach 2007-2011 w relacji do średniej z 5-ciu poprzednich lat o 70% do odpowiednio 3,6 tys. ton i 1,8 mln USD.

W grupie liczących się producentów zagęszczonego soku jabłkowego trwale nadwyżki eksportu nad importem występują też w Polsce, Włoszech, Węgrzech, Hiszpanii, Rumunii, a spośród krajów pozaunijnych – w Ukrainie, Mołdawii, Nowej Zelandii i Turcji. Spośród tych krajów wzrostowy był w latach 2002-2011 trend eksportu brutto i netto jedynie w Hiszpanii, Ukrainie i Mołdawii. Eksport z Ukrainy, wyniósł w latach 2007-2011 średnio 31,4 tys. ton wobec odpowiednio 6,4 tys. ton w latach 2002-2006. Eksport z Mołdawii wzrósł w tych okresach ponad dwukrotnie do 19 tys. ton, a z Hiszpanii zwiększył się o 15% do 30 tys. ton. Udział Polski w wolumenie światowego eksportu obniżył się z 13% w latach 2002-2006 do 11% w latach 2007-2011, a w wartości eksportu spadł z 17 do 13%. Łączny udział Ukrainy i Mołdawii w wolumenie i wartości eksportu wzrósł z 1 do 3%.

Przy spodziewanej stabilizacji produkcji w większości krajach eksporterach netto poziom podaży na rynek światowy zależał będzie w bardzo dużym stopniu od możliwości uzupełniania krajowej produkcji dostawami z importu (blendowanie zagęszczonego soku jabłkowego). Realizowane przez eksporterów netto dostawy

z importu wykorzystywane są do produkcji soków pitnych, nektarów i napojów jabłkowych przeznaczonych na rynek wewnętrzny, albo też są przedmiotem reeksportu po zmieszaniu z sokiem wytwarzanym w krajowych zakładach przetwórczych. Proporcje te są bardzo trudne do ustalenia w poszczególnych krajach. Mieszanie soków krajowych z zreguły tańszymi sokami pochodzącymi z importu pozwala na oferowanie niższych cen przez ich eksporterów. Eksport zblendowanych zagęszczonych soków dotyczy głównie krajów UE-15, ale także Polski i Ukrainy. W krajach stosujących reeksport zagęszczonego soku jabłkowego wskaźniki samowystarczalności nie odzwierciedlają w pełni relacji popytowo-podażowych wynikających z krajowego potencjału dotyczącego zarówno podaży surowca zarówno ze źródeł krajowych jak i jabłek pochodzących z importu.

Importerzy

Największymi importerami brutto i netto zagęszczonego soku jabłkowego w świecie są USA i Niemcy. Łączny udział tych krajów w wolumenie światowego importu wynosi ok. 50%. W USA średnio w latach 2007-2011 import brutto wyniósł 453 tys. ton i był ponad dwukrotnie wyższy od przeciętnego w pięciu poprzednich latach, a udział tego kraju w światowym wolumenie przywozu zagęszczonego soku jabłkowego wzrósł w tych okresach z 15 do 27%, a w wartości importu z 23 do 27%. W Niemczech natomiast import, ale też eksport systematycznie się zmniejszają. Udział tego kraju w wolumenie importu brutto zmniejszył się z 31 do 19%, a w światowym eksporcie z 8 do 4%. Kraj ten utrzymał jednak pozycję jednego z największych w świecie eksporterów brutto koncentratu soku jabłkowego (4 miejsce w świecie w latach 2007-2011 po Chinach, Polsce i Austrii).

W pierwszej 5-tce największych światowych importerów netto zagęszczonego soku jabłkowego znajdują się też Wlk. Brytania, Rosja i Japonia. Udział tych trzech krajów w światowym wolumenie importu tego produktu średnio w latach 2007-2011 wyniósł 18%, a w jego wartości 17%, wobec odpowiednio 17,5 i 16% w latach 2002-2006. Spośród tych krajów najbardziej zwiększa się import w Rosji. W Rosji wolumen importu brutto zagęszczonego soku jabłkowego zwiększył się w latach 2007-2011 w relacji do poprzedniego pięciolecia o 70% do 106 tys. ton, a wartość przywozu wzrosła ponad trzykrotnie do 101 mln USD.

Liczącymi się importerami netto zagęszczonego soku jabłkowego są także: Austria, Holandia, Francja, Belgia i Szwecja, a także Kanada, Australia i Norwegia. Spośród tych krajów zmniejsza się zarówno import jak i eksport zagęszczonego soku jabłkowego, jak i ujemne ilościowe saldo handlu tym produktem jedynie w Holandii i Belgii, a najbardziej w latach 2007-2011 w relacji do lat 2002-2006 wzrosło ujemne ilościowe i wartościowe saldo handlu zagęszczonym sokiem jabłkowym we Francji.

Coraz ważniejszym importers netto stają się kraje Bliskiego Wschodu – głównie Jemen i Arabia Saudyjska. Średnio w latach 2007-2011 łączny import brutto obu tych krajów wyniósł 20 tys. ton, a ujemne saldo handlu – 17 tys. ton. Kraje Bliskiego Wschodu importują koncentrat o niskiej kwasowości. W drugiej połowie ubiegłej dekady z eksportera netto koncentratu soku jabłkowego w importera netto przekształciła się RPA.

UE-27 jest importers netto zagęszczonego soku jabłkowego. Import netto tego produktu we Wspólnocie średnio w latach 2007-2011 wyniósł 254,5 tys. ton wobec 248 tys. ton przeciętnie w latach 2002-2006, a ujemne wartościowe saldo obrotów zwiększyło się ponad dwukrotnie do 258,4 mln USD. Udział krajów UE w światowym wolumenie importu obniżył się z 64,5 do 47%, a w wolumenie eksportu z 41 do 33%.

Importers netto są kraje Ameryki Płn., a także kraje Oceanii, bowiem ujemne saldo w Australii przekracza dodatnie w Nowej Zelandii. Zdecydowanym importers netto są również kraje Bliskiego Wschodu, a także Azji Wschodniej oraz kraje WNP, bowiem import realizowany przez Rosję jest wyższy niż eksport netto Ukrainy i Mołdawii. Eksporters netto są kraje Ameryki Płd. Eksporters netto są też kraje EFTA, bowiem eksport netto w Szwajcarii jest wyższy niż import netto w Norwegii. Szwajcaria jednakże przy bardzo niskiej produkcji zajmuje się praktycznie reeksportem koncentratu (z Chin). Skala reeksportu z tego kraju systematycznie się jednak zmniejsza. Według danych AMI niedobory koncentratu soku jabłkowego (różnica popytu i podaży) wynoszą w ostatnich latach w UE ok. 100 tys. ton, w Ameryce Płn. 380 tys. ton, w krajach Afryki Płd. 35 tys. ton, a w Oceanii 25 tys. ton. Nadwyżka podaży nad popytem w krajach Ameryki Płd. szacowana jest na 50 tys. ton, a w Azji (włączając Chiny) 480 tys. ton.

W sytuacji stabilizacji produkcji i eksportu z Chin i spodziewanego braku tendencji wzrostowej produkcji w niemal wszystkich pozostałych krajach świata pogłębić się mogą, wyraźnie widoczne już w ostatnich latach dysproporcje między podażą a popytem na międzynarodowym rynku koncentratu soku jabłkowego. Dysproporcji tych z pewnością nie zrekompensuje spodziewany dalszy wzrost produkcji w Ukrainie, Mołdawii czy też w innych krajach WNP i Chile oraz, w latach wysokich zbiorów, także w Polsce. Konsekwencją spodziewanej stabilizacji podaży zagęszczonego soku jabłkowego na rynku międzynarodowym i wzrostu jego cen może być zmiana struktury produkcji w kierunku wzrostu udziału w łącznej produkcji soków, nektarów i napojów zawierających mniej koncentratu napojów jabłkowych, czy też ograniczenie spożycia tych produktów na rzecz soków pitnych, nektarów i napojów wytwarzanych z innych owoców. Nie jest jednak wykluczone podjęcie przez głównych producentów i eksporters prób rozwoju produkcji koncen-

tratu w oparciu o tzw. sady przemysłowe lub rozwoju mocy przetwórczych w krajach dysponujących dużym potencjałem produkcyjnym jabłek, a jednocześnie o relatywnie niskich kosztach produkcji.

3. Ceny w obrotach zagęszczonym sokiem jabłkowym

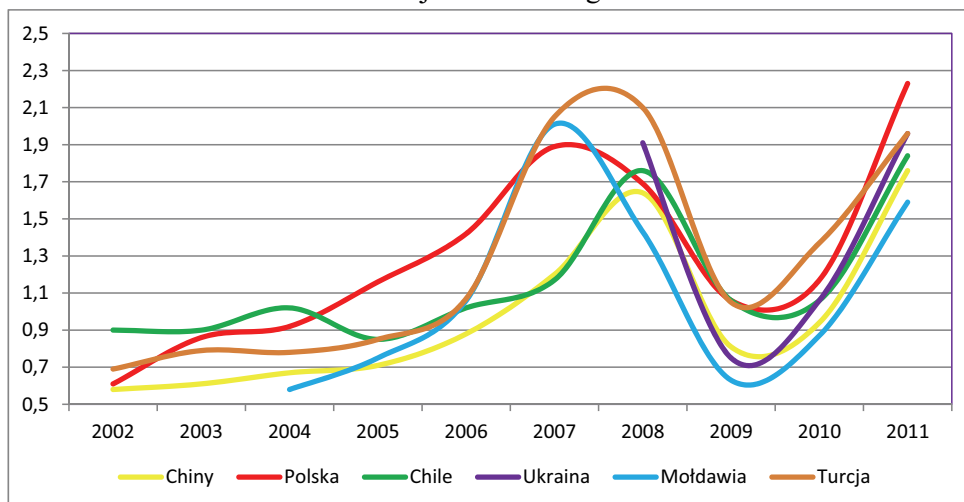
Ceny w eksporcie

W grupie krajów eksporterów netto zdecydowanie najniższe ceny w latach 2002-2011 (ale także w latach poprzednich) oferowane były przez Chiny. Jedynie w niektórych latach niższy od chińskich był tylko poziom ofert cenowych z krajów Ameryki Płd., zwłaszcza eksporterów z Brazylii. W ostatnich latach (2008-2011) niższe od cen oferowanych przez Chiny były także ceny koncentratu sprzedawanego przez Mołdawię. Znacznie wyższe od cen eksportowych w Mołdawii były ceny koncentratu sprzedawanego przez Ukrainę. Zdecydowanie najwyższe były ceny w eksporcie z Turcji, a także z krajów eksporterów netto z krajów UE – głównie z Włoch i Holandii.

Ceny zagęszczonego soku w eksporcie polskim w latach 2002-2011 były wyższe od oferty ze wszystkich krajów eksporterów spoza Europy. W 2011 r. po raz pierwszy ceny polskiego koncentratu były także wyższe od cen z Chin, co wynikało z niskiej podaży w naszym kraju, ale też wyraźnego zmniejszenia podaży w Chinach. We wszystkich latach ceny w polskim eksporcie były też wyższe od oferty z nowych krajów członkowskich UE, ale niższe od cen oferowanych przez eksporterów netto z krajów UE-15. Relatywnie wysokie ceny w polskiej ofercie eksportowej są głównie wynikiem wyższej, niż niemal we wszystkich krajach eksporterach netto (oprócz Ukrainy) kwasowości koncentratu produkowanego w naszym kraju.

Przeciętne ceny w eksporcie światowym zwiększyły się z 0,8 USD/kg średnio w latach 2002-2006 do 1,35 USD/kg przeciętnie w latach 2007-2011. Tendencja wzrostowa cen w latach 2002-2011 wyraźnie zakłócona była w latach 2008 i 2009 w wyniku bardzo wysokiej podaży spowodowanej silnym wzrostem produkcji w Polsce i w Chinach (wysokie zapasy w tym kraju po rekordowej produkcji zagęszczonego soku jabłkowego ze zbiorów 2007 r.).

Rys. 13. Ceny w eksporcie zagęszczonego soku jabłkowego z wybranych krajów w USD/kg

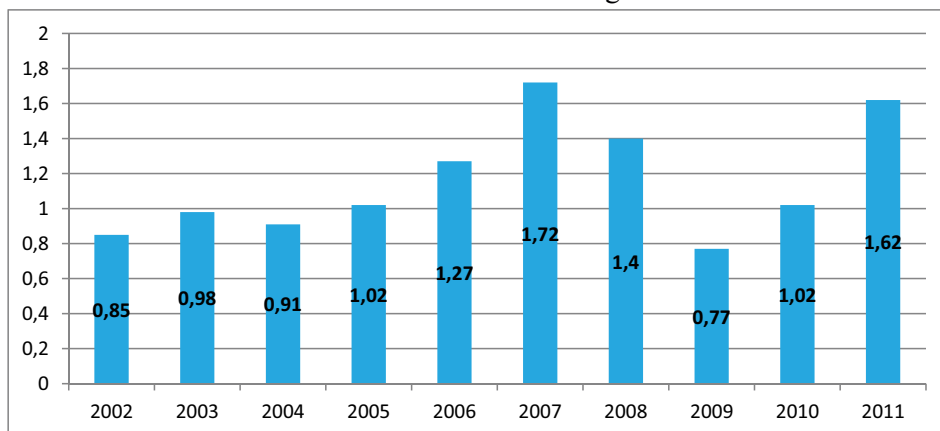
Źródło: Comtrade.

W krajach liczących się importerów netto najniższe były ceny płacone przez odbiorców zagęszczonego soku jabłkowego w Rosji. W latach 2002-2006 średnie ceny w imporcie rosyjskim stanowiły ok. 55% przeciętnych cen w obrotach światowych, a w latach 2007-2011 ok. 70%. Najwyższe były natomiast w tych okresach ceny uzyskiwane w Norwegii i w Japonii, w krajach Bliskiego Wschodu, a także w krajach UE-15 – głównie w Belgii i Szwecji. Ceny w Niemczech i USA nie odbiegały zasadniczo od średnich w obrotach światowych.

Niemal we wszystkich krajach liczących się równocześnie w eksporcie i imporcie (eksporterzy netto, ale też importerzy netto) ceny sprowadzanego zza granicy zagęszczonego soku jabłkowego są niższe od cen eksportowych, co potwierdza szeroko stosowany w wielu krajach proces mieszania soków pochodzących z produkcji wewnętrznej z tańszymi koncentratami pochodzącymi z importu. Wzrost cen na rynku światowym tego produktu zmniejszyć może skalę tego zjawiska.

Potwierdzeniem silnej tendencji wzrostu cen zagęszczonego soku jabłkowego w obrotach światowych są notowania tego produktu na bazie cif w Rotterdamie. Średnio w latach 2002-2006 ceny te wyniosły 1,01 euro/kg, a w latach 2007-2011 – 1,31 euro/kg.

Rys. 14. Ceny zagęszczonego soku jabłkowego na rynku w Rotterdamie na bazie CIF w euro/kg

Źródło: Foodnews – różne lata.

4. Czolowi dostawcy koncentratu soku jabłkowego na podstawowe rynki zbytu

W krajach UE ok. 70% popytu importowego na zagęszczonego soku jabłkowy pokrywane jest dostawami z innych krajów tego ugrupowania – głównie z Polski, Włoch, Niemiec i Austrii. Udział Polski, największego dostawcy do Wspólnoty, w łącznym wolumenie importu koncentratu soku jabłkowego do UE, zwiększył się z ok. 11% w latach 1999-2001 do 20% w latach 2002-2006. W latach 2007-2011 wskaźnik ten obniżył się do 19%, a w imporcie wewnętrznym wynosił odpowiednio 16, 30 i 29%. Największymi odbiorcami zagęszczonego soku jabłkowego z Polski są we Wspólnocie Niemcy i Austria. Udział dostaw z naszego kraju w imporcie niemieckim waha się w zależności od poziomu cen w krajowej ofercie eksportowej w granicach 24-40%. W imporcie realizowanym przez Austrię dostawy z Polski stanowiły 25% w latach 2007-2011, wobec 20% w poprzednich pięciu latach. Dominujące znaczenie dostaw z Polski w przywozie koncentratu w Niemczech i Austrii podyktowane jest dominacją w sektorze soków zagęszczonych w naszym kraju głównie kapitału niemieckiego i austriackiego. Spośród pozostałych liczących się importerów brutto z UE dostawy z Polski mają istotniejsze znaczenie jedynie w imporcie realizowanym przez Szwecję (udział 17% w latach 2007-2011) i Wlk. Brytanię (10%).

Udział Chin w wolumenie importu koncentratu do Wspólnoty zwiększył się z 10% na początku ubiegłej dekady do 12% w latach 2002-2006 i 19% w latach 2007-2011. Polska i Chiny w okresie 2007-2011 zaspakajały zapotrzebowanie na koncentrat Wspólnoty niemal w 50%. Obniża się udział dostaw z Iranu i z Turcji (oba te kraje dostarczają do UE koncentrat o niskiej kwasowości), a zwiększa się z Ukrainy i Mołdawii. Udział obu tych krajów w wolumenie importu unijnego średnio w latach 2007-

-2011 wynosił 3%, wobec 2% na początku ubiegłej dekady. Minimalny (poniżej 1%) jest udział w imporcie unijnym dostaw z krajów Ameryki Płd. – głównie z Chile i Brazylii. UE nie importuje koncentratu soku jabłkowego z krajów Oceanii.

W latach 1999-2011 najniższe ceny na rynku unijnym (i w przywozie realizowanym przez poszczególne kraje) płacono dostawcom z Chin. W latach 2007-2011 ceny chińskiego koncentratu w imporcie unijnym stanowiły 85% średnich cen importowych tego produktu we Wspólnocie. Relatywnie niskie były też ceny płacone eksporterom z krajów WNP i Ukrainy. Ceny koncentratu z Polski w większości lat były niższe od oferowanych przez wszystkich dostawców z krajów UE-15 (poza Niemcami) i z Turcji, ale wyższe od płaconych eksporterom zewnętrznym i pochodzącym z nowych krajów członkowskich Wspólnoty. W latach 1997-2001 ceny wytwarzanego w Polsce zagęszczonego soku jabłkowego przekraczały ceny koncentratu chińskiego o 15%, w latach 2002-2006 o 47%, a w latach 2007-2011 o 27%. W 2012 r. (i w sezonie 2011/12 w relacji do sezonu poprzedniego) ceny koncentratu z Chin na rynku unijnym po raz pierwszy były wyższe od sprowadzanego z Polski.

W imporcie zagęszczonego soku jabłkowego realizowanym przez Rosję zdecydowanie dominowały w latach 2002-2011 dostawy z Chin (72% w latach 2007-2011, wobec 53% w latach 2002-2006). Dostawy z Ukrainy utrzymują się na poziomie ok. 20%, a z Iranu wynoszą 4-5%. Udział Polski w rosyjskim imporcie jest minimalny i średnio w latach 2007-2011 wyniósł zaledwie 0,1% wolumenu przywozu i 0,9% jego wartości.

Przywóz w USA i Kanadzie zdominowany jest przez dostawy z Chin i z krajów Ameryki Płd. Udział Polski, w imporcie tych krajów, nie przekracza 0,5%. Bardzo zdywersyfikowana jest geograficzna struktura importu realizowanego przez Japonię. Wprawdzie, tak jak w większości innych krajach świata, w imporcie dominują dostawy z Chin, ale istotne jest też znaczenie przywozu z krajów UE (głównie z Austrii) i z krajów Ameryki Płd. (Brazylii, Chile) oraz z krajów Oceanii i RPA. Polska nie jest obecna na tym rynku zbytu. Dotyczy to również importu realizowanego przez Australię (w którym podstawowe znaczenie mają dostawy z Chin, Nowej Zelandii i RPA). Czołowym dostawcą do Arabii Saudyjskiej są Austria i Chiny, a do RPA – Chiny i kraje Ameryki Płd. Polska, obok Niemiec jest natomiast głównym dostawcą zagęszczonego soku jabłkowego do Norwegii. Kraj ten jest jednakże nadal mało liczącym się importerem tego produktu nie tylko w świecie ale i w Europie.

Obroty koncentratem soku jabłkowego odbywają się w bardzo dużym stopniu w ramach poszczególnych kontynentów i w oparciu o ukształtowane tradycyjnie powiązania handlowe. Jedynie Chiny – największy producent i eksporter w świecie, lokują koncentrat soku jabłkowego niemal we wszystkich krajach świata – importerach tego produktu. Chiny najwyższe ceny uzyskują na rynkach krajów Ameryki Płn., a także w Japonii i w krajach Oceanii, które w latach 2002-2011 uczestniczyły w eksporcie

z tego kraju w ok. 60%. Możliwa większa koncentracja dostaw z Chin na tych rynkach zbytu oznaczać może zwiększenie szans wzrostu sprzedaży przez pozostałych eksporterów na rynkach europejskich – głównie w UE i Rosji.

Tabela 8. Obroty handlu zagranicznego zagęszczonym sokiem jabłkowym w wybranych krajach

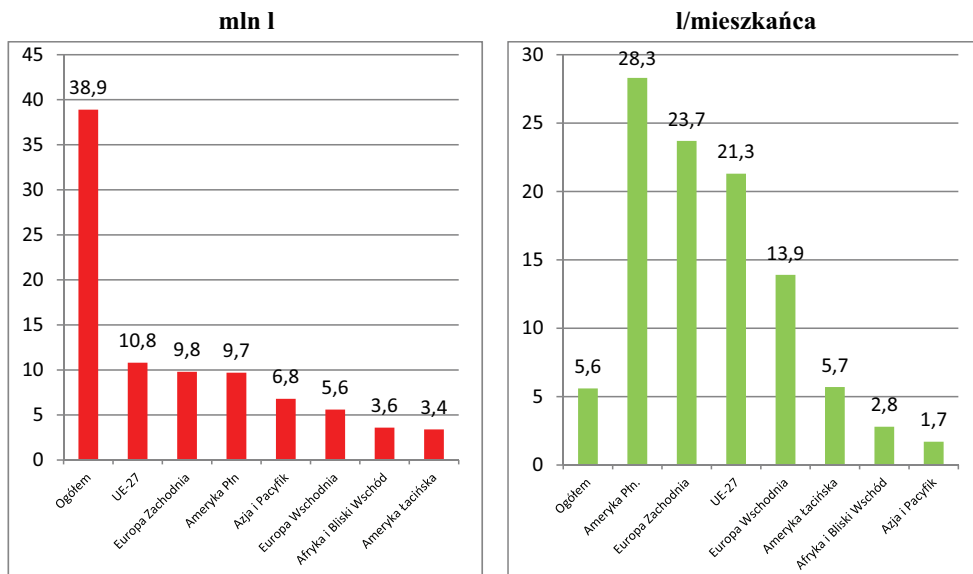
Wyszczególnienie	Eksport				Import			
	2002-2006		2007-2011		2002-2006		2007-2011	
	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD
OGÓLEM	1 552,0	1 225,1	1 628,9	2 218,1	1 376,6	1 270,2	1 693,0	2 305,3
UE-27	640,1	612,9	537,7	863,9	887,8	719,1	792,2	1 122,4
Polska	206,7	206,0	182,7	286,9	16,1	12,4	35,8	53,0
Austria	89,5	94,5	80,4	158,0	137,1	92,9	105,4	142,9
Niemcy	129,0	117,5	67,5	122,4	430,8	349,4	319,1	462,0
Włochy	62,9	56,2	51,2	81,7	14,4	11,6	6,4	14,4
Węgry	55,9	52,2	41,5	56,3	6,7	5,4	6,1	11,5
Holandia	16,1	15,0	38,4	58,4	65,5	53,9	77,6	110,6
Hiszpania	26,0	22,7	30,1	35,7	10,4	10,0	16,7	19,5
Pozostałe kraje UE	28,5	29,1	21,9	37,9	175	153,4	189,5	257,2
Kraje Ameryki Płd.	128,4	114,0	118,6	152,9	0,4	0,5	0,9	1,2
Argentyna	55,1	44,2	46,9	62,7	0,3	0,4	0,5	0,6
Chile	47,4	51,9	41,1	58,2	0,1	0,1	0,3	0,5
Brazylia	25,9	18,9	30,6	32,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Kraje WNP	17,2	15,7	54,4	69,4	69,6	35,6	120,7	119,4
Rosja	0,4	0,4	0,4	0,6	62,6	31,1	106,3	101,3
Mołdawia	9,2	7,3	19,0	23,9	0,4	0,2	0,5	0,3
Ukraina	6,4	7,3	31,4	40,2	2,6	1,3	7,5	9,7
Kraje Ameryki Płn.	19,0	21,0	18,6	24,2	236,7	327,1	506,2	693,5
USA	10,5	13,5	15,2	19,7	206,8	291,6	452,7	620,7
Kanada	6,0	4,9	2,1	2,9	27,5	33,1	45,0	61,1
Meksyk	2,5	2,6	1,3	1,6	2,4	2,4	8,5	11,7
Kraje Oceanii	17,6	20,0	13,5	20,0	22,4	26,6	38,3	56,1
Nowa Zelandia	13,5	14,3	11,3	16,8	5,1	3,7	5,1	6,6
Australia	4,1	5,7	2,2	3,2	17,3	22,9	33,2	49,5
Chiny	503,4	360,2	780,7	961,3	0,3	0,2	0,6	1,1
RPA	12,6	11,8	14,9	17,1	7,1	5,4	25,5	31,1
Turcja	41,7	35,1	41,4	69,2	0,6	0,5	5,4	2,6
Iran	11,6	5,7	3,6	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Szwajcaria	61,0	21,4	20,6	11,1	3,5	3,6	1,8	3,4
Arabia Saudyjska	1,6	0,8	1,8	1,0	6,2	8,5	9,1	14,1
Jemen	0,0	0,0	1,4	0,5	1,3	0,4	11,0	3,7
Japonia	0,1	0,1	0,1	0,2	90,8	95,1	93,0	147,0
Norwegia	0,1	0,1	0,1	0,2	6,9	8,5	10,1	20,2

Źródło: Comtrade.

VI. Spożycie soków pitnych i nektarów w świecie

Rejonami o największej konsumpcji soków pitnych, nektarów i napojów, a w konsekwencji o największym zapotrzebowaniu na koncentraty soków owocowych (i warzywnych) jest Europa Zachodnia i Ameryka Płn. Oba te rejony w 2011 r. uczestniczyły w światowej konsumpcji soków, nektarów i napojów w ok. 50%. Udział krajów azjatyckich położonych u wybrzeży Oceanu Spokojnego (głównie Japonii) wyniósł ok. 17%, a krajów Europy Wschodniej ok. 14%. Relatywnie niskie jest globalne spożycie w Ameryce Łacińskiej oraz w Afryce i krajach Bliskiego Wschodu (łącznie 18% globalnej konsumpcji światowej). Kraje UE-27 uczestniczyły w spożyciu światowym w ok. 28%. W krajach Europy Zachodniej i w Ameryce Płn. najwyższe jest również łączne spożycie tych produktów w przeliczeniu na mieszkańca. W 2011 r. spożycie soków i nektarów w Ameryce Płn. wyniosło 28,3 l w przeliczeniu na mieszkańca, a w Europie 23,7 l. Konsumpcja w krajach Europy Wschodniej stanowiła zaledwie 60% przeciętnego spożycia w Europie Zachodniej. W Ameryce Łacińskiej konsumpcja nie przekraczała 6 l, a łącznie w Afryce i krajach Bliskiego Wschodu 3 l w przeliczeniu na mieszkańca rocznie. W UE-27 przeciętne spożycie w 2011 r. wyniosło 21,3 l.

Rys. 15. Spożycie soków pitnych i nektarów w świecie w 2011 r.

Źródło: AIJN.

Krajami o największej w świecie konsumpcji soków, nektarów i napojów są Niemcy, Norwegia oraz Cypr. Spożycie soków i nektarów w obu tych krajach wyniosło w 2011 r. odpowiednio 38,9, 37,2, 36,6 l w przeliczeniu na mieszkańca. Spożycie w Kanadzie i Australii wyniosło ok. 32 l, w Holandii 29 l, w USA, Estonii i Finlandii 27 l, a w Kuwejcie 26,5 l.

W większości krajów soki, nektary i napoje jabłkowe zajmują w strukturze konsumpcji tych produktów drugie miejsce po sokach, nektarach i napojach pomarańczowych. Spośród krajów UE najwyższy (ponad 20%) jest udział soków, nektarów i napojów jabłkowych w łącznej konsumpcji tych produktów w Niemczech, Austrii, Danii i na Łotwie. Udział ten przekracza 15% w Belgii, Szwecji, Czechach, Estonii, Finlandii i na Węgrzech. Najniższe (poniżej 10%) jest znaczenie soków, nektarów i napojów jabłkowych w łącznym spożyciu soków, nektarów i napojów we Francji, Włoszech, Hiszpanii, Grecji, Portugalii, Rumunii i na Cyprze, tj. w południowych krajach Wspólnoty. W pozostałych głównych rejonach zbytu udział soków i nektarów jabłkowych w łącznym spożyciu tych produktów nie przekracza 20%.

Spożycie soków, nektarów i napojów owocowych, tak jak pozostałych napojów bezalkoholowych, zwiększało się bardzo dynamicznie w większości krajów świata do 2008 r., a najbardziej w krajach azjatyckich (w tym w Chinach) i w krajach Europy Wschodniej – przede wszystkim w Rosji i Polsce. Najniższe było tempo wzrostu konsumpcji w krajach Europy Zachodniej i USA, co wynika z dużego już nasycenia tych rynków sokami i pozostałymi napojami bezalkoholowymi. Spowolnienie gospodarcze w wielu krajach świata spowodowało systematyczny spadek spożycia soków i nektarów – w tym jabłkowych. Najbardziej w 2011 r., w relacji do 2008 r., spadła konsumpcja w krajach azjatyckich oraz w Europie Zachodniej. Średnio w UE łączne spożycie soków i nektarów obniżyło się zarówno w wymiarze globalnym jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca o 5% do odpowiednio 10,8 mld l i 21,3 l. W takim samym stopniu zmniejszyło się spożycie soków i nektarów jabłkowych. Tendencja spadkowa spożycia tych produktów – głównie w krajach UE oraz USA utrzymała się w 2012 r. i prawdopodobnie będzie również miała miejsce w najbliższych latach. W grupie napojów bezalkoholowych nie będzie zmniejszała się jedynie konsumpcja wód w opakowaniach jednostkowych, znacznie tańszych od soków, nektarów czy napojów gazowanych.

Spadek światowego popytu na zagęszczony sok jabłkowy spowodowany zmniejszeniem łącznego spożycia soków, nektarów i napojów jabłkowych szacować można w latach 2008-2011 na ok. 80-90 tys. ton, podczas gdy światowa produkcja koncentratu soku jabłkowego obniżyła się w tych latach o ponad 300 tys. ton. Obniżenie konsumpcji wpłynęło zatem na zmniejszenie

niedoborów tego produktu wynikających ze spadku produkcji i podaży na rynku międzynarodowym.

Powrót do tendencji wzrostowych w gospodarce światowej oznaczał będzie również przywrócenie tendencji wzrostowych spożycia soków, nektarów i napojów owocowych, w tym jabłkowych. Dotyczyło to będzie przede wszystkim krajów Europy Wschodniej, krajów azjatyckich, a w mniejszym stopniu nasyconych rynków Europy Zachodniej i Ameryki Płn. W sytuacji wzrostu konsumpcji i możliwej stabilizacji produkcji koncentratu soku jabłkowego niedobory na światowym rynku tego produktu mogą być większe niż w okresie spowolnienia gospodarczego w świecie.

VII. Sytuacja na światowym rynku mrożonych owoców i warzyw

Brak odpowiednich danych nie pozwala na ustalenie wielkości produkcji mrożonych owoców i warzyw w poszczególnych krajach i regionach. Fragmentaryczne dane USDA, Eurostat, a także wielkość eksportu w poszczególnych krajach (publikowana w Comtrade), pozwalają sądzić, że największymi w świecie producentami mrożonych owoców są: USA, Chiny, Polska oraz Meksyk, a mrożonych warzyw: USA, Chiny, Belgia i Polska.

Mrożone owoce

Największym w świecie eksporterami netto mrożonek owocowych jest Polska. Liczącymi się eksporterami netto są też: Chiny, Serbia, Chile i Meksyk. Udział tych pięciu krajów w światowym eksporcie brutto owoców mrożonych średnio w latach 2007-2011 wyniósł ok. 48%, a w wartości eksportu 42%. W eksporcie brutto znaczenie mają też: Holandia, Kanada, USA, Belgia, których łączny udział w wolumenie eksportu mrożonek wyniósł w latach 2007-2011 ok. 21%, a w wartości eksportu 26%. Kraje te jednak (poza Kanadą) są importerami netto tych produktów. Spośród krajów eksporterów netto najbardziej zwiększał się w latach 1997-2011 eksport z Chin. Eksport netto z tego kraju średnio w latach 2007-2011 był wyższy od średniej z lat 1997-2001 ponad czterokrotnie i wyniósł 163 tys. ton, a eksport brutto wzrósł niemal pięciokrotnie do 190 tys. ton. W okresach tych eksport netto i brutto z Polski zwiększył się odpowiednio o 15 i 27% do 237 i 270 tys. ton.

Obok USA największymi importerami netto mrożonych owoców są: Niemcy, Francja, Wlk. Brytania i Japonia. Import netto najbardziej w latach 2007-2011 zwiększył się w relacji do przeciętnego z lat 1997-2001 w Rosji (z 0,2 do 56 tys. ton). Przywóz netto w USA wzrósł sześciokrotnie do 166 tys. ton, w Wlk. Brytanii o 35% do 62 tys. ton, a we Francji, Niemczech i Japonii odpowiednio o 77, 7 i 5% do 134, 280 i 62 tys. ton. Udział wszystkich tych krajów w wolumenie importu

brutto zmniejszył się w tych okresach z 62 do 54%, a w wartości przywozu z 54 do 52%. W latach 1997-2011 zwiększał się import brutto i netto w Belgii, Korei, Australii, Szwajcarii, a także w Arabii Saudyjskiej.

Polska jest największym dostawcą mrożonych owoców do UE i Rosji. Udział Polski w imporcie realizowanym przez UE systematycznie się zmniejsza (z 26% w latach 1997-2001 do 19% w latach 2007-2011) z powodu rosnących dostaw do Wspólnoty mrożonych truskawek z Chin, Maroka i Egiptu oraz mrożonych wiśni z Serbii. Mrożonki sprowadzane z tych krajów są tańsze od produkowanych w naszym kraju. Udział Polski zwiększa się jedynie w unijnym imporcie malin (z 21 do 25%) i mrożonych porzeczek czerwonych (z 56 do 65%), a stabilny jest w przywozie mrożonych porzeczek czarnych – 63%. W imporcie mrożonek owocowych realizowanym przez Rosję udział dostaw z Polski obniżył się z 78% w latach 1997-2001 do 61% w latach 2007-2011, w tym mrożonych truskawek z 73 do 44%, a mrożonych malin z 76% do 71%. Decydujący był wzrost konkurencyjnych cenowo dostaw z Chin. Udział tego kraju w rosyjskim przywozie mrożonych owoców wzrósł z 1 do 24%. Niższe od cen oferowanych przez Polskę były zarówno na rynku rosyjskim jak i unijnym ceny mrożonych wiśni sprowadzanych z Serbii i mrożonych truskawek importowanych z Maroka i Egiptu.

Tabela 9. Światowe obroty mrożonymi owocami

Wyszczególnienie	Eksport				Import			
	1997-2001	2007-2011	1997-2001	2007-2011	1997-2001	2007-2011	1997-2001	2007-2011
	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD
OGÓLEM	942,9	1 079,9	1 647,4	3 074,3	983,1	1 213,1	1 646,6	3 239,6
UE-27	489,7	556,8	676,7	1 359,7	704,1	830,5	1 005,2	2 027,3
Grecja	18,8	20,8	25,7	35,9	1,2	1,2	2,9	5,4
Polska	212,7	215,5	269,9	451,4	6,4	6,9	33,2	70,5
Hiszpania	34,5	32,0	36,9	60,6	9,8	10,4	27,4	46,2
Holandia	24,1	31,6	95,7	194,0	63,5	67,8	113,5	207,2
Belgia	25,2	32,6	71,6	174,4	28,5	31,2	90,3	173,3
Niemcy	36,6	46,3	35,5	78,0	298,7	330,9	316,0	568,2
Włochy	20,4	26,9	26,1	50,4	36,2	48,1	45,9	99,4
Francja	19,9	30,4	9,2	26,4	95,4	123,5	142,8	319,0
Dania	6,1	8,7	7,5	12,4	23,2	25,8	25,7	53,1
Wlk. Brytania	3,1	5,6	4,3	11,1	49,1	72,6	66,7	138,5
Kraje Ameryki Płn.	162,6	217,6	267,7	548,1	137,2	167,6	322,5	602,6
USA	67,9	92,7	80,5	168,3	97,4	119,7	246,9	450,3
Kanada	41,8	76,3	91,0	253,5	35,9	43,3	66,6	134,4
Meksyk	52,9	48,6	96,2	126,3	3,9	4,6	9,0	17,9
Kraje Ameryki Płd.	47,0	61,0	167,2	332,5	6,2	7,3	13,2	16,1
Chile	37,7	51,5	105,2	237,4	0,3	0,4	6,7	5,8
Peru	0,3	0,4	19,0	32,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Ekwador	5,7	5,0	16,6	18,3	0,0	0,0	0,1	0,1

cd. tabeli 9

Argentyna	0,8	0,9	16,0	27,2	1,5	2,0	0,9	2,0
Brazylia	2,0	1,7	6,0	11,1	4,3	4,6	5,1	7,4
Gwatemala	0,1	1,0	2,7	3,4	0,0	0,0	0,3	0,7
Kolumbia	0,4	0,5	1,7	2,5	0,1	0,3	0,1	0,1
Kraje WNP	15,2	15,5	38,9	111,2	7,6	5,8	68,6	62,7
Rosja	6,6	7,8	5,9	23,2	6,8	5,1	62,2	54,0
Białoruś	4,2	3,8	10,7	32,9	0,4	0,4	1,4	2,3
Ukraina	2,9	2,7	18,6	52,8	0,2	0,2	4,6	5,3
Kraje Oceanii	3,7	7,2	5,7	18,6	12,9	18,4	28,9	63,4
Nowa Zelandia	3,2	6,6	5,1	16,2	0,8	1,3	4,1	8,6
Australia	0,5	0,6	0,6	2,4	12,1	17,1	24,8	54,8
Chiny	39,9	37,8	190,0	226,0	0,6	0,5	26,7	78,9
Serbia	0,0	0,0	133,0	257,5	0,0	0,0	6,0	11,0
Maroko	18,2	12,6	46,0	53,5	0,0	0,0	0,0	0,2
Tajlandia	32,9	23,8	27,6	35,9	0,3	0,4	8,6	14,0
Costa Rica	6,7	6,5	24,2	21,2	0,1	0,2	0,1	0,3
Turcja	22,6	26,9	19,6	37,0	1,7	0,4	1,2	2,3
Korea	2,9	4,4	0,4	2,2	10,2	8,8	30,3	45,9
Szwajcaria	12,2	22,8	13,2	51,5	18,9	25,8	27,9	89,9
Japonia	0,0	0,1	0,0	0,2	58,7	116,5	61,5	169,4

Źródło: Comtrade.

Mrożone warzywa

Największymi w świecie eksporterami netto i brutto mrożonych warzyw są: Belgia, Polska, Chiny, Meksyk i Egipt. Łączny udział tych krajów w światowym eksporcie mrozonek warzywnych średnio w latach 2007-2011 wyniósł 56%, a w wartości eksportu 52%. W latach 2007-2011, w relacji do lat 1997-2001, najbardziej zwiększył się eksport netto z Egiptu – sześciokrotnie do 110 tys. ton i z Chin – trzykrotnie do 778 tys. ton. Eksport netto z Polski wzrósł o 90% do 293 tys. ton, z Belgii o 27% do 731 tys. ton, a z Meksyku o 7% do 284 tys. ton. W latach 1997-2011 tendencję wzrostową wykazywał też eksport mrożonych warzyw z Arabii Saudyjskiej, Tajlandii, Indii, Pakistanie i Peru.

Najbardziej liczącymi się importerami netto i brutto w świecie są: Niemcy, Wlk. Brytania, Włochy, Francja, USA, Japonia, Korea i Rosja. W latach 2007-2011 w relacji do przeciętnej z lat 1997-2001 najbardziej zwiększył się import netto mrożonych warzyw w Korei Płd. – aż czterdnastokrotnie do 220 tys. ton. Import netto w USA wzrósł 2,5-krotnie do 492 tys. ton, we Francji dwukrotnie do 258 tys. ton, w Wlk. Brytanii o 71% do 348 tys. ton, a we Włoszech o 45% do 148 tys. ton. W Niemczech import netto zwiększył się o 11% do 434 tys. ton, w Japonii zaledwie o 6% do 389 tys. ton, a w Rosji spadł aż o 35% do 126 tys. ton. Decydujące było zmniejszenie przywozu do tego kraju mieszanek warzywnych (z 92 do 26 tys. ton). Udział wszystkich tych krajów w światowym imporcie brutto mrozonek warzywnych obniżył się z 66% śred-

nio w latach 1997-2001 do 61% w latach 2007-2011, a w wartości przywozu z 68 do 62%. Coraz bardziej znaczącymi importerami brutto i netto tych produktów w świecie są: Dania, Australia i Zjednoczone Emiraty Arabskie.

Obroty wewnętrzne stanowią w UE ok 90% łącznego przywozu tych produktów, a największym dostawcą do Wspólnoty jest Belgia (33% wolumenu unijnego importu w latach 2007-2011) oraz Francja (12%), Holandia (11%), Polska (9%) i Hiszpania (9%). Największymi dostawcami zewnętrznymi są: Chiny, Turcja i Ekwador. Udział Chin w imporcie unijnym zwiększył się z 2% w latach 1997-2001 do 5% w latach 2007-2011, a Turcji i Ekwadoru pozostał na poziomie 1%. Belgia jest największym dostawcą do UE niemal wszystkich gatunków mrożonek warzywnych wytwarzanych z warzyw strefy umiarkowanej. Dostawy z Polski liczą się w unijnym imporcie mrożonej fasolki (4% ogólnego przywozu do UE), mrożonych pomidorów (12%), cebuli, marchwi, kalafiorów i brokułów.

Największym dostawcą mrożonych warzyw do Rosji jest Polska. Udział naszego kraju w rosyjskim imporcie tych produktów zwiększył się z 30% w latach 1997-2001 do 62% w latach 2007-2011. Udział Chin wzrósł z 5 do 16%, a Ukrainy z 1 do 6%. Holandia i Belgia uczestniczyły w imporcie rosyjskim w latach 1997-2001 w 21%, a w latach 2007-2011 już tylko w 7%. Polska jest największym dostawcą do Rosji niemal wszystkich gatunków mrożonych warzyw, poza mrożonym groszkiem (większym dostawcą jest Ukraina) i mrożoną kukurydzą (więksi dostawcy to Ukraina i Węgry). Chiny dostarczają do Rosji głównie mrożoną fasolkę, kukurydzę i mrożone mieszanki. Ceny w polskim eksporcie do tego kraju większości gatunków mrożonych warzyw są niższe w porównaniu do oferowanych przez innych dostawców, w tym Chiny. Niższe są tylko ceny w przywozie do Rosji z innych krajów WNP.

Tabela 10. Światowe obroty mrożonymi warzywami

Wyszczególnienie	Eksport				Import			
	1997-2001	2007-2011	1997-2001	2007-2011	1997-2001	2007-2011	1997-2001	2007-2011
	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD	tys. ton	mln USD
OGÓLEM	2 831,4	2 209,5	4 725,9	5 080,0	3 145,6	2 578,1	4 815,4	5 440,8
UE-27	1 703,5	1 274,6	2 658,2	3 000,3	1 840,9	1 417,3	2 862,8	3 285,5
Belgia	471,9	314,3	1 086,9	1 212,4	137,3	91,2	355,5	394,1
Polska	163,1	74,3	340,0	259,3	9,3	5,6	47,4	48,1
Holandia	131,1	117,3	252,2	285,0	93,6	68,1	156,3	156,5
Węgry	84,0	42,7	95,7	91,5	4,8	2,2	26,1	24,2
Francja	170,5	158,4	224,2	289,9	300,7	215,5	482,5	568,9
Niemcy	59,5	51,0	73,3	105,0	449,2	340,2	507,2	585,7
Wlk. Brytania	80,8	67,6	60,3	73,6	284,1	228,8	407,8	458,9
Portugalia	21,5	14,4	53,4	56,8	28,8	22,4	41,2	45,5
Włochy	18,0	26,6	32,4	67,2	120,3	124,5	180,6	265,0
Szwecja	27,1	23,4	30,5	41,9	35,9	33,9	63,1	82,1
Kraje Ameryki Płn.	505,9	362,8	583,9	610,2	41,03	337,1	740,8	815,2

cd. tabeli 10

USA	149,7	132,7	152,2	172,0	351,0	288,9	643,8	707,0
Kanada	79,3	58,8	126,3	127,9	49,0	38,5	75,1	84,1
Meksyk	276,9	171,3	305,4	310,3	13,0	9,7	21,9	24,1
Kraje Ameryki Płd.	49,0	54,3	67,9	130,2	26,9	25,8	28,7	27,0
Chile	14,3	20,2	22,8	48,8	2,1	2,0	13,0	7,4
Peru	7,3	16,4	19,5	51,7	0,1	0,1	0,1	0,1
Ekwador	1,0	1,1	14,7	17,1	1,2	1,0	0,4	0,5
Gwatemala	24,4	14,3	5,6	6,5	5,9	4,9	0,6	0,6
Kraje WNP	2,1	2,6	11,1	13,5	198,1	69,9	140,8	104,3
Ukraina	0,6	1,6	8,4	7,3	1,9	1,2	7,0	5,9
Rosja	0,5	0,6	1,3	4,8	193,9	67,8	127,1	90,0
Kraje Oceanii	86,3	66,2	84,1	98,5	40,5	29,7	104,5	115,0
Nowa Zelandia	79,2	59,2	81,7	93,9	2,8	2,9	11,8	14,0
Australia	7,1	7,0	2,4	4,6	37,7	26,8	92,7	101
Chiny	294,4	287,1	795,2	750,4	23,7	12,6	17,6	18,3
Egipt	19,7	14,3	113,4	119,6	1,0	0,7	3,7	2,2
Arabia Saudyjska	4,3	1,5	91,1	24,0	16,6	13,2	20,6	20,6
Tajlandia	34,0	46,7	57,6	74,6	1,1	1,3	4,7	5,3
Turcja	39,5	23,7	53,4	57,9	0,8	0,5	12,1	13,5
Indie	15,8	5,3	34,0	20,4	0,0	0,1	0,3	0,4
Serbia	0,0	0,0	29,2	28,8	0,0	0,0	1,6	2,1
Pakistan	0,0	0,0	28,8	12,9	0,0	0,0	0,4	0,3
Zimbabwe	0,3	0,3	17,0	24,2	0,0	0,0	0,1	0,2
Izrael	6,4	10,5	9,5	12,6	1,8	4,2	9,7	11,9
Zjednoczone Emiraty Arabskie	0,0	1,2	1,8	3,1	0,0	5,2	31,9	31,0
Korea	0,1	0,4	0,3	0,6	15,5	11,6	220,2	138,4
Japonia	0,1	0,3	0,2	0,7	366,1	485,6	389,5	590,8

Źródło: Comtrade.

VIII. Warunki lokowania produktów ogrodnictwa na podstawowych światowych rynkach zbytu

Niemal wszyscy dostawcy zewnętrzni do krajów UE-27 korzystają z preferencyjnego dostępu do rynku krajów tego ugrupowania – w ramach generalnego systemu preferencji (GSP) lub umów o strefach wolnego handlu z ugrupowaniami krajów i bilateralnych umów handlowych. Bez żadnych preferencji celnych realizowany jest jedynie przywóz do Wspólnoty z: USA, Kanady, Tajlandii, Korei Płn., Japonii i Nowej Zelandii. Bardzo szeroki jest zakres preferencyjnego dostępu do UE produktów rolnych i spożywczych, w tym ogrodnictwa pochodzących z państw AKP (Afryka, Karaiby, Pacyfik). W ramach tego porozumienia zawartego w Lome 69 państw Afryki i Oceanu Spokojnego uzyskało szeroki zakres ulg w eksporcie do Wspólnoty dla 97% produktów rolno-spożywczych eksportowanych do UE.

W ramach porozumień bilateralnych szeroki jest również system ulg w przywozie do UE produktów ogrodniczych sprowadzanych z Turcji i Izraela. W przywozie z tych krajów zniesione są cła w imporcie większości produktów, w tym zwłaszcza stanowiących surowce dla przemysłu przetwórczego (także zagęszczonych soków i mrozonek). Ulgi stosowane są też w przywozie z krajów EFTA (Norwegia, Szwajcaria, Islandia). Przywóz z krajów Ameryki Płd., Meksyku, Indii, Chin, Australii czy z krajów WNP realizowany jest w ramach GSP, wyznaczającego cła stosowane w wysokości ok 80% ceł konwencyjnych. Bardzo mały jest zakres ulg w imporcie do UE owoców deserowych oraz ogórków i pomidorów. W imporcie tych produktów do Wspólnoty obowiązują tzw. ceny wejścia. Konstrukcja cen wejścia utrudnia import na rynek unijny produktów tańszych od wytwarzanych we Wspólnocie. Cła w przywozie do UE zagęszczonego soku jabłkowego w ramach systemu GSP wynoszą 14,4-25% ad valorem, w przywozie mrozonek owocowych i warzywnych wahają się wokół 6,4-14,4% ad valorem.

Z układu taryfy celnej i stosowanych przez UE ulg celnych w przywozie wynika, że spośród krajów trzecich liczących się w obrotach światowych, takie same jak członków Wspólnoty są, w odniesieniu do większości produktów, warunki lokowania na tym rynku produktów ogrodniczych pochodzących z Izraela, Turcji i krajów afrykańskich. Pozycja pozostałych krajów trzecich, dostawców na rynek unijny zależy w większym stopniu niż Izraela, Turcji i krajów afrykańskich od poziomu oferowanych cen.

Stawki celne w Rosji są obniżone w relacji do ogólnie stosowanych w przywozie z innych krajów WNP, przy czym są one zerowe we wzajemnych obrotach Rosji, Białorusi i Kazachstanu. Rosja nie stosuje zróżnicowania ceł w przywozie z poszczególnych krajów spoza WNP. W imporcie jabłek cła wahają się od 0,1 do 0,2 euro/kg, owoców jagodowych wynoszą 10%, śliwek 5%, pomidorów i ogórków 15% (nie mniej niż 0,08-0,1 euro/kg), a pozostałych warzyw świeżych 15%. W imporcie mrożonych owoców stawki celne wynoszą 10%, warzyw mrożonych 15%, a zagęszczonego soku jabłkowego 10-15% (nie mniej niż 0,05-0,07 euro za litr). Relatywnie niskie cła w rosyjskim imporcie produktów ogrodniczych i ich przetworów wynikają z dużego uzależnienia Rosji od dostaw zewnętrznych tych produktów. Na poziom eksportu do Rosji istotny wpływ mają okresowe utrudnienia w sprzedaży do tego kraju. W ubiegłej dekadzie obowiązywał praktyczny zakaz przywozu z Polski świeżych i suszonych owoców i warzyw w okresie od listopada 2005 r. do listopada 2008 r., a od 2009 r. w przywozie z Polski i niektórych krajów UE wymagane jest posiadanie przez eksporterów tzw. świadectwa bezpieczeństwa. W 2011 r. Rosja wprowadziła okresowy zakaz przywozu z krajów UE warzyw świeżych w następstwie informacji o ich skażeniu bakterią E-coli. Przystąpienie Rosji do Światowej Organizacji Handlu (WTO) może mieć istotny wpływ na ogra-

niczenie skali ograniczeń pozataryfowych i administracyjnych w eksporcie do tego kraju. W eksporcie do Rosji coraz większego znaczenia nabiera dostosowanie produktów do ostrych wymogów dotyczących pozostałości środków ochrony roślin oraz zwiększenia w ofercie udziału produktów pochodzących z produkcji integrowanej. W imporcie realizowanym przez Ukrainę stawki celne, niemal wszystkich produktów ogrodnich, wahają się od 10 do 20%.

W krajach EFTA stawki celne w przywozie produktów ogrodnich z krajów UE są niższe, w porównaniu z krajami eksporterami spoza Wspólnoty. W krajach tego ugrupowania wymogi fitosanitarne i jakościowe nie odbiegają od obowiązujących w UE, przy czym ze względu na bardzo rozbudowany system zmienionych opłat celnych, opłat manipulacyjnych i przepisów fitosanitarnych mało dostępny dla dostawców, w tym europejskich, jest rynek ogrodnich w Szwajcarii.

W krajach Ameryki Płn. stawki celne w imporcie produktów ogrodnich nie są wysokie. W USA stawki celne w przywozie świeżych owoców i warzyw wynoszą od 4,5 do 11,2%. Stawki w imporcie mrożonych owoców wahają się od 11,3 do 14%, mrożonych warzyw od 4,5 do 11,2%. Zwolniony z opłat celnych jest import zagęszczonego soku jabłkowego. W USA i Kanadzie niezbędne jest jednak dostosowanie eksportowanych produktów do bardzo rozbudowanych uregulowań prawnych dotyczących przepisów sanitarnych i jakościowych. Zdobycie pozycji na rdzennym rynku tych krajów jest możliwe jedynie dla potężnych firm produkcyjnych i handlowych. Przed akcesją do UE, Polska korzystająca z systemu preferencji pozwalających na eksport większości produktów do USA bez obciążeń celnych, sprzedawała produkty ogrodnicze, a głównie ich przetwory na rynek Polonii amerykańskiej. W Japonii stawki celne w przywozie świeżych owoców i warzyw wynoszą od 5 do 20%, przy czym najwyższe są w imporcie jabłek. Cła w imporcie mrożonych owoców i warzyw wynoszą 10-20%, a w imporcie zagęszczonego soku jabłkowego 22,5-35%.

Kraje UE, zgodnie z reformą wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw obowiązującą od stycznia 2008 r., nie stosują dopłat do eksportu produktów ogrodnich⁸. Subsydiami nie jest też wspierana zagraniczna sprzedaż produktów ogrodnich w większości pozostałych krajów liczących się w ich eksporcie, tj. w Meksyku, Nowej Zelandii, Chinach i krajach Ameryki Płd. Zniesienie subsydiów eksportowych mające być skutkiem rokowań w obecnej rundzie negocjacyjnej w ramach WTO (runda Doha) nie będzie miało większego wpływu na wielkość polskiego i unijnego eksportu produktów ogrodnich do krajów trze-

---

⁸ Przed 2008 r. dopłaty te stosowane były w eksporcie: pomidorów, jabłek, brzoskwiń, winogron, orzechów, owoców cytrusowych, a także wiśni i czereśni kandyzowanych i tymczasowo zakonserwowanych, pomidorów w puszkach oraz mieszanek z orzechów.

kich⁹. Istotne znaczenie będzie miało natomiast proponowane znaczne zmniejszenie stawek celnych w imporcie realizowanym przez kraje WTO. Najsilniejsze obniżenie ceł proponuje się w imporcie jabłek (do 16,8%), pomidorów (do 19,4%) i truskawek (do 6,4%). Stawki w przywozie wyżej przetworzonych przetworów owocowych i warzywnych wytwarzanych z owoców i warzyw strefy umiarkowanej wynoszące obecnie (w odniesieniu do większości produktów) od 15 do ponad 50% mają spaść do 7,5-21,5%. Stawki celne w przywozie zagęszczonego soku jabłkowego (bez zawartości cukru) mogą obniżyć się z 18 do 9%, mrożonych warzyw i koncentratu pomidorowego z 14,4 do 7,2%, a mrożonych owoców z 12-14,4 do 6-7,2%. Biorąc pod uwagę poziom cen produktów ogrodniczych w Polsce i w krajach będących liczącymi się eksporterami, należy spodziewać się przede wszystkim wzrostu dostaw spoza Wspólnoty zagęszczonego soku jabłkowego.

Brak bezpośrednich dopłat eksportowych (które nie miały znaczącego wpływu na poziom eksportu produktów ogrodniczych w UE) rekompensowany jest w krajach eksporterach systemem wspierania sprzedaży zagranicznej poprzez wspomaganie koncentracji podaży, współfinansowania uczestnictwa w targach handlowych, działania promocyjne itp. W krajach UE najistotniejsze znaczenie w odniesieniu do produktów świeżych ma wspieranie tworzenia i funkcjonowania uznanych unijnym prawem organizacji producentów.

IX. Organizacja skupu i eksportu produktów ogrodniczych w Polsce i wybranych krajach UE

W Polsce procesy koncentracji produkcji ogrodniczej przebiegają bardzo wolno. Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. wskazują, że w Polsce produkcją owoców z drzew zajmuje się 197,8 tys. gospodarstw, z czego niemal w 42% gospodarstw uprawa prowadzona jest w sadach o powierzchni do 5 ha. Powierzchnię poniżej 5 ha posiada aż 62% gospodarstw prowadzących plantacje krzewów jagodowych, a 55% gospodarstw zajmujących się uprawą truskawek posiada plantacje o powierzchni od 0,1 do 2 ha. Liczba gospodarstw zajmujących się uprawą warzyw gruntowych przekracza 110 tys., a przeciętny areal uprawy w 2010 r. wynosił 1,27 ha. Gospodarstwa z powierzchnią powyżej 5 ha to zaledwie 5% ogólnej ich liczby, ale 73% powierzchni upraw zajmują gospodarstwa o powierzchni powyżej 2 ha. Równocześnie 80% zbiorów owoców z drzew pochodzi z sadów powyżej 5 ha. Wskaźnik ten w odniesieniu do plantacji krzewów owocowych i truskawek wynosił w 2010 r. ok. 60%, a warzyw 80%. Na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego oraz reprezentatywnych badań opublikowanych przez GUS szacuje się liczbę towarowych gospodarstw zajmujących się produkcją ogrodniczą (łącznie z kwiatami i gospodarstwami szkółkarskimi) na ok. 140 tys.

---

⁹ Propozycje zawarte w Raporcie Falconera. Dokument TN/AG/W/Rev.4, 6 grudnia 2008 r.

Tabela 11. Powierzchnia upraw ogrodniczych w grupach obszarowych według wielkości plantacji

Wyszczególnienie	Drzewa owocowe	Krzewy owocowe	Truskawki i poziomki	Warzywa gruntowe
do 1 ha	14,7%	27,3%	40,4%	14,9%
1-5 ha	27,1%	34,5%	36,6%	36,7%
5-10 ha	23,5%	13,6%	11,6%	48,5% ^b
10-20 ha	15,1%	8,7%	11,3% ^a	
Pow. 20 ha	19,6%	16,0%		

^a plantacje w grupie pow. 10 ha

^b plantacje w grupie pow. 5 ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS 2011.

Szansą na przełamanie bariery skali podaży jest samoorganizowanie się producentów, poprzez wspieranie z funduszy unijnych tworzenia i funkcjonowania uznanych prawem unijnym tzw. grup i organizacji producentów. Wsparcie tego typu umożliwia rozwój integracji poziomej głównie typu funkcjonalnego. Integracja pozioma gospodarstw ogrodniczych pozwala nie tylko na tworzenie dużych partii wyrównanych pod względem jakościowym produktów ogrodniczych, ale też wzrost sprawności realizacji zamówień (częstotliwość, terminowość, kompletność i powtarzalność dostaw) oraz poprawę logistyki sprzedaży i odpowiedni marketing. Spełnienie tych warunków jest niezbędne w realizacji dostaw świeżych produktów ogrodniczych na rynek wewnętrzny, ale przede wszystkim na eksport – zwłaszcza do krajów Europy Zachodniej. W krajach tych potężne sieci handlowe, poprzez które realizowane jest ok. 70-80% sprzedaży świeżych produktów ogrodniczych wymagają dużych, wyrównanych jakościowo i terminowych dostaw. Również w Rosji powstają duże firmy importowe zajmujące się zaopatrzeniem zwiększającej się liczby supermarketów w tym kraju.

Tymczasem w Polsce w 2012 r. do grup i organizacji producentów należało zaledwie 5% ogólnej liczby towarowych gospodarstw ogrodniczych, a łączny ich udział w podaży rynkowej owoców (głównie jabłek) nie przekraczał 20%, a w podaży rynkowej warzyw 4-5%. Średnio w UE wskaźnik ten wynosi w łącznej podaży owoców i warzyw ok. 40%, przy czym w Niemczech przekracza 40%, w Belgii 70%, w Holandii 90%, a średnio w UE-15 wynosi 60-70%.

Ponadto w Polsce dominują głównie małe, liczące do 10 członków grupy i organizacje producentów, a w większości z nich średnia wartość sprzedaży owoców i warzyw wynosi 300-900 tys. euro, to jest co najmniej kilkakrotnie mniej niż w krajach „starej” UE. Bardzo nieliczne są jeszcze grupy i organizacje, w których podaż przekracza 10 tys. ton owoców czy warzyw. Nie powstają też związki czy zrzeszenia grup i organizacji.

Tabela 12. Liczba grup i organizacji producenckich w Polsce w 2012 r.

Wyszczególnienie	Organizacje producenckie		Wstępnie uznane grupy producenckie	
	ilość	liczba członków	ilość	liczba członków
Polska	74	3660	241	3345

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z rejestrów urzędów marszalkowskich województw (XII 2012).

Większość grup i organizacji, zwłaszcza o większej skali produkcji i podaży prowadzi samodzielny eksport świeżych produktów ogrodniczych, jednak udział tej formy eksportu w całości sprzedaży zagranicznej świeżych owoców nie przekracza 10%, a warzyw 2-3%. Grupy producentów o małej skali podaży, a głównie producenci pozostający poza grupami i organizacjami najczęściej korzystają z usług co najmniej kilkudziesięciu prywatnych firm handlowych nie posiadających zaplecza technicznego pozwalającego na przygotowanie dużych, a zwłaszcza wyrównanych jakościowo partii produktów przeznaczonych na eksport. Firmy te nie dysponują też zapleczem logistycznym i marketingowym.

Niewielkie jest znaczenie w eksporcie sprzedaży dokonywanej przez ponadregionalne i regionalne rynki hurtowe. Rynki hurtowe, które zgodnie z programem rządowym z 1999 r. miały wspierać proces tworzenia zorganizowanego rynku pierwotnego (pierwszeństwo w nabywaniu akcji poszczególnych rynków hurtowych i w dostępie do powierzchni handlowych), a zgodnie z II etapem programu rządowego z 2001 r. tworzyć centra logistyczne i bazy eksportowe, w bardzo małym stopniu zrealizowały te cele. Wynikało to głównie z ich trudnej sytuacji finansowej, niewłaściwej współpracy z organami samorządowymi i rosnącego znaczenia w systemie dystrybucji sieci wielkopowierzchniowych. Rynki hurtowe zajmują się przede wszystkim sprzedażą, pozyskiwanych w bardzo dużym stopniu od pośredników, owoców i warzyw na rynku wewnętrznym, lub też produktów pozyskiwanych z importu. Jedynie niektóre z nich wydzieliły jednostki (centra) zajmujące się organizacją sprzedaży świeżych produktów ogrodniczych na eksport.

Przed wszystkim na rynek wewnętrzny przeznaczone są też świeże produkty ogrodnicze skupowane przez platformy sieci handlowych. Platformy posiadające duże składy magazynowe, przygotowują owoce i warzywa dla własnych sieci. Jak duże może być znaczenie platform sieci handlowych w rozwoju eksportu świadczy dynamiczny wzrost eksportu pomidorów z Polski po przystąpieniu naszego kraju do UE. Sprzedaż tych warzyw do Wspólnoty, głównie do Wlk. Brytanii, realizowana była przede wszystkim przez platformy zaopatrzenia sieci Tesco. Znaczenie tej formy eksportu, wobec dominacji w naszym kraju zagranicznych sieci handlowych, zależy jednak wyłącznie od decyzji poszczególnych z nich.

Bez wątpienia, bez sprawniejszego funkcjonowania rynku pierwotnego i przełamania bariery skali podaży, istotny wzrost znaczenia Polski na rynkach krajów wysoko rozwiniętych nie będzie możliwy. Miało to będzie coraz większe znaczenie w utrzymaniu tendencji wzrostowej sprzedaży do pozostałych krajów, w których dokonuje się proces konsolidacji i koncentracji handlu detalicznego. Lepsze zorganizowanie rynku pierwotnego sprzyjałoby zwiększeniu możliwości i szans wzrostu eksportu poprzez rynki hurtowe i sprzyjałoby tworzeniu w oparciu o grupy i organizacje producentów firm eksportowych wyspecjalizowanych w eksporcie świeżych owoców i warzyw.

Proces poprawy organizacji pierwotnego rynku owoców i warzyw może być zahamowany decyzjami UE dotyczącymi znacznego ograniczenia wsparcia dla grup producentów powstałych po kwietniu 2012 r.¹⁰ Możliwe i konieczne jest zwiększanie podaży w organizacjach producentów i tworzenie ich związków i zrzeszeń. Skala tego procesu zależy przede wszystkim od samych producentów oraz członków grup i organizacji.

W krajach Europy Zachodniej handel zagraniczny świeżymi produktami ogrodniczymi zdominowany jest przez kilka firm eksportowych utworzonych przez organizacje producentów bądź ściśle z nimi współpracujących. W Holandii niemal 100% sprzedaży realizowane jest przez 3 spółdzielcze firmy eksportowe, pozyskujące produkty od 40 organizacji producentów. W Austrii sprzedaż jabłek za granicę prowadzi niemal w całości Stowarzyszenie Eksporterów utworzone przez 8 największych dystrybutorów tych owoców w kraju. Jabłka pozyskiwane są od potężnych organizacji producentów grupujących ponad tysiąc producentów. We Włoszech, największym obok Polski eksporterze jabłek w Europie, w sprzedaży zagranicznej dominują firmy utworzone przez kilka największych organizacji producentów (w Tyrolu) i powstałe w ramach Federacji Spółdzielczości (Trydent). We Francji organizacją sprzedaży eksportowej jabłek i gruszek zajmuje się Krajowy Związek Jabłek i Gruszek grupujący 62 spośród 75 organizacji producentów. W Wlk. Brytanii funkcjonuje British Summer Fruts (BSF) skupiająca niemal 92% producentów roślin jagodowych w tym kraju. Jest ona równocześnie najważniejszym dostawcą owoców miękkich do sieci detalicznej i na eksport. Producenci zrzeszeń w BSF oferują w systemie ciągłym truskawki od kwietnia do października. Niemal wszystkie firmy, głównie prowadzące eksport w imieniu i na rzecz organizacji producentów, zajmują się również promowaniem eksportu świeżych produktów ogrodniczych na zagranicznych rynkach zbytu – przede wszystkim w Rosji. W coraz większym stopniu eksportem świeżych owoców i warzyw zajmują się w Europie Zachodniej również bardzo silne ekonomicznie rynki hurtowe. Dotyczy to przede wszystkim Francji (rynek hurtowy Rungis)

---

¹⁰ Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 302/2012.

i Hiszpanii (rynek w Madrycie). Rynki hurtowe poprzez powołane ds. eksportu centra prowadzą własne działania promocyjne.

W Polsce niezbędne jest przyspieszenie procesu zwiększania koncentracji sprzedaży zagranicznej (ale też na rynku krajowym) nie tylko w celu wzrostu znaczenia dostaw z Polski w imporcie realizowanym przez kraje Unii Europejskiej ale też utrzymania dominującej pozycji Polski w imporcie krajów WNP. Wzrost koncentracji eksportu w Polsce, tak jak jest to w krajach UE-15, powinien dokonywać się głównie poprzez zwiększanie liczby organizacji producentów i tworzenia ich zrzeszeń i oddziałów (firm) zajmujących się handlem zagranicznym. Przyspieszenie procesu koncentracji eksportu zależy przede wszystkim od producentów i działających w otoczeniu sektora owocowo-warzywnego instytucji gospodarczych, ale też sprzyjających działań administracji rządowej.

Eksport zagęszczonych soków owocowych i mrożonek owocowych i warzywnych w ponad 90% realizowany jest samodzielnie przez zakłady przetwórcze, przy czym zakłady o mniejszej skali produkcji niejednokrotnie korzystają z usług działów zajmujących się eksportem w firmach dominujących w produkcji tych przetworów. Firmy o mniejszej skali produkcji realizują też eksport poprzez wyspecjalizowane w usługach eksportowych firmy handlowe.

Podsumowanie i wnioski

1. W krajach Ameryki Płd. wysoka i rosnąca jest samowystarczalność w produkcji: jabłek, gruszek, cebuli i czereśni (Chile) oraz zagęszczonego soku jabłkowego. Wysoki jest również i rosnący wskaźnik samowystarczalności w produkcji niemal wszystkich owoców i warzyw świeżych w krajach Ameryki Płn. (poza truskawkami, marchwią i pieczarkami). Na kontynencie tym importem netto świeżych produktów ogrodniczych jest Kanada, a eksporterem netto Meksyk. Wyraźnie obniża się produkcja i samowystarczalność Kanady i USA w produkcji zagęszczonego soku jabłkowego. UE jest eksporterem netto tylko cebuli, kalafiorów, sałaty, pieczarek, truskawek, a także większości mrożonek wytwarzanych z owoców i warzyw strefy umiarkowanej. W UE największymi eksporterami netto są Hiszpania i Niemcy, a najwięksi importerzy netto wszystkich produktów objętych analizą to: Wlk. Brytania, Niemcy i Austria. Eksporterem netto owoców, warzyw oraz zagęszczonego soku jabłkowego i mrożonek jest też Azja (głównie Chiny). Kraje Oceanii są eksporterami netto owoców i warzyw, przy czym liczą się jedynie w światowym eksporcie jabłek, gruszek i cebuli. Importerem netto o systematycznie obniżającej się samowystarczalności w produkcji wszystkich gatunków owoców i warzyw są kraje WNP. Doty-

czy to przede wszystkim Rosji – największego w świecie importera owoców i warzyw. W Rosji największy jest import i tempo wzrostu przywozu: jabłek, ogórków, warzyw kapustnych, pomidorów i cebuli. W kraju tym dynamicznie rośnie też import i obniża się samowystarczalność w produkcji zagęszczonego soku jabłkowego i mrożonych owoców i warzyw.

2. Obroty większością świeżych produktów ogrodniczych strefy umiarkowanej, ze względu na koszty przygotowania do transportu i koszty przewozu, realizowane są w odniesieniu do większości produktów w ramach poszczególnych kontynentów. Koncentracji obrotów w ramach poszczególnych kontynentów sprzyja ukształtowany terytorialnie system powiązań handlowych w ramach ugrupowań gospodarczych. (NAFTA, EFTA, Mercosur, UE, Unia Celna w ramach WNP). Spośród owoców i warzyw świeżych do obrotów międzykontynentalnych w szerszym zakresie włączone są jedynie jabłka, gruszki i cebula. Przetwory, w tym soki zagęszczone i mrożonki, w większym stopniu niż owoce i warzywa świeże są przedmiotem handlu między kontynentami, choć również w odniesieniu do tych produktów, ponad połowa obrotów światowych dokonuje się w ramach poszczególnych kontynentów i ugrupowań gospodarczo-handlowych. Ogromnym utrudnieniem w eksporcie do krajów NAFTA i Mercosur są ponadto bardzo restrykcyjne wymogi jakościowe w przywozie do tych krajów wszystkich produktów rolno-spożywczych.
3. Na światowym rynku nie pojawiają się nowi liczący się importerzy objętych analizą produktów. Wzrost importu niektórych produktów ma miejsce tylko w niektórych krajach Bliskiego Wschodu – głównie w Arabii Saudyjskiej (jabłka, pomidory, sałata, cebula). Natomiast bardzo wyraźnie zwiększa się podaż na rynku światowym z krajów pozaeuropejskich. W odniesieniu do świeżych produktów są to głównie: Izrael (marchew, pomidory), Maroko (truskawki, pomidory), Syria (marchew, sałata, pomidory), Egipt (truskawki, sałata, cebula), Serbia (jabłka, wiśnie, śliwki), a przede wszystkim Turcja, dynamicznie rozwijająca produkcję i eksport czereśni, truskawek, marchwi, ogórków, pomidorów i cebuli. Coraz większe znaczenie w produkcji i eksporcie mrożonych turkawek ma Egipt i Maroko, a zagęszczonego soku jabłkowego – Ukraina i Mołdawia. Wzrost produkcji i eksportu z tych krajów jest w bardzo dużym stopniu spowodowany realizacją inwestycji zagranicznych przez kraje importerów. Koszty produkcji w krajach pozaeuropejskich i ceny eksportowe są zdecydowanie niższe, niż w krajach wyżej rozwiniętych gospodarczo – głównie w krajach Europy Zachodniej.

4. Dla dostawców z Polski podstawowymi rynkami zbytu są oczywiście kraje UE i WNP – głównie Rosja.

W imporcie unijnym tendencji wzrostowych nie wykazuje jedynie przywóz sałaty oraz świeżych i mrożonych porzeczek, wiśni i agrestu. Najszybciej rośnie popyt krajów importerów z tego ugrupowania na maliny i ich przetwory, a także większość warzyw (głównie pomidorów). Głównymi konkurentami Polski w dostawach świeżych owoców i warzyw do UE są inne kraje UE – przede wszystkim Holandia i Hiszpania, a spoza Wspólnoty – Maroko, Turcja, Izrael i Egipt (cebula, pomidory, papryka, ogórki, marchew, truskawki), Serbia (jabłka, maliny, śliwki), ale też kraje Ameryki Płd. (jabłka i gruszki). Główni konkurenci zewnętrzni w unijnym przywozie zagęszczonego soku jabłkowego to Chiny, ale też Ukraina i Mołdawia, mrożonych truskawek – Egipt i Maroko, mrożonych wiśni – Serbia, mrożonych malin – Serbia i Chile, a mrożonych warzyw – inne kraje UE. Import zewnętrzny do UE systematycznie wzrasta, czemu sprzyja znaczący system ulg stosowanych przez Wspólnotę w przywozie z większości krajów trzecich, głównie z Izraela, Turcji i Maroka. Ceny w imporcie z Polski należą do najniższych w porównaniu z innymi dostawcami do Wspólnoty nie tylko z UE, ale też z większością dostawców spoza tego ugrupowania. Niższe od polskich są tylko ceny oferowane przez Turcję (cebula, pomidory, papryka, marchew, truskawki), Indie (cebula), Maroko (pomidory), Jordanię (papryka), Serbię (śliwki), Chiny, Mołdawię i Ukrainę (zagęszczony sok jabłkowy), Chiny, Maroko, Egipt (mrożone truskawki). Relatywnie niskie ceny w polskim eksporcie do UE większości owoców i warzyw spowodowane są w dużym stopniu dominacją sprzedaży do Wspólnoty owoców i warzyw klasy przemysłowej. Jakość oferty eksportowej w połączeniu ze słabą organizacją sprzedaży eksportowej to główne powody małej obecności Polski na unijnym rynku owoców i warzyw deserowych.

5. Na bardzo chłonnym rynku rosyjskim zasadniczym kryterium wyboru dostawców jest poziom oferowanych cen. W imporcie do Rosji coraz większego znaczenia nabierają dostawy z innych krajów WNP, a głównie z Kirgistanu, Kazachstanu, Uzbekistanu, Tadżykistanu, Azerbejdżanu. Wzrost dostaw z tych krajów powoduje zmniejszenie się udziału Polski w rosyjskim imporcie marchwi, ale też cebuli, ogórków czy kapusty białej. Na rynku rosyjskim rośnie też konkurencja dostaw z Chin. Dotyczy to zwłaszcza tańszych niż z Polski dostaw chińskich: kalafiorów, marchwi, papryki, gruszek, truskawek, cebuli, ale też warzyw kapustnych czy pomidorów. Na rynku rosyjskim rosną też dostawy z Serbii (jabłka, kalafiory, śliwki, wiśnie). Dostawy relatywnie drogich owoców i warzyw z UE wciąż

- dominują jeszcze w rosyjskim imporcie sałaty i gruszek. Udział Polski wzrasta w imporcie do Rosji jabłek, pieczarek, śliwek, gruszek, wiśni, truskawek, pomidorów, kapusty pekińskiej i mrożonek, poza mrożonymi truskawkami, których ceny są niższe w przywozie z Chin, Maroka i Egiptu.
6. Eksport, przy spadającym spożyciu w Polsce, staje się bardzo ważnym czynnikiem utrzymania tendencji wzrostowej w produkcji poszczególnych owoców i warzyw w naszym kraju, a w odniesieniu do zagęszczonych soków owocowych oraz mrożonek owocowych i warzywnych jest to czynnik podstawowy. Obniżający się popyt na rynku światowym i europejskim zdecydował o spadkowej tendencji powierzchni i zbiorów agrestu i braku tendencji wzrostowej w ostatnich latach powierzchni uprawy wiśni i porzeczek. Ogromna konkurencja na rynkach zbytu oferujących niższe ceny dostawców spoza Europy spowodowała systematyczny spadek eksportu cebuli z Polski i brak tendencji wzrostowej powierzchni tego warzywa. Wzrost podaży eksportowej z oferujących niższe od Polski ceny krajów (Egiptu, Maroka, Chin) wpłynął na wystąpienie tendencji spadkowej w produkcji mrożonych truskawek. Z kolei wzrost zapotrzebowania na polskie maliny i ich przetwory był podstawową przyczyną dynamicznego wzrostu powierzchni i zbiorów malin, a rosnące zapotrzebowanie na jabłka pozwoliło na uniknięcie spadkowej tendencji powierzchni sadów jabłoniowych. Zachowanie tendencji wzrostowej w eksporcie to ważny czynnik utrzymania cen skupu i zbytu na poziomie pozwalającym na opłacalną produkcję produktów ogrodniczych i ich przetworów.
  7. W perspektywie średniookresowej utrzyma się wysoka chłonność importowa na świeże produkty ogrodnicze oraz zagęszczony sok jabłkowy i mrożonki owocowe i warzywne na rynku rosyjskim. Zagrożeniem dla wzrostu eksportu z Polski jest rosnąca podaż do Rosji z innych krajów WNP oraz z Turcji i Serbii (w mniejszym stopniu z Izraela), a w odniesieniu do mrożonek owocowych także z Chin, Egiptu i Maroka. Szansą jest natomiast realne zmniejszenie podaży eksportowej wielu produktów, w tym zwłaszcza jabłek z Chin. Wzrost eksportu świeżych produktów ogrodniczych do UE, wobec wyraźnej tendencji spadkowej ich spożycia w większości krajów Wspólnoty, wysokiego nasycenia rynku Wspólnoty owocami i warzywami, ale też rosnącej konkurencji z krajów trzecich wymaga bardzo intensywnych działań marketingowych, logistycznych i dotyczących organizacji eksportu. Utrzyma się duży popyt importowy w UE na zagęszczony sok jabłkowy, a zagrożenie stanowi jedynie wzrost podaży eksportowej tego produktu z krajów WNP. Wciąż relatywnie niskie ceny w polskiej ofercie eksportowej i duży popyt na rynkach zbytu stwarzają

dużą szansę utrzymania tendencji wzrostowej w eksporcie z Polski do UE mrożonych warzyw oraz mrożonych malin.

8. Światowy rynek owoców i warzyw oraz ich przetworów, tak jak większości innych produktów rolnych i spożywczych, jest rynkiem o przewadze podaży eksportowej nad zapotrzebowaniem w krajach importerach i rosnącej konkurencji na rynkach zbytu krajów o relatywnie niskich kosztach produkcji i cenach eksportowych. Utrzymanie pozycji na rynkach zbytu lub jej zwiększenie, a w konsekwencji utrzymanie tendencji wzrostowej produkcji w krajach eksporterach, w tym w Polsce, wymaga obniżania kosztów produkcji poprzez przede wszystkim wzrost wydajności produkcji, a równocześnie - sprawną organizację sprzedaży eksportowej. Zależy to od uczestników rynku, ale też aktywności otoczenia sektora rolno-spożywczego (w tym ogrodniczego) oraz skali zewnętrznego wsparcia uczestników rynku.

Bibliografia:

1. Abbott P.C., Bredahl M.E. (1994): *Competitiveness: Definitions, Useful Concepts and Issues*, [w:] *Competitiveness in International Food Markets*, M.E. Bredahl, P.C. Abbott, M.R. Reed (red.), Westview Press, Boulder, San Francisco, Oxford.
2. Bossak J. (2000): *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki kraju i przedsiębiorstw*, Zagadnienia teoretyczne i metodologiczne w konkurencyjności gospodarki Polski w dobie integracji z Unią Europejską i globalizacji, Instytut Gospodarki Światowej SGH, Warszawa.
3. Falconer, Raport TN/AG/W/Rev.4,6.12.2008.
4. Klimek G., Nosecka B. (2009): *Kierunki sprzedaży owoców deserowych w Polsce*, [w:] *Handel owocami w Polsce i w Austrii teraz i w przyszłości*. Materiały z IV Międzynarodowej Konferencji Sadowniczej, Lublin.
5. Makosz E. (2003): *Organizacja produkcji i dystrybucji owoców jagodowych w Polsce i Unii Europejskiej*. Materiały z IV Międzynarodowej Konferencji Sadowniczej, Lublin.
6. Mierwiński J., Nosecka B., Rembeza J., Seremak-Bulge J., Trzęsowski M. (2010): *Raport o stanie, miejscu w dystrybucji żywności i głównych czynników rozwoju rynków hurtowych w Polsce*, IERiGŻ-PIB, Warszawa.
7. Misala J. (2009): *Historia rozwoju teorii i polityki konkurencyjności międzynarodowej*, SGH, Warszawa.
8. Misala J. (2011): *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*, PWE, Warszawa.
9. Nosecka B., Pawlak K., Poczta W. (2011): *Wybrane aspekty konkurencyjności rolnictwa*, IERiGŻ-PIB, Warszawa.
10. Poczta W. (2010): *Potencjał i pozycja konkurencyjna polskiego sektora rolno-żywnościowego na rynku europejskim*, Postępy Nauk Rolniczych, nr 2.
11. Porter M.E. (2001): *Porter o konkurencyjności*, PWE, Warszawa.
12. Schwartau (2012): *Rynek jabłek w Europie i Chinach*, Materiały z Międzynarodowej Konferencji Sadowniczej, Lublin.
13. Sulmicki P. (1999): *Międzynarodowa wymiana gospodarcza*, PWE, Warszawa.
14. Woś A. (2001): *Konkurencyjność wewnętrzna rolnictwa*, IERiGŻ, Warszawa
15. Wziątek-Kubiak A. (2003): *Konkurencyjność polskiego przemysłu*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa.

Materiały źródłowe:

1. AMI (Agarmarkt Informations-Gesellschaft mbH) lata 2007-2011.
2. Comtrade, 2001-2012.
3. *Charakterystyka gospodarstw rolnych* (2012), PSR 2010, GUS, Warszawa.

4. Eurostat FSS, 2001-2012.
5. Faostat, 2001-2012.
6. GUS – Dane dotyczące obrotów handlowu zagranicznego za CIHZ i CAAC.
7. Roczniki Statystyczne z lat 1998-2012, GUS, Warszawa.
8. Rozporządzenie Komisji Europejskiej (2012), nr 302.
9. *Uprawy Ogrodnicze* (2012), PSR 2010, GUS, Warszawa.

Taryfy celne:

- Japonii: <http://www.customs.go.jp/english/tariff/index.htm>
- Norwegii: <http://www.toll.no>
- Stanów Zjednoczonych: <http://hts.usitc.gov>
- Ukrainy: <http://kiev.trade.gov.pl>
- Białorusi, Rosji i Kazachstanu: <http://minsk.trade.gov.pl>

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

*Nakład 500 egz., ark. wyd. 5,55
Druk i oprawa: EXPOL Włocławek*